

LAISVĖ

BALANDIS
1982

A. Plukas

**BALTIJOS VALSTYBĖS IR SOVIETŲ
SAJUNGOS TAUTOS AMERIKOS
POLITIKOJE**

Balys Gaidžiūnas

**BERNARDAS BRAZDŽIONIS
DIDŽIŪJŲ PASISAKYMUOSE**

Dr. Jonas Balys

LIETUVOS SIENŲ PROBLEMOS

Balys Raugas

**LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ
DĖMESYS LIETUVIŲ
BENDRUOMENEI**

Dr. Zenonas Prūsas

**APDŪMOJIMAI VASARIO
ŠEŠIOLIKTAJAI**

J. Kj.

KELIAS Į BALTŲ LAISVĖS LYGĄ

Kęstas Lingaila

UŽMIRŠTAS KOVŲ ŽMOGUS

Teofilius Balčiūnas

**KETURIOLIKTOS POLITINĖS
STUDIJOS PRIE PACIFIKO**

Juozas Kojelis

**DU SUVAŽIAVIMAI
VEDAMASIS**

LIETUVI FRONTO BI IULI TARYBA

P. Algis Raulinaitis, Tarybos prezidiumo pirmininkas,
1501 Riverside Drive
Burbank, CA. 91506, USA

Edmundas Arbas, Tarybos prezidiumo sekretorius,
306-22nd Street
Santa Monica, CA 90402, USA

Dr. Kazys Ambrazaitis, Dunes Acres, Chesterton, Ind.

Vytautas Aušrotas, Weston, Ont. Kanada

Juozas Ardys, Fairview, Penn.

Dr. Zigmąs Brinkis, Tarybos prezidiumo narys, Los Angeles, CA.

Dr. Kajetonas J. eginiskas, Europos LFB pirmininkas, Muenchen, Vokietija

Alina Grinien , Muenchen, Vokietija

Dr. Petras Kisieliųs, Cicero, Ill.

Juozas Kojelis, Santa Monica, CA.

Balys Raugas, JAV ir Kanados LFB centro valdybos pirmininkas,
444 Main St., Delran, N.J. 08075

Vacys Roci nas, " Laisv " red., Independence, Ohio

Antanas Sabalis, Woodhaven, New York

Rankraš ai, nuotraukos ir knygos siun iamos redaktorius adresu:
7328 Midland Road, Independence, Ohio, 44131

Užsakymus ir prenumeratos mokest si sti administracijos adresu:
Jonas Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305

Metin prenumerata: Australijoje, Jungtin se Valstyb se ir Kanadoje —
\$7.00, kitur — \$5.00.

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais,
neb tinai reiškia ir redakcijos nuomon .

TURINYS

Skaitytoj žodis	2
A. Plukas: Baltijos valstybės ir Sovietų Sąjungos tautos Amerikos politikoje.....	6
Bernardas Brazdžionis: Tremtinio Lietuvai	11
Balys Gaidžiūnas: Bernardas Brazdžionis didžioji pasisakymuose	12
Dr. Jonas Balys: Lietuvos sienų problemos	19
Balys Raugas: Lietuviai Fronto biūriai dmesys Lietuviai Bendruomenei.....	27
Dr. Zenonas Pranas: Apdovojimai Vasario Sešioliktajai	34
J. Kij.: Kelias Baltijos Laisvės lyg	39
Teofilijus Balijūnas: Keturioliktospolitinis studijos prie Pacifiko	57
Juozas Kojelis: Du suvažiavimai	61
Nauji leidiniai.....	67
Jie kovoja už mūsų žinias ir tautos laisvę	70
Vedamasis	71

“ LAISVĖ ” — lietuvių politikos žurnalas.
Leidžia Lietuviai Fronto Biūriai.

“ LAISVĖ ” (TOWARD FREEDOM): Lithuanian magazine of politics,
published three times a year by the Friends of the Lithuanian Front.

Vacys Rociūnas, Redaktorius/Editor
7328 Midland Rd.
Independence, Ohio 44131

Jonas Prakapas, Administratorius/Circulation Manager
14 Thelma Drive
Bakersfield, CA 93305, USA

SKAITYTOJ ŽODIS

Amerikos Balsas, Laisvos Europos

Radijas ir Laisv s Radijas

R. Kudukis savo str. "Vidurio Europa ir Reagano administracija" (L Nr. 83 -120, 1981 gruodis) rašo, jog daugelis bijo, kad Radio Free Europe ir Radio Liberty "gali pasidaryti priklausomos nuo Valstyb s departamento International Communication Agency (Tarptautin s komunikacijos agent ros) ir Amerikos Balso".

Tokios žinybos, kaip "Valstyb s departamento tarptautin s komunikacijos agent ra" n ra. Yra tiktai Valstyb s departamentas ir Tarptautin komunikacijos agent ra. Tai dvi savarankiškos žinybos, kuri vadovus skiria prezidentas su kongreso pritarimu. Jos bendradarbiauja, kiek tai lie ia šalies užsienio politik , bet n ra viena ir ta pati žynba. O Amerikos Balso radijas yra Tarptautin s komunikacijos agent ros padalinys.

Toliau savo straipsny R. Kudukis teigia, kad "Radio Free Europe ir Radio Liberty transliuoja ... necenz ruotas žinias", o Amerikos Balso "žinios yra cenz ruotos, sušvelnintos ir vis pirma soviet neužgaunan ios".

Jei R. Kudukis b t skait s, pav., bent Saugumo ir bendradarbiavimo Europoje reikalams komisijos pranešim (Fulfilling our Promises: The United States and the Helsinki Final Act. A Status Report, Nov. 1979), galb t neb t taip raš s. Šiame pranešime taip sakoma: "RFE/RL differ markedly in origin, programming and function from the Voice of America. VOA, as the broadcasting service of the International Communication Agency (formally USIA) is responsible for presenting well-rounded news coverage as well as projecting a balanced and comprehensive view of U.S. institutions, culture, society

and official policies to a worldwide audience" (p. 288). ia reikia pažym ti, kad Amerikos Balso uždaviniai yra nustatyti charta., kuri Kongresas yra prim s ir prezidentas Fordas 1976 metais paskelb s. Ši charta tokiu b du yra kaip statymas, kuris Amerikos Balsui privalomas vykdyti. Ji taip skamba: 1) VOA will serve as a consistently reliable and authoritative source of news. VOA news will be accurate, objective and comprehensive. 2) VOA will represent America, not any single segment of American society, and will therefore present a balanced and comprehensive projection of significant American thought and institutions. 3) VOA will present the policies of the United States clearly and effectively, and will also present responsible discussion and opinion of these policies" (Public Law 94-350).

Tuo tarpu apie RFE/RL, kuri uždavinys yra transliuoti programas Ryt Europ ir Soviet S jung (skaitant ir Baltijos respublikas), min tame pranešime taip sakoma: "RFEIRL are obliged to operate within strict guidelines set forth in their program policy guidelines. According to this standard, the radios are to espouse no single specific political, economic or religious creed. They are to have no relationship to any political party or exile organization, nor can they identify with any opposition groups or organizations located in the broadcast area. Broadcasts are to avoid emotionalism, vindictiveness and belligerency in tone and sweeping generalizations, propagandistic argumentation and unsupported criticism in substance. Furthermore, the radios are specifically forbidden to broadcast any information which could be construed as incitement to revolt, or as inflammatory. No mate-

rial containing petty gossip or attacks on personal lives of families of government or party leaders is to be used" (p. 289).

Taigi, iš ši gairi matyti, kad Amerikos Balsas ir RFE/RL yra skirtingi, ir todėl j transliacijos yra skirtingos, o ne todėl, kad kažkas vien cenz ruoja, o kito necenz ruoja.

A. Plks
Washington, D.C.

Geras p d is

Atvirai pasakytos, faktais pagr stos mintys, nuoseklus straipsni išd stymas patraukia " Laisv " Nr. 83 (120) skaitytojo d mes. "Lietuvi tauta n ra Soviet s jungos tautin mažuma" (Br. Nemickas), ji nei caro Rusijos nebuvo tautin mažuma, o tik paverpta Lietuva.

V. Akelaitis pagr stai atsako klausim "Duplikacija ko?" Suprantama, kai nieko nebuvo atlikta, tai n ra ko nei dubliuoti. Ger sp d padar Vliko seimo ramumas, darbingumas, be kontroversij . Tai padr sinanti viltis gr žti konstruktyvios kovos už laisv darb , kuriam Vlikas buvo sudarytas. Kilnus mandatas Vitkui tegali b ti tik ši dien darbai pateisinamas.

A. Valiuškis
Barrington, R.I.

Dar d l Molotovo —

Ribbentropo pakto

Mane labai sudomino diskusijos apie T. Remeikio paruost knyg . Nuostabus yra B. Nemicko tvirtinimas, kad 1939 m. Molotovo - Ribbentropo slaptieji protokolai netur juridin s galios nuo pat j pasirašymo dienos, nes jie nebuvo registruoti Taut S jungoje. Pirmiausia, 1939 m. nei Vokietija, nei Sov. S-ga nebebuvo T. S. nariai, todėl ir jos statusas j nesaist . Be to, visi žino, kad slapti susitarimai niekur neregistruojami, todėl jie ir yra slapti. Visas klausimas yra toks: ar slaptame protokole numa-

tyti susitarimai buvo vykdyti, ar jie liko tik popieriuje? Deja, tie susitarimai d l Baltijos krašt ir Rumunijos teritorij buvo vykdyti ir tokia pad tis te b ra de facto iki šios dienos. Išeina, kad tas paktas praktiškai tebegalioja. Juk ir Jaltos susitarimai niekur nebuvo registruoti, ilgai jie nebuvo pilnai paskelbti, gal dar yra ir iki šiol nepaskelbt slapt susitarim , ta iau jie visi galioja iki šios dienos, nes nei vienos pus s jie n ra atšaukti ar paskelbti niekiniais. Tuo tarpu Muencheno paktas, padalin s ekoslovakij , buvo oficialiai panaikintas. Tod l negalima niekinti kaip neišman li t , kurie siekia oficialaus Molotovo - Ribbentropo slapt susitarim atšaukimo. Tuo b du 1979 m. iš naujo buvo iškelta vakarie i primiršta Baltijos laisv s problema, nors Maskvoje t deklaracij pasirašiusiems baltie iams d l to tenka skaudžiai nukent ti. Tai ne kabinetiniai samprotavimai, bet reali laisv s kova.

Kitas dalykas. Pagal 1979 m. surašym Sov. S-goj, kuri tur jo 262 mil. gyventoj , lietuvi tautyb s žmoni rasta 2,851 mil. Lietuviai savo skai iumi Sovietijoje užima tik dvylikt viet . Net arm n , gruzin ir moldav rasta daugiau, negu lietuvi . Tad n ra prasm s lietuviams vaidinti "une grande nation", kaip nori B. Nemickas. Juk po Pirmojo pas. karo arm nai, gruzinai ir ukrainieiai 1918 m. irgi buvo pasiskelb nepriklausomas valstybes, ta iau jos išsilaik tik iki 1921 m., nes ne steng atsispirti raudonajai armijai. Tuo tarpu baltie iams pavyko 20 met ilgiau išlikti nepriklausomiems. Tai ir visas skirtumas. Istorija žino ne tik Didži j Lietuvos Kunigaikštij , bet ir Didži j Arm nij . Nepasiduokime didyb s manijai.

St. Lazdinio straipsnis apie pr sus yra paviršutiniškas ir šališkas.

Dr. J. Balys
Silver Spring, MD

D I straipsnio "Lietuviškumo kova
Lietuvos kariuomenėje"

Laisv Nr. 83 (120)

Straipsnis pilnas "kariškų paslapčių" ir gan stambi klaidų. Kad mes atsikuriantieji kariuomenei skubiai reikėjo aukštuosius kariškus mokslus baigusių karininkų, o savą neturint, reikėjo samdyti kitatauti, nėra jokia paslaptis ir nėra ko slėpti. Daugiausia buvo rusai, bet buvo lenkai ir vokiečiai; gi, rašant jie eitas pareigas, bet tūnai reikia rašyti ir jų pavardes, nes tik pasakant, kada tas asmuo atsirado Lietuvoje, neapibūdina jo laikysenos Lietuvos ir lietuvių atvilgiu. Pažinojau daug karininkų kitatauti, bet kuris ir kada atsirado Lietuvoje, tada buvo neaktualu, ir labai reikalingas atsitikimais buvo žiūrėti į Lietuvos atvykimo data. Autorius savo rašinyje pamini tik vieną generolą Kondratavičių (matyt, nežinojo, kada jis atvyko į Lietuvą), jį priskirdamas rusams, bet Kondratavičius buvo sulenkęs Lietuvos bajoras. Jo patarimas vyriausybei kelti

Gardiną, ne Kauną, buvo visai pamatuotas, nes Gardinas buvo daugiau vidurytų buvusios Lietuvos valstybės ir, žinoma, prajusius vykius, atrodo, kad būtų buvę sunku tada susikalbėti su gudais ir bendrai gintis prieš bolševikus ir lenkus. Greičiausiai šiandien Gardinas būtų Lietuvos teritorijoje, ir dabartinį Gudiją lietuviai nebūtų taip nutautinami. Vt. Vt. teigia, kad karininkams aukštoji mokykla steigta 1931 metais, tai yra klaida, nes aukštieji Karininkų Kursai buvo steigti 1924 metais, o ne 1931 metais; tiems kursams buvo duotas naujas vardas ir daug dėstytojų buvo lietuviai. Iš pradžių Kursų dėstytojai buvo kitatauti, daugumoje rusai.

Rasinių autorius, matyti, tarnavo Kariuomenės Štabo mobilizacijos skyriuje, kad taip gerai žino rusų karininkų Lietuvos atvykimo datas, bet lietuviškumo kova stipriausiai vyko daliniuose ir pačiuose aukštieji Karininkų Kursuose; viename "mūsų" teko ir man dalyvauti.

Apie tai vykusi esu rašęs, tik nežinau — nepamenu, ar jis buvo paskelbtas.

Pranas Puronas
Lietuvos Nepriklausomybės kovų,
1941 metų sukilimo dalyvis
ir Politini Kalinių Sąjungos
narys

Vt Vt rašo: Mes kariuomenės istorikas K. Alšauskas Lietuvių enciklopedijoje (XXXIX tūm.) rašo, kad "Vytauto Didžiojo karininkų kursai steigti 1921.IV.13 tikslu plačiau supažindinti karininkus su karo mokslu", nes "daugumas buvo baigę trumpalaikį karo mokyklą karo metu", kad 1923.VI.15 kursams buvo jau duotas pavadinimas Aukštieji karininkų D. L.K. Vytauto kursai", bet 1930 pavadinimas buvo pakeistas — Vytauto Didžiojo karininkų kursai. Tas pats kariuomenės istorikas Alšauskas ten pat rašo, kad "Vytauto Didžiojo Aukštoji karo mokykla steigta 1931 gen. P. Kubiliūno iniciatyva, paruošti karininkus vadovavimo ir generalinio štabo darbui".

Vienyb!

"Laisv" Nr. 83 vedamasis labai puikus, vertas visų dėmesio. Jei vedamojo mintis pavyktų gyvendinti, būtų labai ir labai daug laimėta.

Joks komunizmas, imperializmas ir visi kiti 'izmai' Lietuvai ir lietuviams tiek žalos nedaro, kiek mes paįsūsiskaldymas. Prieita net iki tokio laipsnio, kai mes veikė neapykantos "ragai" išaugo jau tiek, kad net ir Vasario 16 dienos minime vienoje saloje nebėgali sutilpti. Smoningai skaldoma lietuviškoji visuomenė, ir kam tai pasitarnaujama, komentarai, manau, kad nereikalingi.

"Laisv" redaktoriui linkime sukmis vienyb su baruose.

Kostas Bružas
Homewood, Ill.

Pasisako
prieš skaldym si
" Laisv " žurnalo gruodžio mtn. nu-
meris vairs. Man labai domu sekti
t sin "Užmirštas kov žmogus". Tai
Lietuvos nelaim s istorija.

Gerai, kad iurnalas tokius straipsnius
spausdina. Pakvieskime jaunim bend-
radarbius, tegu jis pratinasi m styti ir
rašyti. Gal reik t tuo reikalu kok kon-
kurs paskelbti, gal tai juos paskatin-
t ?

Labai nelinksma, kad LB suskilo.
Reik t t v ž operuoti. Mažiau skal-
dymosi, maliau kiriinimo. Reikia s sti
prie bendro darbo stalo. Ar, sakykim po
20 met , ne juokingas ir tuš ias atrodys
m s dabartinis laikotarpis, kai bus

skaitoma apie tiek daug organizacij ,
kurias buvome suk r ir, pagaliau susi-
skald , jas sunaikinome. " Laisv " li-
nija tur t b ti taiki, ji tur t sekti
Lietuvos žmoni ryžt ir veiksmus, smer-
kiant komunistin demagogij .

K. Balys
Chicago, Ill.

Lietuvi Bendruomen nesuskilo. Tiktai
maža reorg saujel pasitrauk iš bendro-
jo darbo daugiausia d l asmenini ambi-
cij . "Iš darb juos pažinsim" — sa-
koma. O t darb reorg rately nedaug
tematyti. Taip, jie istorijon pateks, kaip
grup asmen , kurie nor jo ši svarbi
institucij — LB — suskaldyti.

Red.

Ar jau sigijai Juozo Brazai io Raštus I, 1980 ir
Raštus II, 1981, Aloyzo Barono "Mirti visada susp si"?

Kreipkis " Laisv fond lietuviškai kult rai ugdyti",
5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL. 60636 ar pla-
tintojus.

Mielas Skaitytojau,

pastabas apie š " Laisv " žurnalo numer
si sk redaktoriui iki 1982.8.15.

BALTIJOS VALSTYB S IR SOVIET S JUNGOS TAUTOS AMERIKOS POLITIKOJE

A. PLUKAS

Lietuviai, latviai ir estai dažnai suplakami su Soviet S jungos tautomis d l daugelio priežas i . Pirmiausia tam pagelbsti faktin pad tis. Jau 40 met , su vokie i okupacijos išimtimi, kai Baltijos valstyb s yra soviet respublikomis greta ukrainie i , arm n , gruzin , uzbek ir kit . Tod l jaunesn karta, kuri nedalyvauja balt taut išsivadavimo veikloje, gali tiktai iš istorijos sužinoti apie buvusi j skirting pad t .

Antra, Soviet S junga yra suinteresuota nedaryti skirtumo tarp jos dabartin vadinam respublik . Jos visa politika yra jas visas suliedinti vienalyt sovietin rusišk valstyb . Tod l kiekviena proga ji siekia parodyti, kad Baltijos valstyb s yra neatskiriama Soviet S jungos dalis. Pav., soviet delegacij Jungtini Taut visumos susirinkimo sesij skiriami ir lietuviai su Maskvos jiems suteiktais titulais. Taip pat lietuviai paskiriami vadovauti soviet delegacijoms lankantis užsieny ar joms dalyvaujant konferencijose. Neseniai tokia soviet delegacija lank si

Piet Amerikoje, kuriai vadovavo "Lietuvos prezidentas Barkauskas", tariant Vilniaus radijo užsieniui žodžiais. Tokiais pat sumetimais Maskva paskiria lietuvius soviet ambasadas, kaip pav., Washingtone ir k.

Toliau suplakti baltie ius su Soviet S jungos tautomis padeda vair s soviet draugai ar paprasti rusofilai, kurie nori žinoti tik apie Didži j Rusij ir nieko nenori gird ti apie jokias kitas tautas soviet imperijoje.

Pagaliau rašant apie Soviet S jungos tautas, lengviau yra jas visas traktuoti lygiai, skaitant ir baltie ius, tarsi jie netur t savo specifini problem , ar j išsivadavimo pad tis neb t skirtinga. Taip rašan i pasitaiko ir lietuvi tarpe (pav. dr. A. Idzelis, JAV užsienio politika ir tautybi klausimas Soviet S jungoje. Laisv , Nr. 82 (119), 1981 rugs - jis).

Baltijos valstyb s
Amerikos politikoje

O ta iau Jungtini Valstybi politikoje Baltijos valstyb s yra gana aiškiai skiriamos nuo kit

sovietini respublik ar taut .

Pirmiausia Amerikos vyriausyb laiko Baltijos valstybes soviet okupuotom šalim ir tebeprizjsta Nepriklausomos Lietuvos pasiuntinyb Washingtone ir konsulatus. Valstyb s sekretorius, o jam išvykus, jo pavaduotojas kasmet vasario šešioliktosios proga pasveikina Lietuvos atstov Washingtone, o Lietuvos pasiuntinyb s pri mimuose ta proga apsilanko valstyb s departamento pareig nai ir kongreso nariai. Tuo yra aiškiai pabr žiamas Lietuvos pasiuntinyb s pripažinimas. Taip pat Lietuvos atstovas yra kvie iamas valstyb s departamento parengimus lygiai su kit šali diplomatiniais atstovais. Pagaliau valstyb s departamento yra specialus pareig - nas Baltijos valstybi reikalams.

Šitokia pad tim nesinaudoja ir tokio traktavimo neturi jokia kita sovietin respublika, net Ukraina ar Gudija, kurios yra net Jungtini Taut nariais.

ia taip pat pažym tina, kad Amerikos Balse, kuris yra valdžios radijas, lietuvi , latvi ir est tarnybos priklauso Europos skyriui, o ne Soviet S jungos skyriui, kur sudaro rus , ukrainie i , arm n , gruzin , uzbek kalb tarnybos. Apgail tin išimt sudaro tai, kad baltie i laidos priskirtos prie Laisv s radijo, kuris transliuoja Soviet S - jungos taut kalbomis, o ne prie Laisvosios Europos radijo, kuris skirtas soviet satelitin ms ša-

lims Ryt Europoje.

Taigi, atsižvelgus visa tai, neatrodo teisingas tvirtinimas, kad "valstyb s departamentas beveik nieko nežino, ar nenori žinoti apie Lietuv , Latvij ir Estij " (Idzelis, t.p. p. 91). Gal taip galima pasakyti apie vien kit biurokrat valstyb s departamente, bet galima b ti tikram, kad atsakingi Amerikos valdžios pareig nai daugiau žino apie Baltijos valstybi pad t negu gali atrodyti. Kaip pavyzd galima pamin ti spaudoje tok pranešim , kad kongresinio ad hoc komiteto Pabaltijo valstyb ms ir Ukrainai pirmininkai kongr. Dougherty ir kongr. Brian "JAV žvalgybos staig buvo pakviesti informacijam pos džiui apie pad t Pabaltijo valstyb se". (Draugas, 1981 gruodžio 4 d. Nr. 282).

Amerikos ir Soviet S jungos taut laisvinimo politika

Tiek Jungtin s Valstyb s, tiek Soviet S junga pasisako už taut laisv , ta iau j tikslai, kaip ir šios j politikos vykdymo s lygos bei metodai yra skirtingi.

Soviet S junga savo "taut išsivadavimo" politik vykdo atvirose visuomen se, remdama komunist ar kairi j s j džius, juos finansuodama ar net par - pindama ginkl partizanin m kovoms, kaip tai matyti iš pastar j vyki Piet Amerikoje ar Afrikoje.

Tuo tarpu Jungtin s Valstyb s siekia taut išsivadavimo taikio-

mis priemon mis ir vengia kursyti bet kokius maištus ar sukilimus. Tai b t galima pavadinti pasyvia politika, paremta spaudimu ir tik jimusi evoliucijos paioje Soviet S jungoje.

Ši Amerikos politik aiškiai rodo anks iau min tas jos nusi statymas Baltijos valstybi atžvilgiu, prezidento kasmet skelbiama Pavergt Taut savait ir jos min jimas kongrese, Amerikos Balso, Laisvosios Europos ir Laisv s radij laidos Soviet S jung , kongreso speciali komisija, vadovaujama kongr. D.Fascellio, kuri seka Helsinkio susitarim vykdym Soviet S jungoj, taip pat Amerikos delegacij Helsinkio, Belgrado ir Madrido konferencijose pasisakymai už žmogaus teises ir pagaliau kongresin ad hoc komisija Baltijos valstybi ir Ukrainos reikalams, kuriai priklauso 44 kongreso nariai, ir kuriai vadovauja kongr. Ch. Dougherty bei kongr. B. Donnelly (ži r. Draugas, 1981. 12.4).

Tod l neteisinga yra teigti, jog "Amerika nenori, kad Soviet S jungoje vykt bet kokie vykiai, kurie ardyt šit evoliucin proces " (Idzelis, ten pat, psl. 11). Ir tam rodyti ypa yra nevyk s pamin jimas Amerikos Balso lietuvi kalba laid , d l kuri nusiskundžia "vienas iš Lietuvos jaun j intelektual " (Idzelis, ten pat, psl. 11).

Žinoma, apie AB lietuvi laidas geriausiai gali spr sti tie, kurie j kasdien klausosi po vien valand ir penkiolik minu i . Iš "jaunojo intelektualo" priekaišt neatrodo, kad jis b t toks klausytojas.

Suprantama, kad Lietuvos žmon s nori daugiau išgirsti apie savo b das, ta iau Amerikos Balsas, kaip valdžios radijas, turi aiškinti Amerikos politik , pranešinti Amerikos ir pasaulio žinias ir supažindinti su vykiais mokslo, meno ir kitose srityse, neišskiriant ir sporto. Ta iau, "jaunojo intelektualo iš Lietuvos" teigimu, "klausydamasis toki 'žini ', žmogus kartais pagalvoja, ar jie neturi nieko svarbesnio pranešti, ar yra rus kontržvalgybos papirkti" (Idzelis, ten pat, psl. 11).

"Jaunojo intelektualo" nuomone, "mums svarbiausios informacijos apie rezistencin s j d Lietuvoje labai maža". Ta iau AB informuacijos nekuria, bet praneša t , kuri gauna. LKB Kronika perduodama santraukomis ar ištraukomis. Taip pat daugiau ar mažiau pranešami kiti pogrindžio leidiniai. Ta iau su informacija apie rezistencin s j d turi b ti elgiamasi atsargiai: ji neturi b ti išpu iama, kad nesukelt klaidingo sp džio ir neprivest prie vyki , kurie lietuviams gali atnešti skaudži pasekmi . AB buvo apkaltintas ryšium su pastaruoju laisv s sukilimu Vengrijoj. Taip pat ne vienas ir AB lie-

tuvi laidas yra kaltin s už partizanin s veiklos kurstym Lietuvoje pokario metais, nors AB laidos lietuvi kalba buvo prad tos tiktai 1951 metais.

Tod l tie, kurie menkina AB programas ir kursto daugiau pranešin ti apie rezistencini s j dži veikl , arba nenusimano apie radijo atsakomyb , arba iš tikro yra rus žvalgybos papirkti. Anot Tomo Venclovos, "Lietuvoje tampa didel , ugnis pakankamai stipri, ir reikia vengti kurs-tymo". (Ži r. Kada ir kaip vyks pasikeitimai Soviet S jungoj. Draugas, 1981 gruodžio 3 d.).

Pavergt taut ateitis

B t klaidinga manyti, kad pavergt taut išlaisvinimas yra pagrindinis Amerikos politikos uždavinys. Jai, kaip pirmaujan-iai valstybei pasauly, svarbiausi r pest sudaro taikos išlaikymas. Branduolinio karo niekas

Vakaruose nenori. Toks karas gal atnešt laisv Lietuvos teritorijai, bet klausimas yra, ar išlikt lietuvi tauta.

Tod l šiolaikin se s lygose manomas yra tiktai spaudimas vairiomis priemon mis Soviet S jungai, kad ji savo krašte vykdyt taut išsivadavimo politik , už kuri ji viešai pasisako, kartu tikintis laisv jimo pa ioje Soviet S jungoje, ar tai kei iantis vadams Kremliuje, ar tai ateinant naujai generacijai, ar d l koki kit priežas i kei iantis soviet režimui. Kaip kit imperij istorija rodo, pasikeitimas turi ateity b ti ir Soviet S jungoj. Yra tik-tai klausimas laiko ir vyki , kurie t pasikeitim atneš. Ta iau siekiant Lietuvai laisv s, negalima pasikliauti vien Amerikos spaudimu Soviet S jungai. Reikia išvystyti tarptautin spaudim , nes tada ir Amerikos spaudimas b t paveikesnis.

Lietuvi, neužmiršk! (Dabarties kankiniai) neša nelaisv s pan ius, kad tu gal tum laisvai gyventi ir tik ti.

LKB K r o n i k a , 1981

Bernardas Brazdžionis

Iš poemos “Vaidila Vali nas”

Nežinomų vardo vietovėje Kazachstane, atlikusi bausmę, bet be teisės grįžti kilimo kraštui, “laisvai” sikrusi grupė sudarė keliolika lietuvių šeimų ir pavienių asmenų — senesnių, jaunų ir vaikų, jau gimusių ištrūmimė.

Žmonės rengėsi paminėti Vasario Šešioliktąjį, kai ten pasirodė vaidila Vali nas, pasisakęs esęs pabėgęs iš “ypatingos drausmės” lagerio.

Jis prisidėjo prie programos.

TREMTINIO LIETUVAI

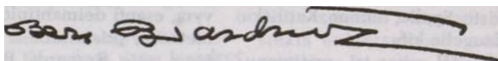
Deklamuoja buv. Vilniaus Pedagoginio Instituto studentas.

Tave kaip motin , kaip seser ̄ myl ̄ jau,
Nuo pirmo žingsnio su tavim ̄ jau,
Tave aplais ̄ iau džiaugsmo ašar ̄ aliejum,
Nostalgija susirg ̄ s niekad nebepagijau.

Dabar ten dienos, kaip kar ̄ i pelyn ̄ skonis,
Netirpsta naktys, auga tik bausm ̄ ,
Ten k ̄ nas gyvas tik iš Viešpaties malon ̄ s
Ir laisv ̄ s žiežirba — sunkiausia nuod ̄ m ̄ .

O, Lietuva, tave kas nakt ̄ mano mintys lanko,
Tai tu vedi mane tartum Bili ̄ no laim ̄ s žiburys,
Tai tavo veid ̄ supa, lyg Saturno lankas,
Šventosios aureol ̄ s lankas, palaima ž ̄ r ̄ s.

Tai tavo meil ̄ je mana kan ̄ ia paskendo,
Nublokštas nuo tav ̄ s tavim tapau,
Tapau aš tavo skausmo gyvu randu
Tvane tavos gyvyb ̄ s tartum lašas ištirpau.

BERNARDAS BRAZDŽIONIS DIDŽI J PASISAKYMUOSE

DR. JONAS GRINIUS — JUOZAS BRAZAITIS — JURGIS
JANKUS — STASYS SANTVARAS — TOMAS VENCLOVA

BALYS GAIDŽI NAS

Ant stalo guli Lietuvi Rašytojų Draugijos s rašai. Ži riu juos, paimu Lietuvi Enciklopedij ir bandau atsekti rašytojų gimimo metus. Kiek nedaug jaun ir kiek daug peržengusi septyni dešim i kryžel. O antrams raše surašyti buv Draugijos nariai, bet jau Anapus iš jusieji. J net 45. Pradedant pirmuoju — 1944 m. Vienos bombardavime žuvusiu Petru Rimk nu ir baigiant ši met balandžio m n. Floridoje mirusiu Stasiu Tamulai iu. Taigi toje 38 met tremties emigracijos kelion je netekom toki garsi k r j , kaip: J. Vilkutai io-Keturakio, Vyd no, Kr - v s, Biržišk , Vaitkaus, Ais io, Švaisto, Spalio, Barono, Katiliškio ir daugelio kit .

Kod l visa tai prisimenu? Dažnas gali pagalvoti, kad klaidžioju nuo temos. Bet taip n ra. O prisimenu tod l, kad labiau brangintume tuos, kuriuos tebe-

turime savo tarpe, kurie mums suk r ir tebekuria didel s vert s k rybinius darbus.

Bernardui Brazdžioniui, anot rašytojo Jurgio Jankaus, tajai žmogaus ir poeto dovanai, duotai lietuvi tautai, ši met vasario 2 d. su jo 75-ri metai amžiaus. Bet ne jo met skai i ia norime prisiminti, o jo, Bernardo Brazdžionio, kaip žmogaus ir didel s j gos k r jo duokl , atiduot lietuvi tautai.

Su Vaciu Roci nu, “ Laisv ” redaktorium, kalb jom s, kaip geriau šiuose puslapiuose, skirtuose kiek kitokiems svarsty mams, t did j m s k rybos vyr , esant deimantinio amžiaus metuose, prisiminti. Ir sutar m: tegul apie Bernard Brazdžion kalba tie kiti didieji, kurie savo autoritetu gali kalb ti apie did j . Ir tokiais parinkom: dr. Jon Grini , Juoz Brazait , Jurg Jan-

k , Stas Santvar ir Tom Venclov .

Pridamas j pasisakymus, dar atsiveriu Lietuvi Enciklopedij ir joje skaitau:

"B. pirmj eil rašt išspausdino 1924 jaunimo Pavasario laikraštyje. Pirmj eil raši rinkin — Baltosios dienos — išleido 1926, dar gimnazijoje b damas. Antr poezijos knygel — poem Verkiant verg — išleido 1928. Tais pat metais, aštuntosios klas s mokynys, dalyvavo jaun j poet antologijoje Pirmas Dešimtmetis. Universitete jis veik akademinuose stud. b reliuose: stud. ateitinink Šatrijos draugijoje ir stud. humanitar draugijos literat ros sekcijoje, kuriai 1931 vadovavo ir 1933 redagavo student laikrašt Lietuvos Studentas. Tuo pa iu metu dalyvavo Kaune ir provincijoje ruoštuose literat ros vakaruose. Redagavo Ateities Spindulius 1932-1940. Pradalges 1934 - 1935, Dienovid 1938 - 1939, tremtyje vaik laikrašt Eglut 1949-1950. 1942 suredagavo Literat ros Metrašt , 1947 Lietuvi rašytoj metrašt Tremties Metai.

Poeto vard gijo, 1931 išleid s eil - raši rinkin Amžinas žydas. Po to jo vis stipr j poezij rinkiniai: Krintan ios žvaigžd s 1933, Ženkla i ir stebukla i 1936 (Sakalo leidyklos premija), Kunigaikš i miestas 1939 (1940 valstybin premija), Saukiu aš taut 1941, Iš sudužusio laivo 1943 (slaptai išleist vokie i okupacijos metu), Per pasaul keliauja žmogus, rinktin poezijos knyga 1943 (1949), Viešpaties žingsniai 1944 (slaptai), Svetimi kalnai 1945 (švietimo valdybos premija), šiaur s pašvaist 1947, Didžioji kryžkel 1953 (Lietuvi Rašytoj Draugijos premija).

Vyt s Nemun lio slapyvardžiu B. yra paskelb s šias vaikams skirtas knygeles: Maž j pasaulis 1931, Drugeliai 1934, Kiškio kop stai 1936 (Lietuvi Raudonojo Kryžiaus jaunimo literat ros premija), Algirdukas pupuliukas ir Kazyt , jo sesyt

1936, Laiško kelion Argentinon 1938, Vyrai ir pipirai 1938, Purienos 1939, Meškiukas Rudnosiukas 1939 (1951), D - d Ruden lis 1941, Gintaro kregždut 1943, Mokykla miške 1943, Pavasario upe liai 1944, Kal d Senelis 1944, T v nameliai 1945 (1947), Mažoji ab c l 1946, Piet v jelis 1951, Lietuvai t vynei 1952, Po t vyn s dangum 1952.

Šios enciklopedijos žinios atspausstos 1954 m. Tada Bernardas buvo tik 47 m. amžiaus. Bet jos tikinaniai kalba, koku keliu jis at jo ir sulauk s 75-ri met amžiaus peln didžiojo k r jo garb . Jo k ryb dr. J. Grinius Aid žurnale 1949 m. taip aptar :

"Brazdžionio poezijos b dingiausiai broožai — gaivališku mas ir kontrastiškumas, pasižym s aštriais dramatiškais konfliktais. Jo poezija blaškosi nuo romantiškojo svajingumo ligi realizmo, nuo švelni lyrišk j plonybi ligi grotesko, nuo švelnios maldos ligi r staus gr mojimo. Ir jo poezijos forma atrodo archaiška, betgi jo poezija yra moderniška ir aktuali.

Vis laik Brazdžionis puosel - jo tris motyvus — visuomenin (lietuvišk ir bendrai žmogišk), asmenin ir gamtos. Visur jis yra elegiškas ir giedras. Patriotikoje Brazdžionis stovi greta didži j m s poet . Asmeniškuose ir gamtos motyvuose jis pasiekia universaliosios poezijos subtilum ir gelm . Brazdžionis vaik literat ros pavyzdžiais dažnai pakyla augš iau specialiosios literat ros lygio".

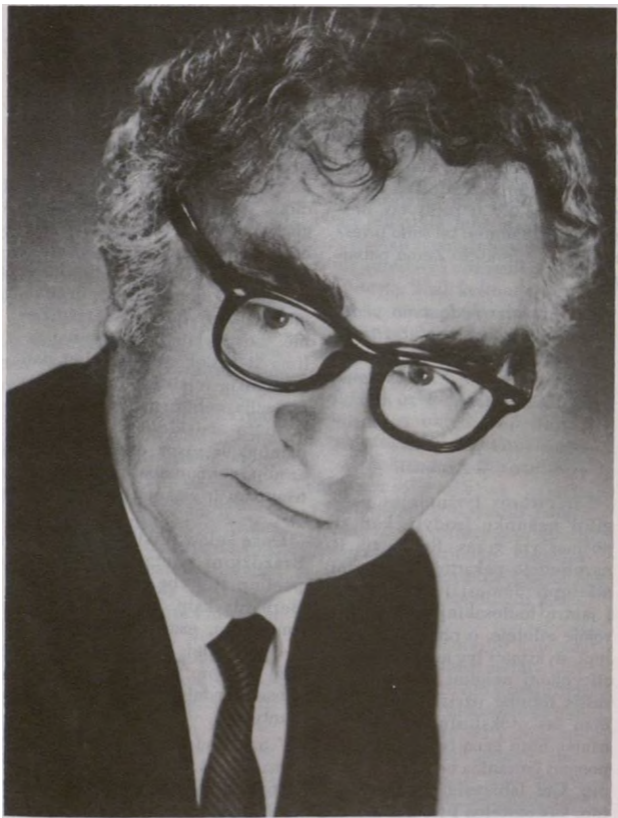
Juozo Brazai io rašt antrajame tome, apie Brazdžionio poezijos žod , randame tok pasisakym :

“Kiekvienoj poezijoj žodis veikia muzikaliai. Tik Brazdžionis savo žodžiu ypatingai suskambina. Suskambina daugiausia parkartojimu t pa i vienet , didesni ar mažesni garsini vienet — sakini , žodži , gars (aliteracij , asonans). Brazdžionis instrumentuoja savo poezij ne muzikinio vairumo, bet muzikinio vienodumo, monotonijos principu. Tas pasikartoj s leitmotyvas turi išskirti Brazdžionio poetin kalb iš šiaip kasdienin s kalbos.

Šitas originalus Brazdžionio žodis yra jo savotiškos pasaul jautos rezultatas. Brazdžionis kitaip gyvenim suvokia, kitaip tame gyvenime pastato save ir žmones. Prieš jo akis išsitiesia ne vieni savo širdies paklydimai. Jam vaidenas viso kosmo kelion , pradedant nuo mažut lio glijo šapelio ir baigiant tautomis ir planetomis. Anapus kosmo ir anapus mirties plazda naujas metafizinis gyvenimas, kur , kaip iurlionio “Saul s pagarbinime”, visata keliauja, taigi ir žmogus, nes ia jis yra tik benam paukšt . Šitaip Brazdžioniui susiderina abidvi gyvenimo plotm s — šiaupus ir anapus; susiderina šio pasaulio civilizacinis žmogaus ir nat ralusis gamtos gyvenimas susiderina žmogus ir Dievyb Gamtos gyvenimas Brazdžionio apgaubiamas su meile; žmogaus

modernusis civilizacinis gyvenimas rodomas iškryp s ir demaskuojamas, o Dievyb ir tam paged liui žmogui mistiškai tiesia pagelbstin i rank . Brazdžionis prašneka tauriu iškilmingu tonu, baraniu, demaskuojan iu ar maldaujan iu, pranašišku tonu. Iš šitokios pasaul jautos ir plaukianas keleriopas Brazdžionio žodis: švelnus gamtinis, ir r stus grubus civilizacinis, ir šventas dieviškasis, Šventojo Rašto ar kit didži j autoritet žodis. Iš ia ir kalb tin garso instrumentacija”.

Dar toliau, gilinantis Bernardo Brazdžionio poezij , prisiminkime Stasio Santvaro teigimus, atspausčius “Tre iojoj Pradalg j”. Joje rašo: “Bernardas Brazdžionis yra galingo talento poetas, beveik mitologinis Ikaras savo k rybiniu pol kiu. Jo poezijos pasaulis yra erdvus ir spalvingas — religin giesm , egoistiniai ir gamtos motyvai, sant r s erotiniai posmai, skambi ir suggestyvumo pilna patriotika” . . . “Nepakanka turinio ir tematikos — Brazdžionis yra poetin s formos, poetin s kalbos ir eiliavimo meistras. Turinio ir formos dar na yra taisykl Brazdžionio k - ryboj. Jis laisvai žaidžia eil daros metrais, mantriai vartoja grynuosius ir asonansinius rimus, gimt ja kalba naudojasi, kaip muzikos padargu. Tie poezijos meno pradai yra tai, kas paprastai aptariama iškilnia, netarpine ir nepakartojama k ryba”.

Bernardas Brazdžionis

Tomas Venclova "Draugo" mokslo, meno ir literatūros skyriuje primena ir Bernardo pranašaujamos poezijos išliekamumą. Štai kaip jis rašo:

"B na poezijos posm, kuriuos kartoji vis gyvenim, netik iaušiomis aplinkybomis. Kaip ir daugelis, atsimenu keliolika tokių posmų. Vienas jų parašytas Bernardo Brazdžionio: tai seno prieškarinio jo eilėrašio "Žemė pabai-ga":

Mes už tavo p d tavo p doį
ž sim,

Tu krauju žyd si kraujo

Nemune.

Iš tav s išeisim, o tu verksi
m s ?

— Ne. — O palyd si? — Ne.

— Atminsi? — Ne.

Literatūros tyrin tojui palyginti nesunku rodyti, kad šis posmas yra geras. Reikia tik išnarpinti jo pakartojimą rezginį, atkreipti dėmesį vidiniams rimams, įautrautuosius motyvų antroje eilutėje, o pirmiausia trijų, nykstant lyg aidas ir drauge stipriai neigimui, kuriuo eilėrašitis tobulai užsisklendžia. Tačiau tas mokslininko darbas iš esmės būtina bergždžias, nes posmas patraukia be jokių rodyimų. Gal labiausiai jis patraukia tuos, kas ne telpa formaliosios ir struktūrinės analizės rėmėliams: bent, savo neabejotinai pranašiskumu.

Dažnas truputis — ar net gero-kai — pašiepia poezijos, ypa-

patriotinės poezijos pretenzijas pranašauti. Pats esu ne sykis atsiliepiu apie tai pretenzijai ironiškai. O vis dėlto poetui pasitaiko atspėti kažką svarbaus apie ateitį, dažniausiai tada, kai jis to visai nesiekia. Nežinau, kokią turėjo galvoje Brazdžionis, rašydamas tą posmą 1937 metų rugsėjo 25 dieną. Gal tik mirtis ir nieko daugiau. Bet mums tas posmas kalba apie partizanų karą ir emigraciją: jis virto formule, netikėtai apsupusia keli busimų dešimtmėsių patirtis. Rašant eilėrašį "Žemė", tuos vykius, matyt, buvo galima šiek tiek nujausti; bet paties narsiausia ir siurrealistiškiausia fantazija nebūtų ištvirusi, jeigu jai būtų atsiskleidęs tikrasis užmojis ir visos detalės. Šiaip ar taip, ne manoma, kaip apibūdinti trumpiau ir aiškiau už Brazdžionį".

Davė kelias ryškias citas apie Brazdžionį poetas ir jo kūrinių poetinę stiprybę, atsigrįžkime Bernardui kaip žmogui, tremtiniam emigrantui, esant tarp mūsų ir šventadieniai ir darbo dienos. Štai kaip apie tai, tose pat "Trečiojoje Pradalgoje", sako Stasys Santvaras.

"Savo vidumi poetas Bernardas Brazdžionis yra originalus ir sudėtingas žmogus. Būdingi jo vadinamieji bruožai: principingumas, valingumas, ištikimybė draugams, neatlaidumas ir prisiminimas nuoskaudoms, tik ne spirgantis pyktis. Jis nelengvai su žmonėmis susibičiuliauja, bet susibičiulia-

v s yra pastovus ir ištikimas, nors jo b dui charakteringa ir tokia smulkmena: jei klausimas d l ku- ri nors priežas i yra nepatogus, jis moka kelis kartus jo negird ti, nors t klausim jam statyt ar- timas bi iulis.

Gal tas atsitinka d l to, kad Bern. Brazdžionio žvilgsnis gy- venim , santykius su žmon m yra gilus, grindžiamas abipusiu pasitik jimu, visada rimtas nie- kad nedangstomas klastingom šypsenom.

Poeto Bern. Brazdžionio “vi- daus kauk ”, be abejon s, jo pa- ties puosel ta ir dirbdinta, d l savo ryškumo ir solidumo yra pasig r tinai puiki. Jos tikrumu ir nuoširdumu bent mes, jo artimi draugai, ne vienu atveju buvom tikinti. Ta iau iš visai arti — Bernardas kartais yra uždarai ken iantis, m slingas, o dažnai paprastas, bi iuliškas, paslaugus, netgi ir išdaig nestokojus vyras.

Bern. Brazdžionis savo išore yra aukštesnis negu vidutinio gio vyras. Jaunyst j tur jo tan- kius ir garbanotus plaukus, o da- bar, kaip vien syk Ant. Gustai- tis prasitar , “savo praret jus vir- šugalv dengia kasom”. Kai vai- ruoja automobil ar v juot vasa- ros dien eina be skryb l s — Bernardo “kasos” susidraiko ir v juje plazda, kaip kaspin liai. T originali Brazdžionio šu- kuosen ypa ryškiai pavaizdavo dail. Ad. Varnas, kai Vokietijos Ravensburge tap poeto portret ”.

Tai, va, tas žmogus, peln s

didžiojo poeto vard , j peln dideliu darbštumu, atsisak s dau- gelio ne tik tuš i , bet ir pus- tuš i malonum . T jo k rybi- nio darbštumo bruož Stasys San- tvaras taip nusako:

“Kadaise, anapus daugelio nu- b gusi dien , Bern. Brazdžionis man pasakojo, kad tada, kai jis buvo Maironio muziejaus ved - jas, iš savo nam tolimam Žalia- kalny tur dav s eiti per vis Kau- no miest . Kad kelion s neprai- lgt , j metu jis kurdavo eiles, kurias nu j s muziejun, tuoj už- sirašydavo. Ne vienas kitas laik išnaudotum m prekylangiams apžvelgti, smuktume pakel s ka- vin n ar smukl n, nepraleistu- m m progos ir dailiomis mote- rimis pasig r ti, o Bernardas — keliavo ir eiliavo” ...

Pastaruoju metu, Jurgis Jankus “Draugo” kult riniame priede ir “T višk s Žiburiuose” paskelb kelis rašinius, kuriuose iškelia ir kitus Bernardui b dingus bruo- žus. Jis rašo:

...” jau jo darbo kambar ir išsiziojau: kambary nebuvo sie- n , vien knygos. Nuo grind ligi pat lub . Kai aš žiopsojau ir m - ginau sp ti, kaip jis gal jo su- krapštyti joms tiek pinigų, Ber- nardas traukin jo iš lentyn po knyg , vart , rod , pasakojo. Vie- nos buvo m s pa i senienos, niekur nebegaunamos, surastos kur antikvariatuose, ar kur kitur atsitiktinai užtiktos, kitos užsie- nietiškos, branginamos d l turi- nio ar d l ypatingai skoningo

apdoravimo. domi buvojo šneka, bet dar domesn veido išraiška ir piršt judesiai, kuriais liet, lyg glostyte glost tas savo bibliotekos domybes. Iki tol jis man buvo poetas, o t dien atsiv r ir kaip literatas mokslininkas, ir kaip estetas”.

T vis knygy dvasin turt, karo aplinkyb se ieškant laisv s, tur jo palikti. Toji jo biblioteka tada buvo daugiakalb, o savo žem s netek s, knygai meil s neužud, tik j pasuko kita kryptim. Apie tai Jurgis Jankus, aplank s Bernard, sik rus Caliomijos Vistoje, taip rašo:

“Apsigl bes iav apži r jom jauk, patogiai sutvarkyt nam, paveikslais apkabin tas kambari sienas, bet kai užsukome Bernardo darbo kambar, ir v l išsizičiau, gal net labiau, negu an syk Kaune. Jis v l buvo beveik toks pat, kaip anas paliktas Žalijame kalne. Lentynos, lentynos, lentynos ir knygos, knygos, knygos. Lyg nor damas, kad neatgau iau kvapo, dar nuved garažo šone atitvertan kambarin, pavadintam kl tele, su tokiom pat lentynom ir tokia pat gausybe knygy ’... .

“V liau lentynose sud tas knygas geriau siži r jau ir nustebau: tarp j neberadau nei pasaulio klasik, nei visoki ši dien didži n. Visos knygos buvo lietuviškos, surikiuotos pagal autori pavardes, nuo Ais io

ligi Žukausko. Ir ionykšt s ir tenykšt s. Ne vis visos, bet beveik visos ir sud tos be jokios diskriminacijos. Bernardas Brazdžionis pasikeit. Ap j s vis laik pasaulio didžiuosius ir visokius ši dien mantrumo pilnus vardus, atsisuko tik Lietuv, tik jos vaik grožiniame žodyje sukraut dvasios krait”.

Jurgis Jankus savo rašiniuose iškelia ir dar vien b ding Bernardo bruož, tai jo pasišventim literat ros vakarams. Jis raš: “Ne tik eiliniai literat riniai renginiai, bet ir daugelis dideli kult rini parengim be Brazdžionio neapsi jo ir dabar dar neapsieina, nes jis ir savo žodžiu ir savo asmenybe visus juos žymiai praturtina. Tikiu, kad dar ilgai be jo ir neapsieis, ypa dar tod l, kad jis nesikelia puikyb, nem gsta b ti prašomas, maldaujamas, nereikalauja mokes io, o pakviestas eina, nes tiki, jog tiesioginis bendravimas rašytojo su skaitytojais ir skaitytoj su rašytojais yra kult rin b tinyb, kad toks bendravimas yra dalis kiekvieno rašytojo misijos”.

Tok pasišventimo bruož literat ros vakarams užskl sdamas, taip baigia:

“Jeigu jis šiandien gal t surengti literat ros vakar Kaune Vileišio aikšt je ar Gedimino kalno pap d je Vilniuje, tikiu, kad jo pasiklausyti suplaukt t kstaniai, nes ten, šiandienin je Lietuvoje, jis yra brangesnis, negu

LIETUVOS SIENŲ PROBLEMOS

Apie geopolitiką ir mūsų "liaudų" išsivijimą

DR. JONAS BALYS

Geopolitika išsivystė iš politinės geografijos, kuriai pagrindą davė vokiečių Friedrich Ratzel. Geopolitikos pagrindas yra toks, kad valstybių istorija ir tautų likimas labai daug priklauso nuo geografinių padarinių. Lietuvoje ši problemų sfera svarstoma prof. Kazys Pakštas, kuris parašė visą knygą "Baltijos respublikų politinę geografiją" (1929). Rodos, kad jis kartą yra pasakęs ar parašęs, kad lietuviai gyvena tokia žemės kampe, kur yra labai pavojinga gyventi mažai tautai, nes jos žemi daug kas nori. Kas kita, jei mes gyventume kur nors pietus nuo Sacharos, ar kokioje saulei šoninėje, kurios ekonominiu ir militariniu požiūriu niekam nereikalingos, kaip West Indies ir Caribbean salynai, kur pridėjęs eilę liliputinių valstybių, kaip Grenada, Bahama, Jamaica, Barbados, Tobago ir kt. Prof. K. Pakštas numatė, kas galėtų atsitikti

čia amerikiečiams buvo Robertas Frostas ar arklis Sandburgas. Jo eilėse tenai eina iš rankų rankas, iš lėpų lėpas kaip stebuklingos maldos".

prasidėjus karui 1939 m. ir perėjus mūsų valstybėms vyrus apie gresiantį pavojų, bet niekas nenorėjo klausyti ir jį palaikė beveik nesveiko proto. Jis grįžo į JAV. Deja, jo numatymai ir lėpyniai pranašavimai išsipildė. Išsivijojęs jis paskelbė eilę studijų apie Lietuvos likimą ir jos sienas (žr. "Aidai", 1950, nr. 1-4; 1951 nr. 10 ir kitur). Kai kas ten jau pasenė, bet verta pastudijuoti mūsų "liaudžiai", kurių mano, kad rinksmu galima viską pasiekti, — kuo daugiau užsiprašykime, viską nors gausime.

Dabar šis tas iš mano patyrimo. Kai 1930/31 m. studijavau Grazo universitete Austrijoje, susidomėjau ir tada pagarsėjusia geopolitika, kuri ten dėstė prof. Otto Maull, daugelio veikalų autorius (mirė 1957 m., jis nebuvo nacių). Dalyvaudamas prof. Maull vedamame sienų klausimui skirtame seminare, skaitiau referatą apie Lietuvos vakarines sienas, nustatytas pagal Lietuvos - Vokietijos 1928 m. sutartį ir Klaipėdos krašto problemą. Aš nebuvau ir nesu fanatikas, todėl neklausiau, kaip Rytprisiė anapus Nemuno. Paleidžiau per rankas ir t

gars j žem lap apie gyventoj lietuvi kalbos vartojim Rytpr - siuose, sudaryt Tetznerio ir paskelbt žurnale "Globus" 71 tome (t žem lap mes m gštame dažnai persispausdinti, pvz. "Liet. Encikl." XV, 411). D l to žem lapio profesorius pasteb jo, kad jis pasen s, remiasi 1719 ir 1897 m. statistiniais duomenimis, kai gyventoj etnin priklausomyb gali pasikeisti ir per vien generacij . Daugiau pastab profesorius netur jo. Ta iau keli vokie iai studentai smarkiai kritikavo mano rodin jim , kad 1928 m. sutartimi nustatyta tarp Lietuvos ir Vokietijos siena yra gera, atitinka nat ralias arba geografines s lygas, kad ankstyvesn nenat rali siena buvo atsiradusi d l politini aplinkybi , kad klai p diškiai yra tie patys žemai iai, bet ne pr sai ir t.t. Anot vokie i oponent , nesvarbi esanti gyventoj kilm ir kokia kalba jie kalba, bet svarbu j kult rinis ir visuomeninis - politinis nusiteikimas. Po 500 met vokie i valdymo, Klaip dos kraštas tapo "deutsche Kulturlandschaft", to d l turi priklausyti Vokietijai. (Mat, vokie i geografai skiria du dalyku: "fizin gamtovaizd " — Naturlandschaft ir "kult rin gamtovaizd " — Kulturlandschaft). Iš dalies jie tur jo tiesos: t klaip diški apie 90% balsuodavo už vokiškus kandidatus ir iš 50 Klaip dos krašto seimelio nari b davo išrenkami tik 5 ar 6 lietuviai. Dauguma t klai-

p diški nenor jo pasidaryti s - moningais lietuviais, bet nor jo likti savotiški "tuteišai" (mellaenderiai) ir vokie iai jiems buvo labiau prie širdies. Iš centro vyriausyb s jie nor jo tik pinig , kuo daugiau pinig , bet nelieskite vokie tinink , nebandykite Klaip dos krašto "atlietuvininti". Vaizdžiai tai matome iš tiesiog feljetonišk M. Anyso atsiminim , kai klaip diškiai nor jo, kad jiems b t pritaikinta dabar JAV vartojama "affirmative action" — specialios privilegijos.

Gr žkime prie to referato. Man s ginti iš jo student puslenk (jos t vas buvo vokie tis Schwarz, o motina lenk). Ji kalb jo: kam j s priekaištaujate, referentas kaip tik pritaik geopolitik skelbiamus d snius: valstybei reikalingas pri jimas prie j ros ir uostas, Klaip dos uostas tada tur s ger ekonomin užnugar — vis Lietuv . J ra ir up , šiuo atveju Baltija ir Nemunas, sudaro nat rali , tad geriausi geopolitiniu poži riu valstyb s sien ir t.t. Pagaliau, išskyrus miestus, ten gyventoj dauguma išliko lietuviai. Tuo diskusijos baig si. Profesorius mano referat vertino "gut" (gerai). Pra jo daug met , ta iau man ir iki šiol išliko sveikas supratimas apie geografin s pad ties tak valstybi likimui. V liau naciai geopolitik pikt naudojo savo tikslams. Bet ir Biblij galima išnaudoti savaip aiškinant.

Istoriniai argumentai

Jie sien nustatymui praktiškai nieko nereiškia. Jei Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos ribos kadaise siekė iki Juodųjų r. ar netoli Maskvos, tai šandien jokios praktiškos reikšmės neturi. Jei rus kalbininkai, kaip Toporovas ir Ivanovas, randa daug baltiškos kilmės vietovardžius giliai Rusijos pietvakari žemėje, arba fino-ugr kilmės vietovardžius Rusijos šiaurėje, tai ir vėl praktiškai nieko nereiškia. Jei baltiškos kilmės pilkapi yra buvę. Rytprasiuose, tai irgi tik archeologinis faktas ir nieko daugiau. Tik vieni žydai savo pretenzijas arab apgyventas žemes remia istorine teise biblines sritis, tačiau jiems sekasi tik todėl, kad tas pretenzijas gali paremti savo kariuomene, apginkluota moderniausiais amerikiečių ginklais. Jie laimėjo keturis karus su arabais, tačiau tai dar nereiškia, kad nepralaimės penkto karo. Atsiminkime, kad Arabų Lygoje yra apie 120 mil. prieš 3.3 mil. žydų Izraely. Ekonomiškai tas kraštas negali tarpti, neži rint milžiniškos užsienio paramos (vien tik iš JAV apie 20 bil.), kai infliacija siekia 120% per metus ir nėra saugumo dėl arab arba palestiniečių pasipriešinimo ir teroro veiksmų. Todėl daug žydbaga iš ten JAV ir kitus kraštus, nes nemato geros ateities.

Europoje sienos nustatomos ginklu

Kiti argumentai, kaip istoriniai, etnografiniai, ekonominiai, neturi lemiamos reikšmės. O jau teisini išvedžiojimai ir pretenzijos tai niekas nepaiso. Nepriklausoma Lietuva turėjo tokias sienas, kokias ji sugebėjo apginti nuo bermontininkų, bolševikų ir lenkų. Gerai, kad lietuviai susigriebė laiku suorganizuoti savo kariuomenę ir išnaudojo palankias politines aplinkybes. Buvo padaryta ir klaidų: užsimota per toli pietuose, iki Suvalkų ir Augustavo, kur lietuvių nebuvo, todėl buvo sunku mums kariuomenei kovoti, kai nerado pritarimo ir paramos vietiniuose gyventojuose. Ten veikė lenkų partizanai ir jų persvara buvo lenkų pusėje. Nebuvo paklaudyta blaivios nuomonės, kad mums reikia apsiriboti tik lietuvių apgyventomis sritimis ir jas ginti, neišstiepti fronto, neturint pakankamai karių. Tas pirmas imperialistinis užsimojimas mums brangiai kaštavo, praradome Seinus ir Punksk. Mums kariuomenei pasisekė 1920 m. lapkritį sulaukyti lenkus prie Širvintų ir Giedraičių, todėl Lietuva išsilaikė. Sakoma ir rašoma, kad sąjungininkų sikišimas ir lietuvių paklusnumas tada sutrukdė atsiiimti Vilnių. Kažin ar taip: anos sunkios kautynės labai išsėmė jaunos mūsų kariuomenės jėgas, buvo daug aukų, o lenkai visados galėjo daugiau mesti re-

zerv Želigovskiui paremti, tad tolimesn s kovos gal jo b ti mums rizikingos. Išvada: k gal - jome apginti ginklu, t ir tur - jome. Geopolitinis faktorius: lenkams labai buvo svarbu išlaikyti savo žinioje Daugpilio - Vilniaus -Varšuvos geležinkelio linij , to d l spaud lietuvius, kad nors 5 km. juos nustumt nuo to geležinkelio.

Nesitik kime pagalbos

iš tarptautini institucij

Tarptautin s institucijos, taikos konferencijos ar ekspertai nepadaro galiojan i sprendim m s naudai. Brito Curzono išvesta linija priskyr lenkams lietuviškas Punsko ir Sein sritis. Nors Versalio sutarty buvo numatyta, kad Klaip dos kraštas turi atitekti Lietuvai, ta iau mes Klaip d gavome tik d l Lietuvos vyriausy s suorganizuoto ginkluoto sukilimo.

Stipresnieji laužo sutartis. Suvalk sutartis, pasirašyta 1920. IX.7, kuri tur jo sigalioti po trij dien , buvo Pilsudskio sakymu sulaužyta dar prieš jos sigaliojim . Tur jome ger taikos sutart su bolševikin Rusija, pasirašyt 1920.VII.12, kai bolševikai buvo m s kariuomen s išvyti iš Lietuvos. Sutarty rytin m s siena buvo nustatyta gera. Ta iau Stalinas 1939 m. spalio m n. derybose jos visiškai nepais , laikydamas j pasenusia ir neatitinkan ia pasikeitusi aplinkybi (koks pigus pasiteisini-

mas!) Jis savo naga žem lapyje užbr ž gabal srities su Vilnium, o kitkas liko prie Gudijos. Kai Lietuva buvo prijungta prie Sov. S-gos, tai 1940 m. ruden t sien truput patais : prie "tarybin s Lietuvos" priskyr Švenioni , Druskinink , Marcinkoni , Dieveniškio apylinkes. Ta iau vis tiek prie Gudijos pasiliko lietuvi apgyventos apylink s Apsos, Gerv i , Pelesos, Rold n s ir Laz n rajonuose. Ten gyveno apie 50 t kst. lietuvi , kurie dabar yra persekiojami, ištremliami ar patys pab ga Lietuv ir Lenkij , nes ten jiems n ra ateities, ypa inteligentijai. Nutaut jimas spar iai vyksta: t vai dar kalba lietuviškai, bet vaikai jau nebemoka. Netrukus lietuvi ten beliks tik nereikšminga mažuma. Per paskutinius 40 met lietuvi skai ius nuo 50 t kst. ten nukrito iki 16 t kst.

Labai blogai, kai lietuvi apgyventos vietos sudaro tik "salas", kaip Gerv iai ar Laz nai. Jei tas "salas" priskirs! prie Lietuvos, tai kartu reik s priskirti ir tarpe esan i teritorij su slav mase, ko jie turi teis s nenor ti. Tokiais atvejais geriausia išeitis yra gyventoj pasikeitimas (repatriacija ir optacija). Ir iš tikr j po 1945 m., pagal susitarim tarp Sov. S-gos ir Lenkijos, daug lenk iš Vilniaus krašto išvyko Lenkij . Kancleris Adenaueris susitar su Maskva, kad vokie iai iš Sov. S-gos, tame tarpe ir iš Klaip dos krašto, jeigu jie nori,

gali išvykti Vak. Vokietij . Ir lietuviai iš Gudijai priskirt sri- i k l si Lietuv , tik neoficialiai ir mažesniu mastu.

Pelesa prieina prie dabartin s Lietuvos sienos. Tomas Venclova rašo: "Pelesos lietuviai kelis kar- tus praš prijungti juos prie Lie- tuvos, bet vis gavo neigiamus atsakymus ... Taryb valdžia respublik sien , ir dar maž j naudai, niekad nekeis ... Tol- minkiem dabartin Lietuvos val- džia band prijungti prie Lietu- vos. Buvo rašomos tuo klausimu peticijos Maskvai, bet be rezul- tat ". (" Laisv ", 1978, nr. 74, psl. 19-20). Tod l tuš ia yra Al- girdo Gustai io viltis, kad Sov. S-ga, kaip "taik mylinti valsty- b ", tur t "tarybinei Lietuvai" gr žinti tas lietuvi apgyventas žemes ir net dabartin Kalinin- grado plot ! ("Naujoji viltis", 1979, nr. 12, psl. 46).

Mes praleidome istorin prog pataisyti m s sienas rytuose ir pietuose 1939 m. ruden , kai tur jome savo kariuomen ir buvo palankios politin s s lygos. Neiš- naudojome progos, kuri pasitaiko gal tik kart per 500 met . Da- bar "popiet šaukštai". Nesvarbu, kokia valdžia atsirast Rusijoje, demokratin ar monarchin , ji mums neduot n p dos žem s rytuose. Lenkai mums irgi neatiduos n vieno lietuviško kaimo arba si lys unij . Prisiminkime, kad daugiau kaip prieš 500 met Vytautas susirašin jo ir gin ijosi su Ordinui tik d l vieno pasieny

esan io Liubi o mal no. Gin as buvo ir d l Katy i kaimo, kuris atiteko Pr sijai.

Po Pirmojo pasaulinio karo 1918.XI.30 atsirado 24 Pr s lie- tuvi tarybos nariai, kurie nor jo "prisiglaudimo Mažosios Lietu- vos prie Didžiosios Lietuvos". Tai buvo simbolinis aktas, netur s jokios praktiškos reikšm s. Jie gerai suprato, kad per plebiscit apie 90% lietuvininkais besiva- dinan i pasisakyt , jog jie nori pasilikti prie didel s, galin- gos ir protestantiškos Vokietijos, bet nenori b ti prijungti prie ma- žos, biednos ir katalikiškos Lie- tuvos. Religija ir ekonomija jiems buvo labai svarb s dalykai, ir jie nenor t b ti valdomi nuskuru- si žemai i (lietuviai ir klump - ti, serm giuoti žemai iai, kuriuos jie matydavo turguose, jiems buvo tas pats). Tada visoj eil j vals i (Amt) pietiniuose Rytpr - siuose buvo padarytas plebisci- tas, atsiklausta gyventoj , kam jie nori priklausyti: Vokietijai ar Lenkijai. Pr s lietuvi taryba plebiscito klausimo nek l , nes žinojo, kad tai b t visiškas pra- laim jimas.

Tarptautini organizacij sprendimai taip pat nieko nereiš- kia. Taut S junga 1920 m. liep lenkams pasitraukti iš Vilniaus, ta iau kai lenkai nepaklaus , tai v liau (1923.III.15) Ambasadori konferencija pripažino esam pa- d t , priskirdama lenkams oku- puotas Lietuvos sritis. Lietuva protestavo, bet tas nieko nereiš-

kia, pralaimėjus visados protestuoja ir tas pad ties nepakeičia. Dabar pasaulin pad ties dar blogesn . Jungtin s Tautos savo rezoliucijose pakartotinai (bent tris kartus!) pasmerk Izrael d l užgrobt arab žemi ir Sov. S-g d l Afganistano okupacijos, Iranu d l amerikie i kait laikymo, ta iau kai nepaklaus , tai nieko jiems neatsitiko, jokios sankcijos nebuvo pritaikytos.

Daug nesitikime ir iš JAV-bi . Valstyb s dep-to pareig naine kart aiškiai pasak , kad JAV nesis savo marinius išvaduoti Lietuvos, tuo labiau pataisyti jos sien . Jiems Baltijos valstybi okupacijos nepripažinimas yra daugiau simbolis bei proga atsikirsti sovietams propagandin se diskusijose, kai atsiranda santyki pablog jimas ir politin tampa. Mums tuo reikia mok ti pasinaudoti.

Gyventoj etnin priklausomyb

Ji sienoms nustatyti turi reikšm s, ta iau n ra lemianti, kadan gi j nelengva tiksliai nustatyti. Tiesa, kad dažnai stengiamasi ja remti savo pretenzijas, bet nevisados pasiseka, nes nulemia kiti faktoriai: geografiniai, militariniai, politiniai. Europoje b t išvengta daug konflikt , jei etnininis principas visur b t pritaikintas. Deja, taip n ra. Europoje labai daug etnini grupi arba taut neturi savo valstyb s ir pri-

verstos gyventi kitos tautyb s valdžioje, pvz. baskai, sorbai arba vendai, kašubai, velšai, škotai, makedonie iai, kroatai, slov nai, slovakai, jau neminint Sov. S-gos pavergt taut . Internacionalistams, susib rusiems apie amerikie i "Trilateral Commission", kuriai vadovauja milijonieriai ir liberalai, tautinis principas iš viso labai nepatinka. Jie ta kingi. Aišku, iš j nei lietuviai, nei jokia kita etnin grup , nieko gero negali tik tis. Prez. Reaganas, sakoma, nepriklaus s tai grupei, Kissingeris ir Carteris — taip. Visa ta vienašališkai vykdyta Carterio "human rights" politika tik pad jo komunistams sigal ti Centrin s ir Piet Amerikos valstyb se. Dabar ta klaida stengiamasi atitaisyti.

Valstybi sienas pirmiausia nulemia geografin pad ties ir politiniai - militarinis j g santykis, neatsitvelgiant istorij , gyventoj tautyb arba etnin kilm . Ne tik lietuviai, bet ir daugelis kit taut , istorijos b gyje buvo ir yra valdomi keli valstybi . Štai eil fakt iš m s dien n .

Jugoslavijos Kosovo provincijoje, kuri susisiečia su Albanija, 1971 m. jugoslav pravestas cenzas rado 916,168 albanus, kurie sudaro 73% vis tos provincijos gyventoj (žr. "Facts about Yugoslavia", Belgrade 1979, psi. 97). Kod l Jugoslavija neatiduoda tos nedidel s srities (vadinamos "socialistin s autonomin s Kosovo

provincijos") Albanijai? Juk abi yra "broliškos socialistinės valstybės". Tai jau tokio klausimo ten niekas rimtai nesvarsto. Albanai patriotai nuteisiami už priešvalstybinę veiklą ir valdžios šmeižimą, kaip buvo šmeižiami lietuviai Vilniuje. Albanai dabar reikalauja tik "sujungtinės respublikos" teisę. Albanija yra per silpną paspausti Jugoslaviją, o ta Kosovo provincija kaip koks pleištas yra sibros serbų apgyventą sritį (geografinis faktorius).

Transilvanijoje, susimaišę su rumunais, gyvena apie 2 milijonai. Tai sritis, į kurią iš ankščiau rankas ir yra nesantaikos obuolys tarp dviejų kaimyninių valstybių. Dabar tą sritį valdo Rumunija. Visi žinome iš istorijos apie Elzaso - Lotaringijos problemą ir karus.

Mus daugiau domina mažesnės etninės grupės. Baskai (apie 1,744,000) yra padalinti tarp Ispanijos ir Prancūzijos. Madekoniečiai (daugiau kaip 3 mil.) yra padalinti tarp Jugoslavijos (1,6 mil.), Bulgarijos ir Graikijos. Turdami savo garbę ir turtingą praeitį, jie nori turėti ir savo nepriklausomą valstybę. Kroatai (apie 3.5 mil.) pastangas išsivaduoti iš serbų viršenybės, kuri ten yra tik 14.2%, žiauriai numalšino kroatų kilmės Brozų Tito. Jis atliko kroatams tokį patį vaidmenį, kaip lietuviams Pilsudskis. Rumunišką Moldaviją 1940 m. pasigrobė Sov. Sąj. Pagal pa-

si sovietų statistiką, 1970 m. ten gyveno 64.6% moldavai, arba rumunai, ir tik 25.8% ukrainiečiai ir rusai. Armėnų Sov. Sąj. yra 3.5 mil., bet sovietiniame Armėnijos respublikoje gyvena tik 2.2 mil. armėnų. Daug armėnų gyvena Irane ir Turkijoje. Turkai 1915 m. išpjovė mažiausią milijoną armėnų, apkaltindami juos, kad karo metu talkininkavę ar simpatizavę rusams. Kurdai esantys apie 8 mil., daugiausia Irane ir Irake, kiti Turkijoje, Sirijoje ir Sov. Armėnijoje. Kurdai siekia nors autonomijos, kovoja prieš Iraką ir Iraną, tuo tarpu be pasisekimo ir su dideliais aukomis. Jie yra palikti sau, niekas jiems nepadeda. Veltui jie šaukėsi Kissingerio užtartinimo. Kai išsikovojo laisvę, tada juos pripažins. Dabar baskai, kroatai, palestiniečiai, seniau ir makedoniečiai, nemato kito būdo kovoti už savo laisvę, kaip teroro aktais, nes niekas jų "teisę reikalavimą" nepaiso.

Lietuviai Sovietų Sąjungoje
Pagaliau apie mus pačius. Pagal sovietinę 1970 m. statistiką, visoje Sov. Sąj. buvo 2,664,944 lietuviai, o "tarybinėje Lietuvoje" gyvena tik 2,506,751 lietuviai. Tad išeina, kad 158,193 lietuviai buvo išblaškyti po "plaukiančią sovietinę vėją". Jų tarpe buvo jau 40,722 surusę jūrai ir nebemokantys lietuviškai, bet žinantys apie savo kilmę (sovietinėje statistikoje yra dvi grafos: etninė kilmė ir prigimta kalba,

kurios gali būti skirtingos). Beje, Latvijoje rasta 40,589 lietuviai, j ten visados buvo, ypa Rygoj. Ir Karaliaučiaus krašte buvo 23,376 lietuviai. Tuos skaičius atmus, vis dar trūksta 94,228 lietuvių. Kur juos rasti? Gal jie Gudijoje, Sibire, Kazakstane, ištremti prieš savo valdiki Ledinuotojo vandenyno ir Kam atkos. Kai Lietuva nebuvo prijungta, tai per 1926 m. sovietin surašym lietuviai, žemaičiai ir latgaliai (visi suplakti kartu) buvo rasta: pagal tautybę — 51,100 ir pagal kalbą — 29,800 (tad buvo daug surusėjusi). Vaizdžiai matyti, kad okupavus Lietuvius tautiečių skaičius „plaukiojant vėją“ labai padidėjo. Pagal vėlesnį 1979.1.17 surašymą, tie skaičiai kiek pasikeitė: visoje Sovietų Sąjungoje rasta 2,851,000 lietuvių, kuri 2,712,000 gyvena Lietuvoje, o likusieji 139,000 gyvena kitose sąjunginėse respublikose. Skirtumas nedidelis, apie 19,000. Galima daleisti, kad jie arba grįžt vėją, arba išmirė. (Visi duomenys paimti iš sovietų oficialių leidinių: „Itogi vsesoiuznoi perepisi naselenija ... goda“, vyp. IV: Narodnost' rodnoi jazyk naselenija SSSR). Statistika sovietų, kitokios neturime. Demografiniai randa, kad ji gan patikima, kai ji ekonominė statistika yra dirbtinė.

Nra prasmės mums pasiduoti nusiminimui ir skatinti, koks tas pasaulis yra neteisingas. Niekas

negauna viską, ko nori. Apie visa tai turi pagalvoti mūsų „liaudis“, kuriai nepritaria akademinis išsilavinimas turinčių asmenų. Kaip matome, milijonai vairių tautybių asmenų neturi savo tautinės valstybės, yra išskirstyti tarp kelių valstybių arba atplėsti nuo savo tautos kamieno. Kodėl turi būti „išimtis“ lietuviams? Tušiatikėtis, kad atsiras koks „dovandėlis“ ir mums atiduos visas lietuvių apgyventas sritis. Tie „dovandėliai“ paprastai nori tik mus ir mūsų žemės sau pasiglemžti. Nesvarbu ir nra skirtumo, kas jie būtų: rusai, lenkai ar vokiečiai. Politikoje vyrauja jėgos ir savanaudiškumo principas. Tarptautinės institucijos, kaip Tautų Sąjunga, Jungtinių Tautos ir Tarptautinis Teismas (prisiminkime Irano atvejį su amerikiečiais) pasirodė bejėgiai. Neturime nepagrįstų vilnių, bet ir neverkšlenkime. Raskime irgi nieko nelaimime. C'est la vie. Vienintelė vieta, kur mes galime tikėtis prieš geros laimės mūsų sienų pataisymo mūsų naudai, yra Rytuose prieš Gudiją.

Mūsų jėgos ir galimybės yra ribotos, užtat neturime savo jėgas beprasmingai švaistyti. Jeigu mes taisyklingai išdėstysime Karaliaučiaus lietuviškumą, tai bus tušias darbas ir nukentės pagrindinis dalykas — Lietuvos laisvės kova. Jeigu užsispyrėlėsime neprotingai, tada niekas su mumis rimtai nesiskaitys.

LIETUVI FRONTO BI IULI D MESYS LIETUVI BENDRUOMENEI

BALYS RAUGAS

Straipsnio autorius Lietuvoje buvo karininkas-leitenantas. Studijavo Kauno ir Vilniaus universitetuose teis. JAV tapo chemiku, 20 metų išdirbo metalo pramonėje chemiku - metalurgu.

Spaudoje reiškiasi nuo gimnazijos 7-osios klasės ir čia JAV bendradarbiauja vairiuose laikraščiuose. 1936 metais su Juozu Kuzma išleido eilrašį rinkinys "Balti balandžiai".

Visuomeninėje veikloje daugiausia reiškiasi Lietuvių Bendruomenėje. Eilmet dirbo Philadelphijos ir Pietinės New Jersey apylinkių valdybose, buvo Pietryčių LB apygardos pirmininku (dvi kadencijos), PLB ryšininku Vlike (trejus metus), dviejų PLB seimų atstovu ir dviejų JAV LB krašto valdybų vykdomuoju vicepirmininku. Dabar Pietinės New Jersey apylinkių pirmininkas. Nebuvo met be vienokio ar kitokio sipareigojimo Lietuvių Bendruomenei. 1982 m. suredagavo JAV Lietuvių Bendruomenės trisdešimtmečio sukaktuvinį leidinį "Trys dešimtmečiai". Dabartinis LFB centro valdybos pirmininkas.

LB trijų dešimtmečių kelyje ne pirmą kartą buvo stabtelėta žvilgtelėti LB vaidmeniui iš-eivijos gyvenime. LB dešimtmečio, dvidešimtmečio ir sidabrinio jubiliejaus progomis buvo ištarta nemažai gražių žodžių besidžiaugiant LB atliktais darbais. O tai jau yra prasisunkusi ir pasišaipymų iš Lietuvių chartos ir net iš pačios 700 metų Lietuvos istorijos, kurios nepriklausomybės laikotarpyje tebuvo tik 6 mėnesiai laisvės (V. Trumpa, Aidai, 1972 m. 1 nr.). Lietuvių Bendruomenei gaivia gyvybe bekunkuliuojant, savaimė suprantami ir joje besireiškiantieji nuomonės skirtumai. Tai gal ir natūralu, kol negatyvios nuomonės netampa destrukcija pačiai LB or-

ganizacijai. Taigi šis siejojimasis ir vėliau dažniau susimstytų LB rėpėjais, kad ryžtas jos darbams nemažėtų, kad jos veiklos kryptis nepasuktų iš Lietuvių chartos gairių, nes lietuviui iš-eiviuviui Lietuvių Bendruomenėje yra ne kas kita kaip Lietuva pasaulyje, neturinti mirties širdyse.

LB ištakas prisimenant

Visa mūsų raštija, kalbanti apie lietuvių iš-eivius, sutartinai teigia, kad jo likimu praėityje patirtėvyn nedaug rėpėjio yra parodžiusi. Tai buvo natūralu prieš Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį, bet sunkiau suprasti, kodėl tik antrame laisvės dešimtmeetyje tebuvo atkreiptas dėmesys iš-eivio tautiniam likimui. Keis-

toka, kad tik privati iniciatyva tuo klausimu susirpino, steigiant Draugij Užsienio lietuviams remti, kurios idėjoje ir LB mintis kilo, kai Antrojo pasaulinio karo komunistinis grėsmės baimė iš gimtosios žemės išvedė apie 80,000 t. Vynainiai, iš kurių 73,000 atsidūrė Vokietijoje, o apie 2000 pabiro kitose vakarų Europos žemėse. JAV pateko 30,000 (Duomenys iš L. Encikl.).

Apie 1950 metus JAV lietuvių tautinė veikla jau buvo apsilpusi, nors tuomet JAV gyventojų surašyme lietuviams užsirašė 397, 590. Migrantai lietuvių tautos veidais žvelgė Amerikos lietuvių sūryje. Bet jiems ir LB idėja nebuvo aiški, o naujieji ateiviai, atkilti iš Vokietijos DP stovyklų, buvo ne tik grėšiniai, bet ir "dipukai". Tautinis epitetas kažkokios senosios ateivijos atstovams net ir po trijų dešimtmečių nuo pirmųjų naujų ateivių atvykimo iškilmingo renginio, t. y., Tautini šokių šventės atidaryme su pasismaginiu priekingu jau iš gimusiems naujų ateivių vaikams.

Kaikurie LFB pavyzdžiai

Pasekiant LB organizacinę raidą, Vlika, sudarant lietuvių išeivijos bendrinei organizacijai kurti komisiją, daug iniciatyvos yra rodo prof. J. Brazaitis, o pačioje komisijoje esminį vaidmenį atliko tos komisijos referentas Vytis Vaitiekėnas. Jo žvalgybos rezistentų protas yra davęs didžiulį naš

istorinį reikšmę dokumentui — Lietuvių chartai, o taip pat ir LB idėjos atvedimui gyvenimui. LB idėja tapusi, Vytis Vaitiekėnas ištikimai per dešimtmečius liko plūsti savo nedidelės LB apylinkės valdyboje, eidamas kuklias sekretoriaus ar išdininco pareigas, atiduodamas duoklę tai idėjai, dėl kurios pačioje jos ištakose jis daug dirbo.

Prisimenant LB idėjos susiformavimą, prisimintini LF du didieji mitytojai — filosofai dr. A. Maceina ir dr. J. Girnius. Jų lietuvių likiminių uždavinių apmąstymai padėjo gairinti bendruomeninius kelius. Dr. J. Girnius JAV LB veiklos pačioje pradžioje reiškėsi praktiškame LB darbe ir buvo išrinktas 1-ji LB tarybos narys. Iš viso, nebus suklysta teigiant, kad jis savo erudicines jėgas pašventė tautiniam reikalui — Lietuvių Enciklopedijos redagavimui atiduodamas tvirtiausius savo amžiaus metus.

LFB yra davęs palyginti daug LB veiklai darbininkų. Iš jų bene didžiausiu bendruomeninio darbo žibintu yra sušvitus Stasys Barzdukas. Jis pirmosios JAV LB centro valdybos pirmininkas, LB tarybos prezidento pirmininkas, Pasaulio LB valdybos pirmininkas, Pasaulio Lietuvių steigėjas ir ilgametis redaktorius. Jis efektyvus publicistas. O tuo pačiu metu, kai kiti skundėsi neturėjimu laiko paprasčiausiems darbams, jis šalia savo gerai atliekamą didįjį pareigų vis laik

pasiliko Clevelando lituanistin s mokyklos mokytoju. Už š darb pak l s net fizin sm g veid ..

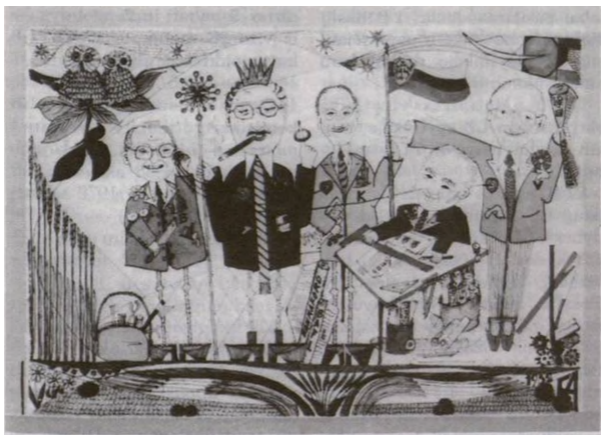
Didel LB darbo duokl atidav ir LFB atstovas Br. Nainys, efektyviai vadovav s JAV LB centro vald. ir PLB valdybai, s žiningai redagav s “Pasaulio Lietuv”, j išugdydamas puik žurnal . (Žurnalas prieš tai buvo patek s sunki kriz). B. Nainys savo pasiaukojan iu darbu “Pasaulio Lietuv” v l gr žino tinkam lyg , statydamas j normalias v žes.

Su d mesiu minime ir buv.

JAV LB centro valdybos pirmi- nink Vyt. Volert , vykusiai re- formavus LB Krašto valdybos darb sistem , atsakomyb per- keliant atskir sektori vado- vams. Be to, jis yra buv s ir LB tarybos prezidiumo pirmini- ku.

Ne tik išeivijos, bet ir Lietu- vos istorija min s milijonin Lie- tuvi Fond , kurio veikloje aukso raid mis rašytas LF pradininkas dr. A. Razma, o greta jo ir kiti frontininkai — dr. K. Ambrozaitis, dr. P. Kisielius ir kt.

Frontininkas L. Valiukas su savo Kongreso rezoliucijom remti

LFB tarybos prezidiumas 1982-1985 su Rezoliucijoms Remti komiteto pirmininku Leonardu Valiuku; iš kair s — dr. Zigmas Brinkis, P. Algis Raulinaitis (pirm.), Juozas Kojelis, Edmundas Arbas (sekr.) ir Leonardas Valiukas. Arch. E. Arbo spalvota grafika.

komitetu buvo tas, kuris parod , kaip reikia iševijoje dirbti politin darb . Nesigail damas nei laiko nei savo asmenin s aukos, jis savo planingo darbo d ka sugėjo pravesti Con. Rez. 416.

A. Geys LB politinei veiklai vadovavo vis dešimtmet , planingai ir kantriai dirbdamas.

A. Kairys, vadovav s Kult ros tarybos trims kadencijoms, LB kult rinei veiklai nubr ž plaio apimties veiklos gaires.

To grandiozinio darbo plano užteks ilgesniam laikui.

Dr. A. Damušis, daug sumanumo ir energijos d j s Dainavos stovyklos organizavime, tuo labai pasitarnaudamas LB tiksl siekiuose, neveng ir papras iausi LB apylink je darb , kaip auk rinkimo ir pan.

Dr. V. Majauskas vis laik aktyvus savo LB apylink je, trij LB taryb narys ir PLB valdybos narys.

LFB s j dis yra dav s gana daug LB darbinink Krašto valdybose, apygardose, apylink se.

Yra, deja, provokuojan iai šaukian i , kad LFB užvald LB. Tekalba faktai. LOKe buvo 16 nari , o frontinink ten tebuvo tik 2. Taigi 6.25%. Pirmojoje LB taryboje iš 27 nari — 4 frontininkai, taigi — 11.11%. Pirmojoje JAV LB centro valdyboje iš 7 valdybos nari 2 frontininkai — 28.55%. Antrojoje c. v-je iš 9 nari 1 frontininkas — 11.11%. Tre ioji ir ketvirtoji — be frontinink . Penktojoje iš 9 — 5, taigi

55.55%. Šeštojoje iš 12 — 3; 25%. Septintojoje iš 10 — 2, 20%. Aštuntojoje iš 15 — 2; 13,33%. Devintojoje iš 14 — 4, 14.28%.

Progai susidarius, 1981 m. liepos m n. LFB stovykloje buvo paskleista anketa 40 LFB tarpe patikrinti j pareigingum LB atžvilgiu. Anketa ap m penkmet (1976-81). anket atsak 25 vyrai ir 15 moter . Atsakiusi amžiaus vidurkis 60 met (vyr — 61.83, o moter 56.5 m.). LB apylink se dirbo 17 vyr ir 6 moterys, iš viso 84 metus. Iš 40 anket atsakiusi j , dirbo 57.41%. LB apygard valdybose dirbo 5 vyrai ir 2 moterys — iš viso 28 metus — 17.5%. LB krašto valdyboje dirbo 5 vyrai — 14 m. — 12.5/. PLB valdyboje 1 vyras 5 metus. vairiose LB komisijose dirbo 17 vyr ir 4 moterys — 74 metus. Solidarumo našus mok jo 38 asmenys. LB tarybos rinkimuose 1976 m. ne balsavo 1; 1979 m. — 2. "Pasaulio Lietuv " skaito 85%. Neskaito 4 vyrai ir 2 moterys — 15%.

LB demokratin se varžybose

Demokratiškai išrinkta LB taryba yra Amerikos lietuvi suverenumo apraiška ir jos reikal neabejotina atstovyb , kurioje, reikia pripažinti, ir LFB gan žym vaidmen tur jo ne tod l, kad LFB žmon s LB patekdamo dideli pastang d ka, bet tod l, kad LFB kandidatai susi-

laukdavo didelio d mesio balsuotojuose. Pavyzdžiu galima nurodyti ikag , kur LB tarybos rinkimuose vadinamieji frontininkai laimi bals daugum . D l to karts nuo karto pasigirsta ir nepasitenkinimo pareiškim . Pav., 1974 m.

Laisv (62 nr.) paskelb dr. H. Brazai io rašin , kur buvo ir taip išsireikšta: “LFB s j džio nariai savo tarpe turi daug iškilii ir sumani asmen vežti išeivijos bendruomenin darb naš . Ta iau tikrov je nesudaro Bendruomen s absoliu ios daugumos, bet sugeba apie save sutelkti palanki j koalicin daugum . Gerai žino rinkimin technik , jos triukus ir daugeliu atvej moka laim ti rinkimus, palikdami mažum opozicijoje, tuo padarydami žal Bendruomen s visuotinumo id jai”. Jei ir gal tum m su tokiu teigimu nesutikti, bet LFB tai tur t atkreipti d mes , nes LB yra nepartin jungtis ir dirbtinas koalicijos sudarin jimas ar bandymas dominuoti nepasitamauja LB visuotinumui. LB reikalingi visi t vynainiai, nes tvirt užtvank rentimas prieš nutautimo bangas, taip kaip ir vis j g išrikiavimas už Lietuvos laisv yra vis išeivi r pestis ir neatšaukiama pareiga.

JAV LB darbai sugrupuoti keturias pagrindines sritis, kurioms vadovauja atskiros tarybos: Švietimo reikal taryba, Kult ros taryba, Visuomenini reikal taryba ir Socialini reikal tary-

ba. Jose vis laik buvo ir LFB žmonii .

Su ypatingu d mesiu žvelgtina Visuomenini reikal taryb , per kuri reiškiasi LB politin veikla, talkinanti Lietuvos pastangoms laisv s besiekiant. Jos veikloje mat si patvarumas, energija, ta iau atrodo, kad dirbta be ilgesn s distancijos planavimo. Po vykusi pereitais metais LB vadovyb s su Jaunimo s junga ruoš politikini konferencij lauktinas ilgesn s distancijos planas ir galimas darb pirmumo sukeitimas, ypa kad ir iš okupuotos Lietuvos tuo reikalu skirtingesn s nuomon s ateina. Tai darosi ypa domu, kai Viktoras Nakas tapo LB ryšininku Washingtone ir kai jo nuomon , paskelbt “Pasaulio Lietuvyje” 1979 metais, atsiliep iš Lietuvos pagrindžio Rimvydo Šaulio (slapyvardis) balsas (Aidai, 1981 m. 3 nr.). Štai Rimvydo Šaulio žodžiai: “Neseniai man rankas atsitiktinai pakliuvo ‘Pasaulio Lietuvio’ 1979 m. kovo m n. nr., kuriame perskai iau labai dom Viktoro Nako straipsn ‘Kokia jaunimo politin laikysena?’. Šiame straipsnyje labai aiškiai yra išd styti trys pagrindiniai b dai, kuriais lietuvi išeivija gali talkinti kovoje d l Lietuvos nepriklausomyb s. Pirmas b das — tai informacijos skleidimas okupuotoje Lietuvoje. Antras b das — tai informacijos apie gyvenimo Lietuvoje s lygas, rezistencin s j d , tikin i j bei laisv s kovotoj

persekiojimus okupuotoje Lietuvoje skleidimas Vakaruose. Treiu ir svarbiausiu b du V. Nakas laiko išeivijos lietuvi iškilim gyvenamojo krašto politin je scenoje, kad jie gal t ginti Lietuvos interesus". Ir toliau: "Mano požiriu šis santykis tur t b ti visiškai priešingas, t.y., svarbiausias b das yra pirmasis, o žemiaus prioritet turi tre iasis". Toliau jis aiškina, kad rusiškojo komunizmo negalima sunaikinti iš išor s. Anot jo, 1918 m., kai Rusija buvo silpna, Vakar valstybi intervencin s kariuomen s negal jo to padaryti, o dabar apie tai negali b ti ir kalbos. Š prieš tegalima nugal ti tik iš vidaus, pakirtus liaudies masi fanatizm . O d l 3-jo jis nurodo Muskie ir Brzezinsk , kurie Lenkijai jokios apiuo piamos paramos nedav . Taigi, m s politin je veikloje jau aktyviai dalyvaujant ia išaugusiai kartai, su savo konkre iomis mintimis ateina ir pavergtosios Lietuvos rezistentai.

Jaunimo kalba apie ateities veickl

JAV Lietuvi Jaunimo S junga savo veickl yra sujungusi su LB. JS atstovai eina LB valdomuosius organus, sutartinai sprendžiami svarbesnieji klausimai. Politin s netolimos praeities konferencijos yra tos damos faktas. domu pasekti j mintis, kai jos skleidžiamos j pa i organizuotose svarstybose. Štai, pvz., 1981

m. birželio m n. 20 d. Philadelphiaje vyko JAV JS centro valdybos rengtas simpoziumas, skirtas 1941 m. birželio baisiesiems tr mimams ir ryžtingajam tautos sukilimui pamin ti. Simpoziumo tema: "1941 metai, dabartis ir ateitis".

Prisiminus 1941 m. birželio laikotarp ir paanalizavus dabart , buvo klausta: ar eiti lietuviškos veiklos tradicin mis p domis, ar nauj keli ieškoti. Si lytieji veiklos b dai buvo original s ir dr s s. Buvo pabr žtinai si loma vis laik žvilgytis laiko aplinkybes ieškant naujesni metod , bandant tiesti kitokius veiklos kelius. Apie rengini šabloniškum kalb dami, pareišk , kad negalima žmoni monotoniškumu varginti, jei norime, kad jie nemirt lietuvybei. Griežtai pasmerk m s veiksniai nedarn , akcentavo, kad lietuviai politin je veikloje buvo nedr s s ir konservatyv s. Bandant atsp ti ateit , prieita išvados, kad, jei iš Lietuvos nepasirodys nauja emigracija, ia lietuvi tautin gyvyb po 30-40 met užges.

Šis pavyzd lis rodo, kad lietuviškame prieauglyje LB sud tos viltys pasiteisina ir LB, baigusi savo veiklos trisdešimtmet , naujus dešimtme ius neš gyv j Pasaulio Lietuv , žadan i pavergtam broliui ir sesei talk išsilaisvinimo pastangose. N ra abejon s, kad tokiam tikslui yra ir LFB s j džio pastangos.

Nuoširdžiausi sveikinimai ir linkėjimai JAV Lietuvi Bendruomenei švenčiant 30 metų sukaktį !

Padėkoti vadovams už jų nenuilstamą darbą !

Išsivijęs Tautos gyvybės ir Tėvynės laisvės bei nepriklausomybės — didieji LB uždaviniai, kuriems vykdyti ji nesigaili nei pinigų, nei aukos, nei laiko.

Sustiprinusi savo darbuotojų gretas, jungiant dar daugiau jaunosios kartos atstovus. Lietuvi Bendruomenė gali viltingai žvelgti ateitį ir tikėti jos siekim realizavimosi.

LFB

Apdovanojami laureatai JAV Lietuvi Bendruomenės 30-ųjų sukakties minėjime, vykusiame 1982 m. balandžio 16-18 Detroitė.

APD MOJIMAI

VASARIO ŠEŠIOLIKTAJAI

Dr. ZENONAS PR SAS

Pra jo 64-sios metin s nuo Lietuvos Nepriklausomyb s paskelbimo. Iš j keturiasdešimt vienos jau atšv stos laisv s netekus. Gal nevienas pradeda pagalvoti: kam tie prisiminimai? Keturiasdešimt met yra ilgas laikas ir n ra garantijos, kad susidarys s lygos nepriklausomybei atgauti per ateinan ius 40 met . Taigi, gal n ra protinga ir toliau daužyti galv storo m ro sien , m ginant j pralaužti. Vistiek vil i n ra Lietuvai laisv atgauti?! Toki pragmatišk samprotavim pasigirstama ne tik išeivijoje, bet ir tarp pasilikusi t vyn je.

Pagrindin tokio galvojimo klaida yra tai, kad istorijos perspektyvoje keturiasdešimt ar ir 80 nelaisv s met yra labai trumpas laiko tarpas tautos gyvenime. Trys pavyzdžiai: Graikija. Suk rusi steb tin civilizacij ir kult r , ji 338 metais prieš Krist buvo užkariauta Aleksandro Makedonie io. Po 192 met Graikija pasidar Romos provincija. Po to buvo Bizantin s ir Otomano turk imperij dalimi. Tik 1830 metais A.D. laisv s kovose atgavo nepriklausomyb iš jau prade-

dan ios silpn ti turk imperijos. Vadinas, graikai išgyveno 2168 metus kit valdžioje ir ne tik neprarado tautos indentiteto, bet dar sugeb jo suruošti sukilim prieš paverg j ir atgauti laisv . Egiptas. Egiptas kaip karalija buvo suvienytas apie 3100 metus prieš Krist . Po labai k rybingo faraon laikotarpio, 670 metais prieš Krist Egiptas buvo nukariautas Asyrijos. Po 155 met asyrus pakeit persai. Po to sek Aleksandras Makedonietis ir jo generolo Ptolom jaus dinastija, rom nai, arabai, Otomano turkai ir britai. Tik 1922 metais A.D. Didžioji Britanija gr žino nepriklausomyb . Taigi, Egiptas buvo valdomas kitatau i be pertraukos 2592 metus. Izraelis. Kažin ar yra pasaulyje kita tauta, kuri b t tur jusi audringesn storij , negu žydai. Žyd karalija buvo sukurta Sauliaus apie 1025 metus prieš Krist . Ši v liau suskilo dvi kolonijas: Izraelio šiaur j e ir Jud jos pietuose. Asyrija 722 metais prieš Krist nukariavo Izrael ir išblašk vietinius gyventojus po Artimuosius Rytus, net iki Kaukazo. Jud ja kaip karalija

išsilaik iki 586 m. prieš Krist . Po asyr at jo Babilono, Persijos ir Aleksandro Makedonie io okupacijos iki 167-tais metais prieš Krist žydai v l atgavo nepriklausomyb . Bet vos 103 metams prajus, žyd tautos žemes užkariavom nai. Sukilim pas koje žydai buvo išblaškyti po vis pasaul , o Palestinos žem v liau vald arabai, turkai ir britai. Per 2000 met po pasaul išblaškyti žydai sugeb jo ne tik išlaikyti tautin indentitet , bet ir paruošti kadrus gr žimui savo t v žem ir atkurti nepriklausom Izraelio valstyb 1948 metais.

Graikijos, Egipto, Izraelio, Lietuvos ir kit taut paverg jai yra visuomet buvusios kitos agresyvios tautos ir j ambicingi vadai, suk r kolonialines imperijas. Kai pažvelgi ši imperij istorijas, yra lengvai pastebimas vienas bendras bruožas joms visoms: lengviau šias imperijas sukurti, negu išlaikyti. D l to visos jos subyr jo, išskyrus rus imperij . Štai dalinis j s rašas, ir kiek met jos išsilaik :

Aleksandro D. imperija	7
Romos imperija	503
Hun (Atilos)	78
Mongol (Gengis Khano)	88
Totori (Tamerlano)	36
T urk (Otomano)	592
Brit	345
Hitlerio imperija	6

Vidurkis 207

imperij amži yra skaitytos ir j saul lydžio dienos. Pavyzdžiui, ilgiausiai išsilaikiusi Otomano turk imperija (592 metus) per paskutinius 135 metus palengva silpn jo ir prad jo prarasti daug teritorij : Graikij ir kitas.

Jei Petro Didžiojo pasiskelbimo "Vis Rusij imperatoriumi" dat laikytum m rus imperijos pradžia, tai šios imperijos amžius jau b t 260 met , atseit, 53 metais ilgesnis, negu vidurkis kit anks iau gyvavusi imperij . Taigi, istorija n ra jos pus je. Rus imperija tai kaip mirštantis medis. Virš n je dar kiek žalia, bet žemutin s šakos ir kamienas jau nebedaug turi syv . Mas s alkoholik . D l divors ir abort rus tautos prieauglis art ja prie nulio, kai kit pavergt taut nuošimtis did ja, ypa Azijoje. Jei paimtum m gyventojus jaunesnius kaip 30 met , jau dabar Soviet S jungoje b t daugiau nerus , negu rus . Raudonojoje armijoje rusai jau dabar mažumoje. Buvo laikai, kai daugeliui rus komunizmas buvo lyg tai pakait s religij ir gal bent dalinai buvo užpild s dvasin tuštum . Gi dabar labai nedaugelis betiki komunizmu. O prie Dievo nesp - jo dar gr žti. Gal tod l pas juos juntama tokia dvasin tuštuma, vedanti prie masinio girtuokliavimo. Neger jan ios ekonomin s s lygos ir nuolatinis stov jimas eil se prie krautuvi gal irgi prisideda prie to, kad Rusijoje ne-

matyti besišypsan i veid , kad vyksta r gimas.

M s misija

Du uždavinius aš asmeniškai laiky iau svarbiausiais Lietuvos Nepriklausomyb s atgavimui: 1. užtikrinti, kad lietuvi tauta bus moraliniai ir fiziniai sveika ir pasirošusi nepriklausomybei, kai ateis proga išsivaduoti iš rusiškos meškos gl bio, ir 2. paspartinti kolonialin s rus imperijos subyr jim .

Trumpai peržvelkime, k mes darome, ir k dar daugiau gal tum m padaryti, vykdam t šiuos abu uždavinius.

Pagalba pavergtiesiems Lietuvoje

Ar Lietuva atgaus nepriklausomyb ar ne, priklausys daugiausia nuo likusi j t vyn je. Neduos jiems laisv s Amerika, neduosim nei mes. Man atrodo, kad beviltiškumas ir d l jo atsirand s alkoholizmas, moralinis pakrikimas, abortai ir šeim nepastovumas yra pavojingesni m s tautos išlikimui, negu surus jimas. Šios visos b dos alina rus taut . Jei lietuviai nepasiks rus pavyzdžiu — laikas bus j pus je. Kai Lietuvoje lankiausi prieš kelet met , daug kas atrod ne taip jau blogai. Lietuviai jaut si pranašesni už rusus, ypa ekonomin j srity. Sak , ži r k, k mes padar m su kolchozais. Nenor jom j ir nenorim. Bet visgi padar m tai, kad jie yra

gana naš s. Pagamina šiek tiek daugiau, negu privat s kiai Nepriklausomyb s laikais. O rusai kolchozininkai ir per 50 met neišmoko kininkauti. Kai reikia s ti ar piauti — daug girt voliojasi, ir n ra kam dirbti. Arba Sibire. Kai mus ten ištr m , kelet met vargom. Bet po truput sigijom karvutes, por paršiuok , prad jom prisiauginti bulvi ir daržovi . Jau tada vietiniai rusai sibiriokai prad jo pas mus lankyti su prašymais: gal duonos puskepal , gal bryz lašini gal tum m “paskolinti”.

Kuo gi mes gal tum m pad ti? Man asmeniškai atrodo, kad m s pagrindin pareiga yra kaip t ži rov futbolo ar krepšinio rungtyn se. Jie ten, Lietuvoje, yra žaid jai. M s pareiga yra juos padr sinti, kad nenuleist rank , jei rezultatas po pirmo puslaikio ir n ra palankus. Svarbesnis yra antrasis puslaikis, o ypa paskutin s žaidimo minut s! Kuo daugiau mes, ži rovai, šauksim ir dr sinsim, kad neprarast entuziazmo, tuo bus daugiau šans laim ti, ypa jei priešingoji komanda pavargs ir pasidarys apatiška. M s pareiga yra juos tikinti, kad ne tik mes, bet ir Amerikos ir kit laisv j šali žmon s ir valdžios pareig nai yra j pus je. Ta linkme esame gana daug dar . Tik gal per mažai esame kreip si laisv j šali spaud ir televizij . Jos yra labai takingos ir galingos, ypa JAV. Kartais atrodo, kad trys televizijos

bendrov s: CBS, NBC ir ABC yra galingsesn s ir už Baltuosius R mus ir už Kongres . D l menkieki nuver ia nuo koto ne tik senatorius ar prezidento patar jus, bet kartais ir pat prezident išstumia, kaip atsitiko Nixonui. O mes iki šiol koncentravom s daugiausiai tik išrinktuosius valdžios pareig nus. Ne daug padeda senatoriaus ar ir paties prezidento mums palankus žodis, pasakytas priva iame apsilankyme, bet nutyl tas kalbant su Amerikos spaudos reporteriais. Mano išmanymu, straipsnis apie Lietuv , išspausdintas "Newsweek" ar kuriame kitame takin game žurnale ar dienraštyje yra reikšmingesnis Lietuvos bylai, negu kad ir labai palanki JAV prezidento proklamacija, teikta priva iai per antraeil pareig n ir pagarsinta tik lietuviškoje spaudoje. Kartais atrodo, kad amerikie i spauda ir televizija apie mus tyli dalinai ir d l to, kad mes j apie save nepainformuojame. Tipiškas pavyzdys buvo ABC televizijos programa apie religijos pad t Soviet S jungoje ir Raudonojoje Kinijoje, parodyta 1981 met Kal d vakare (Nightline, ved jas Ted Koppel). Buvo pakviesti du ekspertai tais klausimais. Ekspertas Soviet S jungai buvo t vas j zuitas, kurio pavard s neužsirašiau (rodos, t vas Hurley?). Pagal ši program tik ortodoksai es veiklesni, ir tai tik su valdžios globa ir paskatinimu. Valdžiai es paranku, kai orto-

doks dvasininkija dalyvauja pasauliniuose religijos samb riuose ir perjuos pagalbsti komunizmui. Paklaustas apie katalikus, t vas j zuitas tik pasak , kad S. S-gos ribose katalik yra labai mažai ir j veikla yra bereikšm . Nieko apie Lietuvos ar Ukrainos katalik vargus ir veikl . Nemanau, kad t vas j zuitas apie mus nutyl jo d l kokios nors antipatijos lietuviams ar ukrainie iams. Greičiausiai, tik d l paprasto nežinojimo. Jei jis, b damas t klausim "ekspertas", nieko nežino apie lietuvi katalik kan ias ir vargus, tai k bekalb ti apie eilinius masi nuomon s formuotojus televizijoje ir spaudoje. Reikt atkreipti juos didesn d mes, negu iki šiol. O jei spauda prad s mus dažniau min ti televizijoje ir politikieriai atkreips didesn d mes, gal tada m s byl primins per Jungtini Taut debatus ar per JAV-Soviet virš ni susitikimus. O apie tai sužinos ir Lietuvoje.

Kita svarbi sritis: siuntini siuntimas ir asmenišk ryši palaikymas su pasilikusiais t vyn je. Sunku suprasti galvosent už Lietuvos rib gyvenan i lietuvi , kurie dedasi dideliais patriotais, o ne tik patys gimim ms Lietuvoje nepadeda, bet ir kitus sudraudžia patriotizmo vardan. Tai prieštarauja gamtos d sniams. Mes gi esame atlaužta medžio šaka, taigi, turime atiduoti kaip galima daugiau syv kamieniui. Jei kada po mirties mus

žuvusieji už Lietuv partizanai paklaus: o k j s padar te Lietuvai? — esu tikras, kad bus pagirti ne tie, kurie nesantaik tarp lietuvi skleid , kurie balius ir visokius pasilinksminimus ruoš lietuviškos veiklos vardan. Bus pagerbti tie, kurie siuntiniais sudar s lygas daugeliui iš Sibiro gr žti, kurie materialiai pad jo sunkiau besiver iantiems, kad šie tur t l š šeimos prieaugliui susilaukti ir išauginti. O ypa bus pagirti tie, kurie per asmeniškų apsilankymus Lietuvoje pad jo ten pasilikusiems išvengt depresijos ir beviltiškumo d l ateities. Bus pagerbti daugelis t nežinom j , kuri vardus retai pamatom lietuviškos spaudos puslapiuose. Atsimenu, kai dar Lietuvoje gimnazijoje mok m s Lietuvos nepriklausomyb s istorij , ten beveik nemi jo vietin s reikšm s Amerikos lietuvi organizacij ir j veiklos. Vertingiausiais Amerikos lietuvi našais Lietuvai buvo laikomi: surinkimas milijono paraš Lietuvos bylai ir Amerikos lietuvi finansin parama, ar tai sud ta aukomis, ar parvežta, gr žtant nepriklausom Lietuv .

Rus imperijos ateitis ir mes

Rus imperija sugrius arba Trečiojo Pasaulinio karo išdavoje arba iš vidaus. Atominio karo galimyb s nedidel s. Nenor s jo

prad ti JAV, neišdr s nei sovietai. Tod l tas imperijos subyr jimas tur s vykti iš vidaus: d l degeneravimosi ir d l spaudimo iš pavergt j taut pus s. Vakarie i reikšm šiame procese, atrodo, tik antraeil s reikšm s. O gal t b ti didesn , jei savo planus ir akcij sukoordinuot su pavergt j taut siekimais.

Tod l labai svarbus yra m s artimesnis bendradarbiavimas su pavergt j taut siekimais su egzilin mis kit pavergt j taut grup mis. Iki šiol šioje srityje buvo labai mažai padaryta. Šiek tiek bendradarbiaujame su estais ir latviais per Batun , BAFL (Baltie American Freedom League) ir AABS (Association for the Advancement of Balde Studies). Nedovanotina, jei nebendradarbiaujam su ukrainie i s 50 milijon tauta, be kurios rus imperijos išardymas yra beveik ne manomas. Visai nebendraudame su gudais, arm niais, gruziniais, azerbeidžanais ir su Azijos tautomis. Tikras nesusipratimas, kai Lietuvoje per demonstracijas lietuvius studentus muša ne rusai, bet uzbekai, kazokai ir kiti, už kuri teises lietuviai tuo pa iu laiku irgi kovoja. Beveik n ra bendradarbiavimo su vadinam satelitini valstybi emigrantin mis grup mis. Daug daugiau tur t b ti daroma šia kryptimi, negu iki šiol.

KELIAS BALT LAISV S LYG

J. Kj.

Štampai dažnai yra labai apgaul s ženklai, ta iau visuomen gan lengvab diškai yra linkusi juos priimti ir jais patik ti. Tam tikrais štampais pažym tas visuomenines institucijas nedr sk kritišku žodžiu paliesti, nes daug kam štampas yra pakankamas tos institucijos vertingumo rodymas. Toks vienas nekritiškai visuomen s s mon sismelk s yra "lietuvišk veiksniai" štampas. Kai kurios organizacijos, prisisekusios "veiksnių" etiketes, reikalauja privilegijuot teisi ir dominuojan ios pakopos lietuvišk organizacij s rangoje, net nesirpindamos praktiškais darbais "veiksnių" s vok pateisinti. Šitais štampais save yra paženklin s Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas ir visišku vasalu jam tapusi Amerikos Lietuvi taryba. "Veiksnių" teisi pripažinimo visuomen je jau yra susilaukusi ir Lietuvi Bendruomen , tik ne Vliko ir Altos akysė.

Ar "veiksnių" statusui pateisinti pakanka užsid tos kar nos, ar reikia ir veikimo? Pastarajame Vliko seime Clevelande valdybos Pirmininkas dr. Kazys Bobelis savo apyskaitiniame pranešime Pareišk , kad pra jusi met ka-

dencijoje buv s tik "rutininis veikimas", nors tam išleista arti 100,000 doleri . Užtikrinta seimo dauguma pripažino, kad "veiksniui" pakanka kar nos, gi veikimas neb tinai reikalingas.

Kartais štampini "veiksni " veik juose prabunda s žin . Dabartinis Altos valdybos pirmininkas dr. Kazys Šidlauskas lietuvi kongrese Detroite 1969 kalb jo: "Amerikos Lietuvi Tarybos statusas ir m s tautie i jos veiklai kasmet skiriama materialin parama mus pareigoja laikas nuo laiko imtis ir sunkiai vykdom plan . . ." Ir jis pasi l plan , pavadint "Baltic Countries Freedom Administration". Bet kad šis planas nieko bendro su realybe netur jo, taip jo pradžia ir pabaiga apsiribojo dr. Šidlausko prakalba.

Esama ir toki veik j , kurie principiškai gina "kar nos" primat . Pra jusios kadencijos Vliko valdybos vicepirmininkas dr. Jonas Balys 1971 "Dirvoje" raš : "Visiškai nesvarbu, koks bus VLIKas ar ALTas. Skirtumas bus mažas, ar bus veikl s ar neveikl s, kol nepasikeis JAV užsienio politika. Jokie bendruomenininkai ar frontininkai, jokios JAV Kongreso rezoliucijos ia stebuk-

l nepadarys". Ta iau tokio atviro veido kar nuoti veiksniai dažniausiai nenori parodyti. Jeigu jau esame veiksnys, tad visuomenei reikia pasiskardenti apie savo veikim . Neturint fakt , reikia kurti bent fikcijas ar pasisavinti kit organizacij atliktus darbus. Šiam teigimui patvirtinti charakteringas pavyzdys gali b ti Vliko vicepirmininko Li to Griniaus straipsnis "T višk s Žiburiuose" (1981), kuriame jo paskelbti "Vliko laim jimai tarptautin je plotm je" labiau tikt dr. J. Balio "Lietuvišk pasak " rinkin , negu lietuvi išėivijos politin s - rezistencin s veiklos kronik .

Kai "veiksniuose" pirmoje vietoje faktiškai vertinama ne konkreti veikla, o kar nos savo grup s rankose išlaikymas, tai vadoviet se atsiduria žmon s, tur tik labai ribotus politiniam darbui reikalingus elementus, nekalbant jau apie praktišk politin s veiklos planavimo bei vykdymo paj gum . Taigi, veiksniai virš - n se atsiranda vad , kurie neskiria senatoriaus nuo kongresmano, "concurrent" rezoliucijos nuo "joint" rezooiucijos, Radio Free Europe nuo Radio Liberty ir t.t. Kad tai n ra tuš ios priekab s, noriu pacituoti Vliko leidžiam "ELTA" informacij 1982 m. balandžio m n. n-je tok pranešim : "Sausio 27 d. Kongresmanas Henry J. Hyde (Illinois) Atstov R muose paskelb bendr rezoliucij (H. J.

Res. 386), kurioje si loma kasmet birželio 14 d. min ti Balt Laisv s Dien . . . Rezoliucija perduota Senato ir Atstov R m Užsienio Reikal Komitetams. (ELTA)".

Iš tikro toki "bendr " rezoliucij iš vis n ra ir niekad vien Kongreso r m rezoliucija negali b ti perduota kit r m kokiam nors komitetui. Senate identišk rezoliucij pateik senatorius Jesse A. Helmes (S.J. Res. 172), ir ji buvo perduota ne užsienio reikal , bet teisi komisijai (Judiciary Committee). Šitokia misinformacija n ra kokia nekalta klaidel , bet turinti neigiam praktišk pasekmi . Jei žmon s prad t rašyti laiškus savo valstij senatoriams, prašydami remti Senato užsienio reikal komisiyoje esan i H. J. Res. 386, save apjuokint ir lietuviškam reikalui nepasitamaut .

Algimantas Ge ys, kalb damas politini studij savaitgalyje Los Angeles sausio 31, teisingai pasteb jo, kad "Amerikos Lietuvi Tarybos aukso amžiumi tenka laikyti jos egzistencijos pirm j dvidešimtmet ". Alt tada iš tikro buvo veiksnys, nes veik ir kai k nuveik . Vlikas aukso amžiaus gal b t niekad netur jo, bet bent Vokietijoje pirmuosius kelerius metus galima b t vadinti gražiu sidabro amžiumi. V - liau buvo pakilim ir nukritim . Dabar naujai suformuotos Vliko valdybos sud tyje politiškai s - moningos visuomen s viltys su-

H. J. Bes. 386 autorius kongresmanas Henry J. Hyde (R-IL) su Lietuvi Bendruomenės ir Baltų Laisvės lygos vadovais; iš kairės — Vytautas Kutkus, Vytautas Kamantas, Aušra Zerr, kongresmanas Hyde, Antanas Mažeika, Algimantas Cureckas ir Kalejo Popp (estas)

d tos prof. dr. Dom Krivick , intelektual valstybinink ir patyrus politik , kuris yra prisim s valdybos vicepirmininko pareigas. Tam tikras nežinomas yra antras vicepirmininkas Vytautas Jok baitis. Netolima ateitis parodys, ar Vlikas v l taps tikru veiksnium ir visas pozityvias j gas jungianiu ir derinan iu organu.

A i Dievui, kad tradiciniam veiksniam nuveiksn jus, susidariusi tuštum užpild Lietuvi Bendruomen . Per pastar j dešimtmet ji buvo tikruoju veiksnium ir atliko vis eil reikšming darb . Ta iau Algimantas Ge ys, kuris pagrindinai to veiksnio naš t neš ant savo pe i , toje pa ioje paskaitoje su susir pinimu taria: "Ateitis parodys, ar LB-nei buvo lemta daugiau negu meteorui sušvisti, ar ji, kaip ir kiti veiksniai, bus paliesta stagnacijos, išsis mimo, veik j užsisen jimo postuose". Nes ... "pra jus dešimtm e iui ir susik rus nustov jusias veiklos tradicijas bei apsidraudus vairiais statais, pastebimas ir LB-n s biurokrat jimas, o su juo ir ankstyvesnio veržlumo maž jimas". (Red. pastaba: Algimanto Ge io paskaita spausdinama šiame " Laisv " numeryje).

Je i neklystu, veiksn i klub formaliai buvo pasipraš s b ti priimamas ir BATUNas, kuris savo veiklos srityje atlieka nauding darb i, ta iau pritarimo (regis iš Vliko) negavo.

Visuomen nesp ja sekti laisvi-

nimo veikloje dalyvaujan i organizacij potvyni ir atosl gi cikl , ir kart "veiksnio" rang kelta organizacija tarsi pasiekia akademišk j "tenure" ir turi visuomen s b ti remiama, juoba nekritikuojama, neži rint, dr. Baliano žodžiais sakant, "ar ji bus veikli, ar neveikli". Labai charakteringa, kad tuose Vasario 16 min jimuose, kuriuose leidžiama aukas skirti pagal aukotojo vali , didel dalis auk paskirstoma lygiai visiems trim s veiksniam s. Tai rodo aukotojo ger vali , bet menk veiksn i darbo supratim arba visišk nesidom jim : 'duodu po lygiai, ir žinokit s'.

Je i lietuvišk iei veiksniai vieni papild ar pakeit kitus, tai balt santalkinis potencialas Amerikoje ilg laik veiksmingiau nebuvo išnaudotas. Atskirose vietov se veik šiaudiniai balt komitetai, kuri veikla paprastai ribojosi metiniais išvežim min jimais. Buvo žinoma, kad Washington e s koks tai Jungtinis Balt komitetas (Joint Baltic American National Committee), bet apie jo veikl bent lietuvi spaudoje nieko nebuvo rašoma. Neseniai pasirod to komiteto 1981 met veiklos apžvalginis konspektas, iš kurio matyti, kad tas komitetas veiki s jau 20 met . Nežinant, ar tokie metiniai raportai kasmet buvo leidžiami, iš ši met apžvalginio leidinio sunku susidaryti tikr tos organizacijos veiklos vaizd . Atrodo, kad arti tiesos tur t b ti išvada, kad JBANK

niekad nevykdė didesnio plano, taigi atliko naudingą darbą, informuodamas Kongreso narius ir vairius kitus politinius vienetus. Taigi to leidinio patikimumas sumenkėja, kada organizacinis bendrybės dalyvis JBANK nuopelnai Madrido konferencijos akcijoje. "Ad-Hoc Committee on the Baltics and Ukraine", žemlapių, Radio Free Europe ir Radio Liberty problemų sprendime, akcijoje prof. Vytauto Skuodžio reikalui, Office of Special Investigation neatsakomiesiems veiksniams pasipriešinime ir t.t. Pakankamai stipriai yra uždokumentuota, kad visose šiose akcijose iniciatyva atėjo ne iš JBANK, o savo tariamam nuopelnui reklamavimas tai organizacijai staiga parėjo, kai vakariniame Amerikoje kilo iniciatyva suorganizuoti baltų vienetą, American Baltic Freedom League, kuri laisvinimo darbams vykdyti pasitelkė vietinį santykių firmą, the Hannaford Co.

Amerikos vakaruose sikrų baltai nesudaro kokios nors salos, kurioje kuriama nepriklausoma ar autonominė etninė "respublika", taigi jau įsisi (bent kalbant apie lietuvius, taigi tai tinka latviams ir estams) integruojami vienos tautinės bendruomenės dalimi. Visos centrinės organizacijos darbus remia ne "moraliai" ar "iš principo", bet realiu darbu ir pinigais. Taigi tuos darbus vertindami iš tolimesnės distancijos, vakariečiai pasigesdavo didesni,

jei taip galima būtų pavadinti, ofenzyvini planą, kuri vykdydamas suburti] visas pozityvias ir

Lietuvių Fondo kviestas dr. Antanas Razma pokalbyje su Valstybės departamento baltų skyriaus vedėja Mildred Patterson.

Sunku pasakyti, kokia tema Mildred Patterson kalbasi su PLB Visuomeninių reikalų komisijos nariu dr. Kaziu Ambrozaičiu.

tautiškai su moningais jais. Šitas žvilgsnis ir lūmai, kad 1961 Kalifornijos lietuviai vėl prisidėjus latviams ir estams, pradėjo kongresinę rezoliucijų akciją ir

suk re Rezoliucijoms remti komitet .

Tuometinio Vliko ir Lietuvi Bendruomen s vadovai, kurie paiaiai id jai iš širdies pritar ir asmeniškai darbu ir pinigais par m , ta iau rezoliucij komiteto užsimojim taik "mission impossible", gi Amerikos Lietuvi Taryba visom j gom jam pasipriešino, laikydama "griaunamuoju darbu". Per šešerius metus, dirbdamas intensyviai ir ištvermingai, Rezoliucijoms remti komitetas savo tiksl pasiek : 89-me Kongrese, Atstov r muose ir Senate, buvo priimta H. C. Res. 416. Nors krašto administracija rezoliucijai ir nedav eigos, ta iau m s pa i atžvilgiu rezoliucijos pravedimas buvo revoliucinio pob džio s kmingas

Kun. dr. Juozas Prunskis, Altos informacijos direktorius, daro pasikalb jim su pagrindiniu konferencijos praneš ju dr. Alex Alexiev.

Alex Alexiev, garsiosios Rand korporacijos štabo narys, yra pripažintas Soviet S jungos klausim ekspertas.

žygis. rod me, kad suorganizu v Kongreso palankum , galime išeiti ir laim ti prieš Valstyb s departamento vali . gijome partities ir išugd me pasitik jim patys savimi, kad su valdžios institucijomis galime santykiuoti kaip pilnateisiai pilie iai.

Balt konferencija buvo gera proga Lietuvos gen. konsulei Juzei Daužvardienei susitikti su Valstyb s dep. atstove Mildred Patterson ir aptarti r pimas problemas.

Rezoliucijoms remti komiteto patirties paskatinti ir galb t t pa i pagrindini priežas i vedami, Kalifornijos baltai 1981 suorganizavo Amerikos Balt Laisv s Lyg (Baltic American Freedom League — BAFL), kuri Baltijos valstybi laisvinimo uždaviniam talkinti angažavo amerikie i "vieš j santyki " firm , the Hannaford Company.

Pati id ja — amerikie ius ekspertus pasikviesti talkon — n ra originalus Kalifornijos balt iš-

Hannaford firmos atstov Leslie Dutton (dešin je) su JAV LB Visuomenini reikal tarybos pirmininke Aušra Zerr ir Lietuvi Fronto bi iuli tarybos nariu dr. Petru Kisieli diskutuoja galimybes Baltijos valstybi laisvinimo problem suaktualinti Amerikos vyriausyb je ir amerikie i visuomen je.

radimas. Tokie apmokami Ame-rikoje ir Europoje ekspertai tal-kino, kuriant Lietuvos nepriklausomyb po I Pasaulinio karo, jais buvo naudojamosi ir v liau. Lietuvai v l netekus nepriklausomyb s ir tremtini mas ms persi-klus Amerikon, kitatau i eks-pert talkos reikal k l tokie pa-tyr Amerikos politiniame gyve-nime žmon s, kaip dr. Petras Daužvardis, kun. Kazimieras Pu-gevi ius, kun. dr. Jurgis Šaraus-kas. Kalifornie iai išdr so t id j realizuoti.

Amerikos Bait Laisv s Lygos gimimo data reikia laikyti 1981

vasario 21 dien , kai keli Los Angeles lietuviai, dalyvaujant Si-mui Kudirkai ir Vladui Šakaliui, padar nutarim talkai angažuoti amerikie i firm . Vasario 26 jau pos džiauta su latviais ir estais, su kuriais buvo dirbta Rezoliuci-joms remti komitete, ir jie pro-jektui entuziastiškai pritar . Pir-majai fazei — projekto paruošim finansuoti iniciatoriai sud jo 8000 dol.

Pirmam bandymui firma vie-nam m nesiui buvo angažuota painformuoti Amerikos visuome-n apie soviet kalint Ameri-kos piliet prof. Vytaut Skuod .

Šios talkos prasmingumas pasitvirtino: konservatyviu apskaitavimu, už kiekvienai firmai išmokt doler Skuodžio reikalui buvo pasiekta 1500-2000 amerikiečių. Šiandien pagrindinis finansavo Lietuvi Fronto biuroliai ir jų draugai, metinė stovykloje Kennebunkporte sudaryta per 11,000 doleri.

Šiam bandymui pasisekė, užm nesio sutartis prastai neribotam laikui, su teise Baltais-

vis lygiai sutart nutraukti. Informacijos srityje firma daug nuveik per radiją, televiziją, amerikiečių spaudą. Atidaryti kanalai su krašto administracija, k. t. pasimatymai su Tautinės Apsaugos tarnybos Rytų Europos skyriaus vadovu dr. Richard Pipes, su vyriausiu Amerikos informacijos vadovu Charles Z. Wick ir kt.; iš kelių prezidento asistentų ir patarėjų gauti palankūs atsiliepimai apie ABLL-gos leidžiamą biu-

S. J. Res. 172 autorius Jesse A. Helms (R-N.C.) dešinėje su Baltaisvisų lygos atstovais Avo ir Viivi Piivisild (estai) ir JAV LB visuomeninio reikalų tarybos pirmininke Aušra Zerr.

Balt konferencijoje dalyvavo ir jaunosios kartos lietuviai veikėjai; (iš kairės) Danutė Raišaitė, Linas Palubinskas ir Ginta Remeikytė susitinka su Valstybės departamento baltų sk. vedėja Mildred Patterson.

leten, "r" biuletenio redaktor, Hannaford firmos tarnautoja Leslie Dutton kviečiama Washingtonan asmeniškai pasimatyti su aukštaisiais administracijos pareigūnais. Čiaguje suorganizuota politinė konferencija, dalyvaujant Valstybės depart. atstovėi. Šiuo metu Balt laisvės lyga vykdo didesnės reikšmės projektą; siekia JAV Kongrese prarvesti statymą, kad kasmet birželio 14-ji būtų prezidento skelbiama Balt laisvės diena. Jau pasiūlytos atitinkamos rezoliucijos: Senate — S. J. Res. 172, Atstovų rmuose — H. J. Res. 386; jos abi identiško turinio. Jau išgautas Vals-

tybės departamento pritarimas šiai rezolucijai ir šiuo metu telkiamas reikalingas skaičius cosponsoris .

Baltijos valstybių bylos suaktualinimas Maskvoje gsdina. Maskvos ir Vilniaus radijas Amerikos Balt Laisvės Lygos darbui piktai puola, o est kalba leidžiamas laikraštukas "Kodumas" (toks kaip lietuvių kalba "Gimtas kraštas") tiesiogiai pavadino "niekšišku projektu", kuris gal būtų finansuojamas Amerikos Centrinės Žvalgybos agentūros.

Ar tai nėra geriausia rekomendacija Amerikos Balt Laisvės Lygos darbams?

UŽMIRŠTAS KOV ŽMOGUS

Jonas Virbickas okupacij
s kuriuose

K STAS LINGAILA

(T sinys iš 83 Nr.)

Nemažai r p e s i o sukeldavo J. Virbickui ir vairi žmoni skundai: kas nors buvo kieno nors neteisingai aprašytas arba, išvardinus asmenis pirmosiomis sukilimo dienomis, buvo jo pavard išleista ir pan. Kiti tiesiog raš anoniminius skundus prieš vietos partizanus, kad jie buv vien ar kit su m , nors tie patys sukil liai ir susirinkimuose buvo kalb j už sovietin valdži ir dalyvav mitinguose, eisenose ir t.t. Daugiausia betgi toki skund buvo pri-rašin ta prieš mokytojus, kurie bolševik okupacijos metais tur jo daug k daryti, nor jo ar nenor jo, bet v liau sijung sukil lius, "skriaud " buvusius savo kairiuosius draugus ir pan. O vien kart , jau žymiai v liau, paskyrus vien kok tai Ramanausk žem s kio tar ju, kažkoks teisininkas Ramanauskas m rašin ti pik-tus laiškus ir si sti atitaisin jimus, teigdamas, kad jis nes s joks tar jas ir tod l visi draug sveikinimai, gavus tokias pareigas, es žeidimas, nes jis nes s koks "parsidav lis" . .. Iš pirmo laiško jau buvo galima matyti, kad tai paraš koks girtuoklis ar jau paurisios sveikatos žmogus.

Ir, kai t laišk redakcija gr žino, vien pavakar " Laisv " pas J. Virbick siverž labai pyk s vyras, paklojo savo teisininko pažym jim ir kitus dokumentus, pareikalavo tuo-jau jo laišk išspausdinti, nes jis — ne tar jas, o draugai j vis žei-din j , sveikin , tod l išspausdinus atitaisym , jis gal si s tuos žeidin -tojus traukti teisman ir juos suso-dinti kal jim . J. Virbickas ir šiaip ir taip band teisinink perkalb ti, nurodydamas, kad toks jo raštas gal s tik jam pa iam pakenkti, bet tas ne-nusileido ir tiek. Pagaliau susitar , kad pirma tegu jis duoda teism pa i " Laisv " už tai, kad ši ne-išaiškino reikalo pla iau, jog yra ir daugiau Ramanausk , net teisinink , kad skelbdama neprid jo gimimo vietos ir datos... o, kai teismas lieps, tada ir jo laišk redakcija iš-spausdins. Taip ir pasibaig toks ne-lemtas išpuolis, nors tas pats Rama-nauskas dar daug kart skambino, kol pagaliau nusiramino, dar atskiru raštu apkaltin s Tar j staig , kuri, duodama žini apie tar j , nepažy-m jo, kad dar yra ir kitas labai svarbus teisininkas Ramanauskas. . .

Panaši, nors ir mažiau kyri laišk ir reikalavim buvo gana daug, nes vieneri met bolševikin okupacija buvo ne vien pratinusi sk sti laik-rašiuose nepatinkamus asmenis.

Tok skundim labai puosel jo bei skatino ir pati NKVD.

Naujos v tros

1941 m. rugs jo m n. pradžioje "Laisv" supurt nauja vokie i civilin s valdžios v tra: buvo užda-rytas Lietuvi Aktyvist Frontas, su-imitas L. Prapuolenis ir kt. Tada "Laisv" iš karto pakibo ore, nes ne-bebuvo leid jo. L. Aktyvist Frontas jau palaidotas. Tuomet ir buvo sudaryta "Spaudos žodžio" b-v, kuriai vadovavo Kaz. Bauba, v liau patek s

Stutthofu kacet ir ten mir s. "Laisv" leidimas bei jos redagavimas jam ir buvo priskaityta prie visoki nusikaltim karo metui ir vokie i tautai ... Ir 1941 m. ruden spaudos cenz ra pagriežt jo, o visokie reika-lavimai pulti žydus padažn jo. J. Virbickas iš dalies gyn si vairiais karo korespondent pranešimais, kad juos reiki pirmoje eil je spausdinti, o ne kokius nors gatv s reporteri prieš žydus sapaliojimus, kuriais verste apversdavo buv visokie "Sek-madienio" ir "Šluotos" bendradar-biai; tada jis pasišaipydavo, kad tik vienas dar Justas Paleckis su savo straipsniais prieš žydus ir liaudies priešus neatb go, nes jo dabar Lie-tuvoje n ra .. . Bet t privalom skelbti straipsneli prieš žydus ir spekuliantus pakankamai gaudavo, ir iš vokie i staig, kuriuos išspaus-dindavo ir su b dingomis vokie i gamybai rašybos klaidomis, už kurias v liau jam vok. cenz ra atskaitydavo visokias "Schweineri" ir kt. vokiš-

kuosius perliukus ...

Kaip sunku buvo tuomet pataikyti vokie i cenz rai, tepaliudys vienas toks vykis. Kaune sugavo 3 tero-ristus, kuriuos, kaip viešai vokie iai paskelb, kars žuolyne prieš pat K no Kult ros R mus. Buvo suruošta "švent" — paleisti iš staig tarnau-tojai, kad šie matyt visas vokie i "kult ros iškilmes". "Laisv", pa-gal vokie i prielaidas, permažai raš ir per trumpai vyk apraš. Vokie i cenz ra J. Virbickui m priekaištau-ti, o jam kažin kaip prasitarus, kad ten pats nebuv s, negal js pajusti visos tos nuotaikos ir pan., vokie iai siuto, palaik j nusiteikusių prieš Reich, išpl do, pagr sino net Da-chau stovykla, nes "Laisv" laik-rašio vyriausias redaktorius pats tur js dalyvauti ir dar pavesti keliems t vyk gerai aprašyti, patikrinti žmoni nuotaikas ir skirti tam reika-lui vedamuosius ... Ir taip j išbar, išpl d "lietuvišku žydu", "baltuoju žydu" (weisse Jude) (j terminu, tai buvo labai didelis keiksmas), pri-min vairias broši r l s, kur vokie-iai laik lietuv "menkaver iu" (minderwertig) ir pla iai buvo tai skelb kariams skirtuose gana slap-tuose "Toumistenschrift" leidinu-kuose, pagaliau išbaig savo kiln j aukštosios kraujo ras s žodyn, J. Virbickui prid jo, kad ateit rytoj, su paprastu "raus!".

Ir kai v liau J. Virbickas sulauk pusiau legaliai atvažiavusio Julijono B t no, jam perdav vadinam sias vyr. red. pareigas, nors su vok. cen-z ra ir toliau daugiausia jis tvark reikalus. Tada jau sabotuoti tam tikra prasme vokie i k slus sutar visi trys: J. B t nas, B. Dundulis ir J. Virbickas, bet ir toliau palikdami

nuošalyje J. Žlab, kuris vis daugiau ir daugiau girtavo. Atrodo, tuo metu buvo pradta ir slapta vad. "skelbim srov", kurioje buvo skelbiami ir mainomi labai skurd s daiktai, tuo nor ta parodyti, kaip vokie i okupacija nuyveno Lietuv ; tokie " Laisv " skelbimai buvo perduodami Berlyn , išversti svetim kalb , o toliau jau užsieniui, kur juos paskelbdavo demokratin i valstybi radijas. Po kurio laiko tuos sugalvotus skelbimus, kuriems vadovavo Rygertas, prad jo labai rpe stingai braukti vokie i cenz ra. Taip ši tyli m s priemon baig dienas, rodos, dar prieš sakym J. B t nui išvažiuoti atgal Berlyn , o J. Virbickas v l tur jo pasiimti vyr. red. pareigas.

Dunda Berlyno perk nai

1942 m. pavasaris jau " Laisv " buvo labai sunkus, nes vis nauji ir nauji reikalavimai, nauji suvaržymai persispausdinti net iš vairi vokie i laikraš i mums domius gabaliukus, kuriais steng m s parodyti, kad vokie i laim jimai turi ir kit pus . Ir pagaliau jau uždraud mums bet k persispausdinti, nes visa tai duosianti DNB per lietuvišk j skyri . Bet ir tai kartais cenz ra sikišdavo, nubraukdavo ir tokius duotus gabaliukus. Žinoma, linksmiausia buvo, kai 1942 m. ruden vietos vokie i cenz ra nubrauk net savo Fuehrerio Adolfo rašyt laišk Pranc zijos Vichy vyriausyb s galvai Petainui.

Nauja varžym banga Laisv " ištiko po 1942.11.16 d., kai susirink studentai ir kiti tyliai pad jo prie Nežinomojo kareivio kapo vainik ir tyliai, n himno nesugiedoj , išsiskirst . Panašiai didel žmoni minia išsiskirst gana tyliai ir be jokio nesu-

sipratimo vakare, nuleidus v liavas, iš to paties Karo muz. sodelio. Vokie iai pajuto, kad ši tyli ir drausminga minia yra per jusi tyli pasipriešinim , kas j nuomone yra baisiausia. Jei didelis lenk pasipriešinimas prasiveržia gaivalingais išsiškimais, kuriuos atsakoma š viais ir kitokiu sunaikinimu, tai lietuviai iš jo kitu pasipriešinimo b du — ty la . Kai nežinai, kuris draugas, ir kuris priešas, su tokia tauta sunkiausia susitvarkyti. Tai primin jiems iš dalies jau dan , norveg bei kit užimt j krašt visuotin vokie i boikot , j sakym nevykdym ...

Atkeršydami vokie iai sumažino " Laisv " popieriaus kiek , laikydami š laikrašt žymiai atžagaresniu, negu Vilniaus "Nauj j Lietuv " .

Tuomet iš dalies buvo atsakyta, kad spausdinta jaunosios kartos apysakai i , noveli , kur buvo pabr žiamas žmoni sugyvenimas ir pagalba. Bet tas vokie iams nepatiko. Jie vis reikalavo daug rašyti apie vokie i karo ir kult ros laim jimus, nuolatos pulti ne tik žydus, bet ir jiems parsidavusius anglus bei kitus. Vien kart sak išsiversti kažkoki broši r apie Talmud ir perleisti per " Laisv " atkarp . Broši roje vokie i mokslas rod s, kad Talmudo skaitymas ir pakenk s žydams, net gal j rasei . . . Bet ši knygut J. Virbickas atsineš ir neprisirouš išversti gal per visus metus laiko. Panašia literat ra jis buvo dar kelis kartus apr pintas, bet vis nerado vert j , kurie "sugeb t tokius sunkius veikalus lietuviškai išversti", nors jau kalbin s ne vien ir pan. Taip ir nustumdavo, kol " Laisv " buvo sustabdyta.

Didžiausi perk nai iš Berlyno m dund ti, kai 1942 rugpj io gale ir

rugs jo pradžioje jaunimas nestojo vad. darbo tarnybas, o m r pintis kaip nors stoti studijuoti. Tada Kaune buvo sukviesta V. D. universiteto senatas, be Teologijos fak. dekanu (vokiečiai šio fakulteto nelaik priklausančiu universitetui) ir Viliaus univ. vienas ar du atstovai. Ir dabar iš Rentelno staigos buvo pasakyta, kad tegal studijuoti vien tik atlik vad. Reichsarbeitsdienst, o daugiau negalima verstis hospitantais ir pan., negalima daugiau apgauti nti Reicho, kaip buvo pernai. Senatui pasipriešinus, visi buvo sulaukyti ir nusiųsti Kauno sunkiųjų darbų kalėjimui. Iš ten atbgo "Laisv" Jonas Rimašauskas ir mums praneš, kas suimtas ir už kokius nusikaltimus. Buvo pranešta V. D. Universitetui, kur apvalyti dekan ir profesoriai, pasiuntiniais pranešta ir suimti šeimos ... Tada be J. Rimašausko daug lakst ir kiti kalėjimo tarnautojai, ypa toks vienas, kurio pavard s nebeprimenu. Nors jis buvo po karo Vokietijoje, bet išvažiavo Australij .

Tuomet "Laisv" buvo pabr žtinai sakyta, kad laikraštis turi išeiti laiku, nekelti žmon s panikos ir t.t., o cenzoriai labai brauk smulkias žinutes, vis bijodami, kad neišeit kas nors apie suimtus ir pan. Tada jau teko J. Virbickui ir kitiems nakvoti "Žaibe", redakcijos patalpose, ir laukti, kad b t galima juos rasti, kai kur nors skubiai bus labai reikalingi. Tuomet nor jome J. Virbick kur nors išsi sti nakvoti, kaip juokdavom s, pas merginas, nes man me, jei b t daugiau tamos, j gali ir suimti, kai kiti jaut m s gan saug s ir tariamai ia vaišinom s. Bet J. Virbickas m s nepaliko, ma-

n . jog dar jam n ra pavojaus ...

Universiteto senat , palaik por trejet dien , paleido. Ta iau "Laisv" ir dabar nukent jo — nukirpo v l dal popieriaus.

Ir tuo metu J. Virbickas buvo su K. Bauba v l pakviestas kaž kuri vokie i spaudos reikalams staig : vienas kaip redaktorius, o antras — kaip "Spaudos Žodžio" pirm. - leid jas. Iškilus popieriaus klausimui (d l kit reikal , turinio, priekaištus buvo pilnai išklaus), band aiškinti, jog negalima mažinti iki 4 psl., nes gal žmon s labai nepalankiai išsiaiškinti, nes tik po 4 psl. buvo bolševikiški laikraščiai, tai dabar žmon s gal suprasti, kad ir vokiečiai iki tokio dydžio lietuvi spaud nuvertina. staigos vokiečiai m s šaukti ir keikti maždaug tokiais žodžiais:

"Raus! Litauische Sau! Raus! Minderwertige Menschen! Sie koennen nicht die Deutschen lehren! Wir walten Europa! Verstehen sie, die unsaeberehen litauische Schweine! Wir haben genug Platz in Dachau!..." Ir gr ž s t dien J. Virbickas nebegal jo nieko dirbti. Vakare buvo spaudos žmoni pas J. Ambrazevi i pasitarimas. Sutarta — nenusileisti ir toliau dirbti, kol tik galima.

Antra, bet ir paskutin spaudimo banga "Laisv" ištiko jau po 1942 m. V lini . Tuomet Kauno kapin se buvo susitelk labai daug žmoni , ypa k a r i skyriuje. Prie nepriklausomyb s kari kap buvo g l i ir žvaku i . Kaž koks provokatorius, užsilip s ant kariams paminklo, prad jo agituoti prieš vokiečius, siundyti jiems kenkti ir p. Teko š provokatori , jau žinom geštapo talkinink , išmesti už kapini , kur b relias slampin jo geštapininkai ir vokie i kitokie ginkluoti civiliai. M s vyrai

su iupo t šan iškir išmet per kapi-
ni tvor Trak gatv, kur j susi-
žvejojo jau gestapas, kaip savo žmo-
g. Tai buvo vienas ir tylus J. Vir-
bicko veiksmas, nors vyrus "kov"
su provokatoriumi sušauk Stasys
Daunys. V liau iš kapini gr žt s
jaunimas gatv se patriukšmavo, bet
su vokieiais nesusikabino, ir visos
demonstracijos pasibaig tvarkingai,
dar kart tikindanios vokieius, kad
mes esame tvarkingi ir kult ringi
europieiai, o ne kokiej keikiami
azijatai ... Ir tikrai, iš šios demons-
tracijos vokieiai padar v l išvad,
kad lietuviai ne sivelia provokaci-
jas, esama kaž kokios vidin s draus-
m s ir toji minia jau klauso kaž
koki vad ...

"Laisv" V lini vykiaus trum-
pai suminjo, pažymjo, kad buvo
tvarkingai gr žta namo, bet vokiei
cenzra nebuvo tokiu aprašu pa-
tenkinta nors ir nieko ypatingo ne-
galjo J. Virbickui prikišti. O tas tik-
rai daug vargo, kol t apraš l sulip-
d. Bet, neži rint ir rami V lini,
nujs vok. cenzr po keli dien,
atsim visoki keiksm pakanka-
mai, pirm kart išgirdo, kad "
Laisv" bus pakeistas vardas ir lei-
djas, nes šis laikraštis neremia vo-
kiei karo kio ir pan. Iš kit
šaltini patyr, kad Kauno komisa-
riat lando keli spekuliantai ir nori
perimti savo rankas "Laisv",
"Naujosios Lietuvos" ir kit laikraš-
i leidim ir peln dalintis su vokie-
iais, kartu ir už "t ger reikal
supratim" rašyti kaip vokieiams pa-
tinka ... Taip šie išmoningi "patrio-
tai" ir spekuliantai land tiek Vil-
niuje, tiek Kaune ir sil savo pa-
tarnavimus, tik damiesi ne tik dabar,
bet v liau daugiau uždirbti, nes po
karo savo rankose tur s laikraštius ir

spauštaves. Jie gird Kaune dr. A.
Scholz ir kt., kad tik užtart juos
pas von Renteln, Lohs, vis rodi-
n dami, kaip jie gal si patarnauti ir
nuteikti lietuvius vokieiams bei j
teisingam karui. Buvo ir toki, kurie
landžiojo pas Schweizer, rodin jo,
kuriose spauštuv se išspausdinamos
knygos su atgaline data ir net j tar-
pe pakišo toki Paul Keller igon l
(jos buvo dvi ar trys 1942-1944 slap-
tos laidos), kuri esanti naujai rinkta
"Šviesoje", nors tikrai jos viena laida
buvo surinkta Šiauliuose; spauštuv
raidyno specialistai rod, kad tokius
raidynus turi visos Lietuvos spaušt-
v s, išskyrus Vilniaus krašt. Taip pat
toki raidyn buvo pilna ir karo me-
tu be globos likusiose spauštuv se.

Pagaliau sklido gandai, kad vienas
vokiško kraujo tur s spekuliantas dau-
giausia sil s patarnavim ir vienas
nors gauti savo rankas: "Lais-
v", "Nauj j Lietuv", "Žemai i
Žem" ir net "Sakal" ir kt. Bet šiam
pakišo koj jau kitas, kuris labai gerai
mok s nugerti konjak su dr. Scholzu
ir pa iu Rentelnu. Taip pirmasis pla-
nas sugriuvo, ypa, kai iš Berlyno
atvažiuodamas panoro Vilniuje gauti
savo rankas "Nauj j Lietuv" dr.
Ancevius, tikras vilnietis, taigi tur s
lyg tam tikros pirmenyb s. Reikia
pažymti, kad tas dr. Ancevius tik-
rai buvo lietuviškai nusiteik s ir vie-
nam pogrindžio laikraštukui atvež
slaptai spauštuv l ar jos dal ...

Tuo metu, dl vad. sustiprinto karo
kio, "Laisv" v l buvo sumažin-
tas popieriaus kiekis, kaltinant lietu-
vius, kad sabotuoja popieriui skirto
miško kirtim, jo išvežim ir t.t., jog
dabar vokiškiems Rygos laikraštis
tenk s popieris atsivežti net iš Nor-
vegijos ... Ir nors J. Virbickas gyn

"Laisv" reikalus tikrai nuoširdžiai, bet jau nieko visi rodin jimai negelbo. "Laisv" popieris buvo nukarpytas, kai tuo tarpu tie suvaržymai visai nepaliet nei "Naujosios Lietuvos", nei kit, išskyrus tik Telšiuose einanį "Žemai i Žem".

Taip pat jau Kaune sklido 1942 m. lapkričio mėnesio nauja žinia, kad "Laisv" vardas neatitinka Naujosios Europos, todėl tuojau bus pakeistas kitu. Naujas laikraštis bus žymiai didesnis, geresni redaktorių redaguojamas ir lietuviškesnis, taip pat ir nepriklausys katalikų srovei, bus grynai nesroviniškas. To laikraščio vardas jau parinktas Berlyne. Jis labai prasmingo vardo — "Die Zukunft" (Ateitis). Naujas laikraštis pasirodys — pagal vienus 1942 XII 15, — pagal kitus — nuo 1943 sausio pradžios. Ir taip kartą nusprendė vokiečių cenzūra, J. Virbickas išplodo, kad jau lietuviai esą slavofilai, vėl laukia ateinant bolševik, todėl nekertami miškai, neišvežami paruoštos popieriui medžiagos ir taip sabotuoja karą bei visą Naują Europą, todėl jiems vieta ateities Europoje gali būti liudna... J. Virbickas teisinis lietuvius, kad šie nesabotuoja miško kirtimo darbų, bet negali daug kur eiti dėl rusų desantininkų veiklos, nebenturi pakankamai įrankių, kirvi miško kirtimo darbams ir t.t. Vokiečiai siūlo, apkaltino lietuvius melagiais ir išsisukinėjtojais, o jų spauda — atviru kenkimu vokiečių kiui, nes apie pagalbos vokiečių nenugalimai kariuomenei visai nėra, nekvieta beslyginei sijungti ir t.t.

Nors 1942.XII.15 "Laisv" dar vokiečiai nenumarino, tačiau buvo visai aišku, kad jos dienos jau suskaitytos, buvo jau žinomas ir naujas leidimas — Bronius Daunoras. "

"Laisv" dabar dalį pelno perveda vad. Žiemos pagalbai, neturtingiems šalpai, kitą dalį — studentams šalpai, o taip pat, jau neoficialiai — Vilniaus lietuvių šalpai — kun. Alf. Lipniui ir kt. žinia. Anksčiau aukas skyrė kun. K. Ibiro, taip pat slaptam komitetui. Taip, po 1942.XII.15 t. p. pinigų jau nedaug ir bebuvu. Ir kai visai buvo pasiūlyta, kad jau 1943, sausio mėn. išeina "Ateitis", tai "Laisv" archyvo likučiai buvo išgabenti, administracijos archyvo senoji dalis ištaipoma "Žaibo" kieme sudėginta.

Perimdama laikraščio leidimą, Br. Daunoras pasikvietė J. Žlabą, reporterius, dar kalbino B. Dundulį, bet nei žodžio nesakė ir nekalbėjo su J. Virbicku. Taip jis 1942.XI.31 popietį, išleido paskutinį "Laisv" numerį, susirinkęs kai kuriuos savo asmeniškumus daiktelius, atsisveikindamas su visais spaustuvių ir kitais darbininkais, iškeliavo namo. "Laisv" lapai buvo užversti, nors ten J. Virbicko patarimu ir sutarimu liko St. Daunys... Šiaip reikia pasakyti, kad "Laisv" uždarymas J. Virbickas išgelbo nuo vokiečių keršto, kuris trenkė 1943 III 16 lietuvių ryškesniesiems veikėjams: buvo daugybė sugriebta ir išvežta Stutthofo koncentracijos stovykloje, kuri tuo metu nerado, buvo paieškoti, bet išliko. Tada buvo kažkieno pasiteirauta, kur yra pats J. Virbickas, bet jo nebuvo namuose, taip jis ir liko.

Ir vėl sietuvas

Uždarius vėją "Laisv", Kaune m. sklinda gandai, kad ji jau einaslapta. Ir to gando šaltiniai buvo gana keisti, kažin kaip jie rėšosi su Schweitzeriu. Dar domiau, kad pagal gandus, slaptas "Laisv"

“mat” jau Vilniuje, . . . kur tikrai buvo susidariusi ir grupel išleisti tuo vardu laikraštuk, bet jie nei su Lietuvi Frontu, nei su aiškiai artimais žmonėmis visai nesusijusi. Pasakutin žinia Kaun labai pritrenk, nes tie žmonės gal padaryti daug nemalonum ir tikros žalos. Tod l Kaunas ir skub jo susitvarkyti su slapta spaustuve ir išleisti patys slapt “Laisv”, t. y., j tur ti savo rankose. Dabar skubiai, atrodo, J. Virbicko si lymu, buvo surastas visai dar nežinomas žmogus šio slaptojo leidinuko redaktoriumi. Ir stud. technikams padedant, buvo tuojau sutvarkyta slaptoji spaustuv, o spaudos darbui Br. Stasiukaitis pasitelk dar medik. Ir J. Virbickas tuojau išvažiavo kaž kur kaim, rodos, ne savo tvišk. Prieš tai jis dar lank si Valstybin je leidykloje pas pat patiktin Eisentraut, jieškojo darbo dar ir kitur, bet, greit jo negav s, išvažiavo, tuo sumaišydamas kiek p - das ir pa iam Schweitzeriui.

Pasirodžius slaptai pogrindžio “Laisv” pirma Vilniuje, Šiauliuose, Marijampol je ir kt., tik v liau Kaune, visokie Kauno plepiai m sp - lioti, kas j redagavo, nes leid jai buvo gana aišk s m s pogrindžio grup ms: leid jai buvo tuojau susieti su naujaromuviais, katalik fašistais, su dielininkaitininkais ir pašiepiami — su “pusmasoniais”. Redaktoriais Kaune sp liojo ir linksniauvo šias pavardes: J. Ambrazevi i, Kaz. Baub, J. Virbick, net ir kun. St. Yl, o jei “Laisv” leidžia Vilniuje — Ign. Malinausk ir kt.; J. Keliuo io, kaip redaktoriaus, nemindavo, nes jo b das es s šiam darbui netik s. Daugiausia sp liodavo kaip tik naujojo laikraš io “Ateities” kai kurie žmon s. V liau besplio-

dami, dar pridavo dr. A. Jušk ir dr. A. Šerkšn, bet paliko neprijung dr. Z. Ivinskio ir dr. J. Griniaus, nors jau po poros numeri prijung prie sp liojam redaktori ir J. Girmi ...

Pra jus gal porai m nesi, Kaune trumpam pasirod ir J. Virbickas, bet ia jam buvo gana neramu, nes kartais j pasekdavo kaž kokie neaišk s žiopliai, ypa, kai buvo nusiaub jau pirmieji didieji m s šviesuoli su mimai ir aukštosios mokyklos buvo jau uždarytos. Dabar kartas nuo karto atvažiuodamas ir kartais pagyvendamas Kaune J. Virbickas siteisino Arbeitsamte, gavo iš Valstybin s leidyklos kaž k didesnio iš vokie i k. išversti. Taip siteisins Kaune, J. Virbickas tur jo pakankamai visoki darb. Jis redagavo rotatorin Lietuvi Biuleten (gal kitu vardu jis buvo, bet leido Lietuvi Frontas), tvark “Lietuvos Judo” leidim, susirado patikim savo reikalams žmon i stai gose ir net Kauno geštape, tvark iš dalies ir slapt maisto korteli bei geležies ženkl, gal ir r kal korteli leidim, kuri pinigai jo grynai pogrindžio reikalams. Toliau jis išleido atsakym visokiems kaltinimams, pavadin s pat leidinuk “Vardan Tiesos”, pad jo jaunimui leisti “Pogrindžio Kuntapl”, kuriam bendradarbiavo Leonardas Žitkevi ius, Al. Baronas ir kt. Tas “Pogrindžio Kuntaplis” visiškai siutino Kauno vokie ius, nes jis sarkastiškai gl vokie ius ir prisiplak lius. Iš kitos pus s, vokie iai laik jau tok leidinuk savotiška pogrindžio prabanga, aiškiai rodant visuotinai išsipl tus pogrind. Taip pat J. Virbickas sutvark ryš su Kauno - Vilijampol s getu ir iš ten labai tvarkingai

gaudavo vairi dokument nuorašus ar pa ius dokumentus, o v liau jau trumpai juos reaguodavo ir "Laisv".

Angis antyje

Buvojau 1943 m. v lyvas pavasario metas. Vokieiai buvo jau paskelb dar geguž s m n. pradžioje nevedusiems ir netek jusioms tam tikr registracij Vokietijoje darbams. J. Virbickas ta registracija labai susirpino jau asmeniškai: patiko viena jam mergait , kuriai d l karo ar darbo s lyg neskub jo pasipiršti ir vesti. Dabar jam buvo jau neeilinis klausimas: vesti ar ne? Jei vesti, tai jai kartu pasakyti, kad ji gali b ti j a u n a n a š l e , nes jo gyvenimas ne saugus. Ir taip jis pirm kart su artimaisiais draugais m t vis painiav svarstyti, o kartu ir mums visiems neved liams patarti vesti, kaip padar ir prof. Ambrazevi ius ... Gal vesti mums, nes visos m s artimosios mergait s sitrauk m s slapt darb ... Ir dabar J. Virbickas tais reikalais tar si su J. Ambrazevi iumi ir gal dar kai kuriais vyresniaisiais. Ir jis 1943 m. geguž s m n. gale apsisprend tai savo mergaitei pasipiršti, dažnai keliaudavo Aleksot ir jo šlaitus, bet veng dar nusivesti

Klebonišchio mišk ir keltis per N r Vilijampol , kai reik davo susisiekti su getu. Ir buvo tos mergait s vardadienis. Nukeliavome visi pas t mergait , kurios brolis dirbo Kauno "Maisto" žinyboje, buvo ved s lyg vokiškos kilm s mergait ir gaudavo vokiškas maisto korteles ... Ir susirink šv sti šias vardines vis l kuriavome J. Virbicko, kuris jau neleistinai v lavo. Mus ne vien gaub didis nerimas, kad gal kur nors kliuvo. Ir tik saulei nusileidus jis

atvyko: su puokšte žied , bet veidas labai ir labai pritem s, net virpa . .. Mes steng m s j pralinksinti, piršliavome ir pak l me net vyno (obuolinio) taureles už vestuves. Einame namo. M s Jonas nelieka, eina kartu, nors jam nereik jo dar skub ti, nes tebetur jo kažkok nepasibaigus iš " Laisv " dien vaikš ioti ir draudžiamu metu leidim . Ir mums iš jus, parodo nuo registracijos atleist j mergin s raš , kur atsiunt Darbo staiga, pats Kauno geštapas, net Muelleris pasiraš s. J tarpe rašyta ir Gund , kaip ir eil kit mums paž stam , bet ne m s ratelio pogrindžio dalyvi . Taip nauja angis (gyvat) m s tarpe. Išvažiavo J. Virbickas v l iš Kauno ir nuo Gund s visai atšalo, nors ir pasikeisdavo laiškais, ypa apie literat r , vertimo darb ir t.t. V liau jam paaišk jo, kad jos brolien j gelb jo ir raš gestape s rašus kelias savo mokslo drauges ... Išsigandome, atrodo, be reikalo. Bet skandinamiems reikia visa tarti ir visais nepasitik ti, nes tada mažiau galimyb s nukent ti.

Gylyn nuoskandas

1944 m. balandžio gale J. Virbickui, nors ir pris do prie vertim , Kaune dar si karštoka. Vis tai vienas, tai kitas Kaune sumin davo, kad jis gal s b ti slaptosios " Laisv " redaktorius. Tos kalbel s gal jo pasiekti palengva ir geštapo ausis, ypa kai toks gandas dažnai paklaidžiodavo "Ateities" red. ir bendradarbi nugrimuose. Savotiškai tuos reikalus pyn , kai šie sužinojo, jog J. Virbickas gund prof. Dovydai io šeimos žmones kelti d l "Ateities" vardo pasirinkimo, t.y., pasisavinimo, civilin byl . Antra, v l dažnai nušnek davo plepia, kod l J. Virbickas

gyvena Kaune, nes versti t vokie i istorij lygiai gal s ir namuose. Ir taip J. Virbicku m v l dom tis tas pats Schweitzeris su slaptu gestapo kurjeriu, kuris dažnai važin jo tarp Kauno ir Karaliau iaus ir buvo pirmaeilis vertelga — sacharino ir vaist pirklys, kartais nuvež s užsieniui skirt laišk Karaliau i ir ten met s pašte. Ir po Liet. Laisv s Kovotoj su mim J. Virbickas apsisprend , kad jam laikas iš Kauno išnykti: išvažiavo t višk , o v liau dar kažkur.

Pasitraukiant Vokietij , J. Virbicko jau nebesutikau. Tik žymiai v liau, jau 1944 m. spalio m n. gavau iš Berlyno atviruk , kur jis išsiunt dar iš Palangos ir nor jo, kad aš su-

gr žiau, nes vienam per daug jam darb . .. Bet krito Klaip da. Jonas nesuspo ar nepanor jo išvykti Švedij ... Po karo pasiek žinia, kad Jonas Virbickas dingo Utenos kal jime, kur jo sveikata buvusi labai menka, per daug sumuštas tardymo metu, nors iki šiol dar sovietiniai leidiniai nepaskelb joki jo "prisi pažinim ". Ir taip dingo Jonas Virbickas be ž i n i o s , tas didelis m s laisv s kovotojas, tikras ir labai tiesus pogrindininkas. Ir šiam dr s i a m kovotojui, prisiekusiam mirti už savo t v krašt ir jos laisv Kauno kapuose, tenka nusilenkti, nes jis savo pažad tikrai v y k d .

(Pabaiga)

DIDELIS PAVOJUS

Neteikia mums paguodos ir pastiprinimo m s tikrieji broliai bei s jungininkai latviai ir estai. Lyg b t likimo skirta baltams išnykti Pabaltijy. Rus mažas prieauglis, bet j dar užteks Pabaltijui užpildyti, jei patys pabaltijie iai paruoš ia ištušt jusius plotus. Kad Latvijoje ir Estijoje yra blogai, parodo šie duomenys 1971 m. 10000- iui gyventoj teko:

	Lietuva	Latvija	Estija
gimim	17.6	14.7	16.0
mirim	8.5	11.0	10.9
nat ralais			
prieauglio	9.1	3.7	5.1

(A. Stanaitis ir P. Adlys, Lietuvos TSR gyventojai, Vilnius, 1973). Netekome savo valstyb s. Tai dar n ra baisiausia tautos nelaim . Yra taut , kurios šimtus ir t kstan ius met netur jo savo valstyb s ir išliko gyvos. Ne svetimieji gal gale taut išžudo, o pati tauta nusizudo. Masinio taut išnaikinimo atvej istorija mažai žino, tautos dažniausiai pa ios nusizudo, kai netenka tautin s s mon s, kai jos nari dauguma tampa abejinga savo atei iai ir išlikimui.

Aušra Nr. 23 (63)

KETURIOLIKTOS POLITINIS STUDIJOS PRIE PACIFIKO

TEOFILIUS BALIŠNAS

Kartu su literatūros vakarais, Los Angeles Lietuvių fronto biuroliai iš- tvermingai t sia ir politini studij tradicij . 1982 met politin s studij jos buvo ruošiamos kartu su LB Vakar apygardos ir Lietuvi Jauni- mo s jungos Los Angeles sk. valdy- bomis, nors finansin atsakomyb ir organizacinio darbo naš t ir toliau prisi m LFB samb ris.

Šiais metais studij baz buvo prapl sta ta prasme, kad viena se- sija vyko angl kalba, kurios metu pranešim padar Band korporacijos štabo narys. Soviet S jungos ir Ry- t Europos specialistas dr. Alex Ale- xiev, o oficial diskusij dalyvi s - stat sudar lietuvi , latvi , est ir lenk atstovai. Ilgesn žod tar "Re- gister" dienraš io vedam j sk. re- daktorius Allan Back, sesijai vado- vavo Amerikos Balt Laisv s lygos pirm. Antanas Mažeika, lietuviams atstovavo Algimantas Ge ys iš Phi- ladelphijos.

Student Rita Bureikait , "Drau- go" akademiniam skyriuje vertinda- ma ši sesij , žvalgiai pasteb jo, jog tai buv s aukšto lygio politinis seminaras, gal j s vykti bet kurio universiteto politini moksl depar- tamente.

Alex Alexiev ne tik gerai susipa- žin s su Soviet S jungoje, jos sa- telituose ir okupuotose Baltijos vals- tyb se vykstaniais procesais, bet ir

tikinaniais argumentais pagrind t proces priežastis. Jis savo stu- dijose pri j s išvados, kad žmogaus gyvenimo vidurkis Sovietuose per pra jusius 10 met sutrump j s 7- riiais metais, nors visur kitur pasau- lyje ilg ja. Tai baisaus girtuokliavimo pasekm . Abortai ir didelis vaik mirtingumas (prilygst s Afrikos Tan- zanijai) labai smukdo gyventoj prie- augl. Ekonominis gyvenimas chao- tiškoje pad tyje, nors apsiginklavimu daug kur lenkia Amerik . Sunku b - t nesutikti su jo išvada, kad "Va- karai turi išnaudoti soviet ekonomi- jos nepaj gum ir ia daryti spau- dim . Ekonominis sužlugimas gal t atnešti Soviet S jungoje dideli pa- sikeitim , o Baltijos valstyb se lais- v " .

Rita Bureikait taip pat pasteb jo, kad išsprususiai auditorijai Alexiev pateik daugmaž žinomus faktus ir interpretacijas, o silpniau moka- tiems angl kalb buvo sunku jo d stymus pilnai suprasti. Pastaba teisinga, ta iau sesija angl kalba buvo naudinga d l keli priežas i : a) sitikinome, kad dr. Alexiev pa- j gus Baltijos valstybi klausimais kalb ti viešuose forumuose. Jis tai v liau ir dar New Yorke ir ika- goje; b) svarbu baltus sujungti ne tik politinei akcijai, bet ir akademi- niams svarstymams; c) laim jimu rei- kia laikyti dienraš io "Register" re-

daktoriaus, "Time" žurnalo atstovs ir takingo CBS televizijos komentatoriaus Bill Stout atsilankym; d) pirm kart Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos sal je atsilank televizijos reporteriai su filmavimo aparatais. Tegu tai, k vakare parod ekrane, ir nepateisino m s l - kes i , ta iau gera pradžia padaryta.

Ši sesija svarst tem "Baltijos valstybi ateitis, išeinant iš dabartin s tarptautin s pad ties realyb s".

Jaunimas svarstybose

Studijos vyko 1982 sausio 30-31 d.d. Šv. Kazimiero parapijos sal je.

Jas prad jo JAV LB Vakar apygardos pirmininkas Rimtautas Dabšys, kviesdamas "paži r ti pasaul 1982 met akimis". vadin studij žod tar sve ias iš ikagos dr. Petras Kisielius, jr. Jis gerai susipažin s su teoretiniais ir praktiškais lietuviško gyvenimo aspektais, tad pab r eil originali min i . Tarp kitko, jis padar palyginim tarp ikagos ir Los Angeles lietuviškos veiklos. Primin s dr. Antano Maceinos tez , kad kiekvienas užsienio lietuvis, priešui paverigus jo krašt , tampa tremtiniu, ir, iš antros pus s, kun. dr. Jurgio Šarauskio tarsi prieštaraujant raginim — nustoti jaustis tremtiniais, o tapti

Keturioliktojo politini studij savaitgalio planuotojai: iš kair s: dr. Z. Brinkis, V. Vidugiris, P. A. Raulinaitis, dr. P. Kisielius, jr., R. Dabšys, E. Arbas ir Ig. Medžiukas. Tr ksta stud. A. Kungio ir J. Kojelio.

krašto pilnateisiais pilieiais — jaunasis Petras Kisielius dar išvad, kad ikagos aktyvieji lietuviai nesijauia nei tremtiniai, nei pilnateisiai šio krašto pilieiai, o gyven pilnutin didelis lietuvi kolonijos gyvenimas. Todėl j veikloje es daug lokalinis elementas. Gi Los Angeles jo pažinti lietuviai nesidomi lokaliniais reikalais, o gyven pavergtos lietuvi tautos rėpėjais.

Šio reportažo autoriaus nuomone, Maceinos ir Šarausko tezes galinrai visai nesuderinamos priešingybėmis: tremtinio smon turi motyvuoti užsienio lietuvi gyvenimo prasmę. o gyvenamojo krašto pilieio drisa vesti akcij. Laimingu atveju, tas dvi tariamas priešingybes veiklesnėji Kalifornijos lietuviai kaip tik ir yra suderin praktiškoje veikloje, laikas nuo laiko pasiskardendami didesniais projektais, naujomis idjomis, dr sesne taktika.

25-metis Kisielius domiai paliet ir vienybės klausim. Tradiciniai vienyb suprantama kaip suderinta dviej ar daugiau atskir grupi veikla. Tai iau per daugel met tokios vienybės lietuviams Amerikoje nepavyko sukurti. Jei ir pasisek susitelkti, tai ne veiklos, o neveikios vienybės. Kisielius siūl sukurti bent toki vienyb, kad vieni kitiems dirbti lietuviškus darbus netrukdytume. Tai turbūt žemiausios ršies vienyb, bet ir tai būt gera pradžia tobulesn.

Pateiks savo ir pacitav s Viktoro Nako pareikšt pozityvi min i lietuviškos veiklos klausimu, Petras Kisielius praved jaunimo simpozium "Jaunimo organizacijos laisvinimo veikloje". Simpoziume kalb jo Asta Grakauskait (vos dien prieš tai gavusi daktar s laipsn farmacijoje),

J rat Venckien ir stud. Gintaras Grušas.

Asta Grakauskait, kalb dama apie Lietuvi Jaunimo s jung, tikino auditorij, kad ši organizacija teoretiškai ir praktiškoje veikloje yra stipriai užsiangąžavusi d l Lietuvos laisv s. J rat Venckien (skaut) ir Gintaras Grušas (ateitininkas), lyg susitar, pabr ž, kad j atstovaujamos organizacijos nra politinis organizacijos, nors J rat pasteb jo, kad "tas nepolitiškumas kai kuri skaut vadov yra perd tas". Detali zuodami tem, abu ideologini organizacij kalb tojai pripažino, kad ir ateitininkai, ir skautai Lietuvos vadavimo veikloje dalyvauja, daugiausiai per Lietuvi Jaunimo s jung. J rat savo organizacijoje daugiau tokios veiklos atvej nurod. Gintaras buvo labiau rezervuotas.

Atrodo, kad jaunojoje kartoje d l "politinis veiklos" esama kiek pasimetimo. Ateitininkai, skautai ir neolitanai dalyvavo 1941 met sukilime — ir tai nebuvo politika; t pa i organizacij jaunimas neš pagrindin antinacins rezistencijos našt, — ir tai nebuvo politika; ateitininkai, skautai, neolitanai kov si pokario partizan eil se ir šimtais žuvo, — ir tai nebuvo politika. Tai buvo rezistencija. Ir dabar m s politinis veikla yra tiek prasminga, kiek ji yra pripildyta rezistencinio turinio. Bet koks nuo tokios "politikos" šalinimasis būt nesuderinamas su pagrindine lietuvi-iseivio misija. Teisinga, k abu akademiniu jaunimo organizacij atstovai pažym jo, kad vienas iš pagrindini tiksl yra "tautiškumo išlaikymas ir tautinio s moningumo ugdymas", ta iau būtina š b gim prat sti mint, kuri 1981 m. jaunimo simpoziume

išreišk stud. Arnoldas Kungys: "Dalyvaujant laisvinimo veikloje geriausiai būs tautinis s moningumas".

Ne vyk s simpoziumas

B t puiku, kad m s gyvenimo vairumas pasireikšt ne pagrindini organizacij ir j vadov priekaištais ir kritika vieni kitiems, o vykdome ar atlikt darb varžyboomis. Deja, taip n ra. Politini studij organizatoriai buvo nutar prie vieno stalo sukviesti Vliko, LB-n s, Altos ir Amerikos Balt Laisv s lygos atstovus ne tarpusavio diskusijoms, o savo reprezentuojam organizacij 1981 met darbams parodyti. LB-n ir ABL lyga kvietim pri m , Vliko ir Altos veik jai — ne. Atsisakymo priežastys — organizatoriai neobjektyv s, b simoji auditorija — nedraugiška. Šiaip taip pasisek suorganizuoti simpozium "Kitatau i talka Lietuvos laisvinimo veikloje" temai panagrinti, nors patys didieji ABL lygos kritikai diskusijose dalyvauti atsisak . Šiame simpoziume dalyvavo Klev R ta Vidži nien , Juozas Ruokis, Ignas Medžiukas ir Juozas Kojelis.

Verting argument prieš kitatau i talk nepasirod . Pats stipriausias, — kad ta talka brangiai kainuoja — taipgi praranda svor , kai Balt Laisv s lygos išlaidas palygini su Vliko - Altos metiniais biudžetais. O atlikt darb rezultatai v l kalba kita kalba. Tod l nesunku suprasti, kod l Vliko - Altos veik jai nedr so pasirodyti su veiklos apyskaitom palyginamojoje skal je su LB-ne ir ABL lyga.

Pamaldas už Lietuvos laisv žuvusius, ken ian ius ir kovojan ius lie-

tuvius šeštadien atlaik kun. dr. A. Olšauskas. Buvo skaitymai iš Lietuvos Katalik Bažny ios Kronikos ir specialios maldos už amžinyb n iškeliavusius laisv s kovotojus, daugel j minint pavard mis.

Kaip yra ir kaip gal t b ti?

Pagrindinis kalb tojas, sve ias iš Philadelphiaus Algimantas Ge ys sekmadien , sausio 31 d., skait paskait "Lietuvos laisvinimo veikla: kaip yra ir kaip gal t b ti?". Publikacija pripild didži j Šv. Kazimiero parapijos sal . N ra abejon s, kad ruošdamas ši paskait prelegentas sukaupt gimt visuomenininko intuicij ir didel lietuviškos veiklos patirt , kovotojo d l Lietuvos laisv s principingum ir diplomatin lankstum , nebeinan io vadovujan i pareig atvirum ir atsakomyb s jausmu apvaldyt dr s . Su šia paskaita tur t susipažinti vis veiksniai ir organizacij darbuotojai ir kiekvienas lietuvis, kuriam teber pi lietuvi tautos likimas. Paskaita neanalizuojama, nes ištiesai spausdinama sekančiame " Laisv " numeryje.

"Lietuvi Bendruomen — išeivijos palaima" — savo pastabose po Ge io paskaitos pareišk sve ias iš Indijanos dr. K. Ambrozaitis. Jis palietai kai kuriuos kult rinius ir rezistencinius klausimus, kurie ne jo

Ge io paskaitos r mus, k.t., pilnos Lietuvos istorijos išleidimas, kult rinio - archyvinio turto ateitis, lietuvi akademik lietuviško gyvenimo srov traukimas, lietuvi politini kaliniai Sovietijoje ir Sibiro lietuvi problemos ir kt.

Pasibaigus diskusijoms, kuri metu

DU SUVAŽIAVIMAI

sp džiaiai iš JAV LB tarybos sesijos ir VLIKo seimo

JUOZAS KOJELIS

Spalio 24-25 d. d. Bostone vyko JAV LB IX-sios tarybos treioji sesija, o lapkričio 7-8 d. d. Clevelande Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas turėjo savo seimą. Abu suvažiavimai vyko dviejų savaičių laiko nuotolyje, tad domu juos pažvelgti palyginamuoju žvilgsniu ir patirtais sp džiaiais pasidalyti su skaitytojais. Abu suvažiavimai buvo pasakutiniai ši organizacij vadovybi kadencijose, nes JAV Lietuvi Bendruomen ruošiasi X-sios tarybos rinkimams, o Vlikas artimiausiame tarybos posidyje rinks naują (greičiausiai perrinktą pat) pirmininką, kuris sudarys savo kabinetą ir pateiks Vliko tarybai tvirtinti. Per kiekvienus rinkimus LB tarybos sudėtis stipriai kinta, gi Vlike, žinant susidariusi būklė, žymesni pasikeitimai pramatyti negalima.

keliamus klausimus Algimantas Geys sumaniai atsakinėjo, politinių studijų programą trumpu žodžiu užbaigė LFB Tarybos prezidento pirmininkas P. Algis Raulinaitis.

Dalyviai

Lietuvi Bendruomenės tarybos nariai yra renkami apygardose visuotini rinkimu keliu, Vliko seimo narius skiria Vlik sudarantios grupės. Vlik sudaro iš viso 15 politinių ir rezistencinių grupių, kuri kiekviena turi teisę pagal statutą paskirti po tris atstovus. Iš tų 15 grupių septynios jau senai nebeveikia: neturi nė vieno skyriaus, jokios centrinės vadovybės, nevykdo jokių rinkimų ir iš vis organizuotai nebesireiškia. Kas ir kokių būdu paskiria tų grupių atstovus Vliko seimui, — neišaiškinama paslaptis. Iš likusių aštuonių gyvųjų, kai kurios irgi jau vos vegetuoja. Taigi, LB tarybos sesijos nariai dalyvauja svarstymuose ir sprendimuose su balsavimu keliu suteiktais mandatais ir atsakomybės jausmu prieš rinkėjus, didelis gi Vliko seimo narių tokių mandatų neturi ir prieš niek atsakomybę seneša.

Stebint dalyvių amžius, skirtumas ryškus: Vliko seimo narių amžiaus vidurkis bent dešimtmečiu aukštesnis už LB tarybos

sesijos nari amži . Tai paste-
b jo patys Vliko seimo dalyviai
ir Vliko atjauninimo reikalų pri-
m seimo rezoliucij .

Suvažiavim eiga

LB sesija sveikinimams laiko
neeikvojo: buvo perskaityti vos
keli trumpi sveikinimai. Krašto
valdybos ir komisij pirminin-
k ataskaitiniai pranešimai buvo
priimti ir išdiskutuoti plenumo
pos džioose, tolimesnio darbo
planus tarybos nariai svarst pa-
siskirst atitinkamas darbo ko-
misijas: švietimo, kult ros, poli-
tin , socialin , ekonomin -fi-
nansin , organizacini reikal ir
t.t.

Krašto valdybos ir vis taryb
ataskaitiniai pranešimai iš anksto
buvo paruošti raštu ir tarybos
nariams išsiuntin ti namus.
Taupydami laik , praneš jai tik
paryškino ar papild savo prane-
šimus, bet pos dži metu j
ištisai nebeskait . Tiek ataskaiti-
niuose pranešimuose, tiek darbo
komisijose LB atsakingi pareig -
nai ir nariai kalb jo tik apie save,
t.y. LB-n s, problemas. Kit or-
ganizacij ir j veiklos neliet
ir niekam nepriekaištavo nei kit
veiklos nekritikavo. Pilnos rankos
sav j lietuvišk reikal , kad
kit organizacij reikalais kal-
b ti nebuvo nei laiko, nei noro.

Gal tik tenka apgailestauti, kad
ši tarybos sesij dalis nari
neatvyko. Tarybos nariai kelio-
nes turi apsimok ti patys. Bosto-
no apygarda, globojusi ši sesi-

j , visk pavyzdingai buvo pa-
ruošusi, ta iau piniginis motyvas
turb t dal tarybos nari nuo ke-
lion s kontinento pakrašt su-
laik . Ypa pasigesta nari iš
Chieagos apygardos.

Pinigin s apyskaitos skrupula-
tiškai tikslios. Pajamos ir išlai-
dos suregistruotos iki cento. Me-
tiniai biudžetai ir pajam - iš-
laid apyskaitos padarytos raštu
ir teiktos visiems tarybos na-
riams.

LB Krašto valdyba tur t pasi-
r pinti ataskaitinius pranešimus
išleisti atskiru leidin liu, kad
kiekvienas geros valios žmogus
gal t sitikinti LB-n s dirbam
darb reikšmingumu ir LB-nei
darom priekaišt absurdiškumu.

Vlike kiek kitaip

Vliko seimas irgi gerai suor-
ganizuotas ir tvarkingai pravestas.
Nebuvo nervingumo diskusijose
nei asmenišk užgauliojim . Kai
kurie pranešimai irgi buvo pa-
ruošti raštu, bet pos dži metu
buvo ištisai skaitomi. Skirta ne-
maža laiko sveikinimams. Ta iau
aplamai, nei pranešimai, nei dis-
kusijos, nei pasi lytos rezoliuci-
jos nesudar sp džio, kad Vli-
ko valdyba b t tur jusi apspr s-
tus planus ir pozityvi veiklos
krypt . Jaut si daug netikrumo,
susipainiojim ir net prieštara-
vim . Pav. vienas valdybos vi-
cepirmininkas teigia, kad Romos
ir Vatikano radijo transliacij
Lietuv "programas organizuoja
VLIKas ir finansuoja Tautos

Fondas", o valdybos pirmininkas sako, kad finansin parama labai maža — 5820 dol. Vienas vicepirmininkas seime skund si, kad nu jimas su lietuviškomis programomis Radio Liberty pažeid Lietuvos valstybingumo princip , kitas vicepirmininkas neseniai spaudoje tikin jo, kad Vlikas išgelb j s Radio Liberty lietuviškas programas nuo sulikvidavimo. Klausimas: kod l gelb ti, jei pažeidžia Lietuvos valstybingum ? Vlikas turi Lietuvos sien komisij , gi vienas iš vicepirminink tai beveik pajuok , laikydamas nuklydimu šunkeilius.

Skund ir priekaišt kitiems buvo gausu. Lietuvi Bendruomen šiuo kartu tiesioginiai nebuvo pulta. Atsirado naujas "priešas" — kilusi iniciatyva talkon lietuviškiems uždaviniams vykdyti kviesti amerikie i ekspertus. Racionali diskusij tuo klausimu nebuvo galima vesti, nes oponentai arba nevisai kult ringai puol , arba operavo netiksliais prielaidomis ir klaidingomis premisomis. Finansin s atskaitomyb s niekas nepateik . Atsakydamas paklausim , valdybos pirmininkas š t pasak , operuodamas apvaliomis sumomis. Ta iau spraga paliko labai didel .

Išsamiai buvo diskutuojamas pinig Tautos Fondui telkimo klausimas. Bet šiaip ar taip, pinigai yra tik priemon , o tikroji Vliko paskirtis — vykdyti laisvi-

nimo uždavinius. Ir sprendimas sigyti namus ne eina pagrindi-nius Vliko tikslus.

Buvo tarsi šiek tiek lopomas Vliko statutas, deja, kai kur jau patys lopai skyl ti. B t naudinga, kad ir Vliko seimo raštu pateikti pranešimai b t atspausdinti. Kiekvienas gal t padaryti palyginim ir savas išvadas.

Bendruomen s ir Vliko problemos

Lietuvi Bendruomen s problemos, — tai visos iševijos problemos. Sakoma, kad organizacij n jos s ranga n ra tobula. Bet tobul organizacij iš vis n ra. Rinkti ir skirti pareig nai padaro klaid ir neapsiži r jim . Bet klysti yra žmogiška. Ta iau klaidos diskutuojamos, taisomos, Bendruomenei daromas priekaištas, kad neapjungianti vis lietuvi . Toks teigimas, kaip fakto konstatavimas, yra teisingas, bet kaip priekaištas — neturi pagrindo. Nebuvo, n ra ir nebus organizacijos, kuri visus apjungt , id jos — kuri visus patraukt , veikimo strategijos, — kuriai visi pritart . Ir patys Bendruomen s kaltintojai tokios visus apjungian- ios organizacijos n ra suk r . T pat b t galima pasakyti ir apie priekaištus d l lituanistini mokykl silpn jimo ir mokini maž jimo. Tai tiesa, bet kas turi recept t proces sustabdyti? Ta iau daug reikšmingesn tiesa, kad LB-n lituanistiniam švietimui skiriamu d mesiu, darbu ir

ten nukreiptomis finansin mis sumomis t silpn jimo proces yra iki maksimumo pristabdžiusi. Bendruomen s laim jimai šioje srityje, galima sakyti, yra nuostab s. Jaunesni j t v atbuk s jausmas d l lietuviškos vaik ateities atneša pa ius didžiuosius nuostolius. Kaltintoj pirštai ia, o ne LB-n , tur t b ti nukreipti.

Iš antros pus s, Vliko negalavimai yra visai kitos prigimties. Jau pastarajame seime jie iškilo visu nuogumu, nors kiekvienam lietuviškos veiklos lauko steb tojui jie seniai buvo žinomi ir spaudoje viešai diskutuojami. Norint atstatyti Vliko veiksmingum , pirmiausiai reikia pašalinti organizacinius negalavimus. Nebeveikian i organizacij palikuonys tur t jausti patriotin pareig tuoj pat savo "grupi " dalyvavim Vlike atšaukti. Tos "grup s" yra tapuvios balastu, kuriuo kai kas gyviai manipuliuoja, užsitikrindamas Vlike kvalifikuot daugum . Bet ta dauguma yra fiktyvi. Pri mimas rezoliucijos d l Vliko atjauninimo yra nesusipratimas ta prasme, kad nebeveikian ios organizacijos nei daugiau pasenti, nei atjaun ti nebegali. O atjauninimas turi ateiti per Vlik sudaran ias grupes. Priimta rezoliucija — tai gydytojo sprendimas leisti injekcij negyv organizm .

Užtikrinta dauguma, remianti vadovyb , stabdo prasing klausim diskutavim . Pvz. ir šia-

me seime si lymai statutiškai leisti seimo nariais b ti ir Vliko grup ms nepriklausantiems asmenims ar j amži iš 21 m. atkelti 18 m. nesuk l rimt diskusij nei šio tokio bals pasidalinimo, balsuojant. Priekyje pakelta ranka daugumai buvo ženklas kaip balsuoti. Pozityvioje opozicijoje praktiškai paliko viena grup .

Iš t strukt rini negalavim išplaukia pati didžioji Vliko nelaim : jis nepripaž sta laisvinimo darbuose santalkos (partnership), o reikalauja subordinacijos. Turint visus faktus prieš akis, nepripažinti LB-n s ir nekviesti jos santalk , yra vaikiškas užsispyrimas. Deja, j paremia dauguma. Galvoti, kad kada nors tarptautin se konferencijose, sprendžiant Lietuvos problemas, bus paisoma Vliko teisin s prigimties ir tariamo jo kontinuiteto yra nereali teoretin prielaida. Tarptautin s politikos realyb laužo daug stipresn s teisin s prigimties nuostatus.

Vlikas mums reikalingas, ir pirmoje vietoje reikalingas mums patiems. Jo šaknys siekia rezistencin podirv Lietuvoje ir gal t b ti reikšminga jungtim, siekiant pagrindinio tikslo — Lietuvos laisv s. Ta iau mums reikalingas Vlikas, kuris atviras realybei, bet ne nuo jos užsisklend s. Dabar gi fiktyvi dauguma neleidžia atidaryti Vliko dur , kad eit daugiau oro ir šviesos.

Kas šiuo metu
svarbiausia?

antrašt l s klausim Vliko seimo metu savo paskaitoje at- sak tarptautin s teis s specia- listas dr. Domas Krivickas. Gai- la, kad ta paskaita nebuvo pa- teikta seimo pradžioje, tad gal ir diskusijos b t nukrypusios rea- li Lietuvos laisvinimo problem nagrin jimo linkme. Panagrin - j s tarptautin dabarties politi- k , prof. D. Krivickas padar kelet sugestij , tarp kuri pati reikšmingiausioji buvo tokia: "Dabartin Amerikos Jungtini Valstybi ir kit Vakar Europos krašt politika, nepripažinimo Lietuvos ir kit Pabalt s krašt jungimo Soviet S jung , yra pasyvi politika. Ryšium su be- sikei ian ia politine konjunkt ra Europoje, tekt visur, kur gali- ma, kelti reikalavim , kad šioji

pasyvin politika b t pakeista ir kad b t sakmiai deklaruotas nepriklausomos Lietuvos, Lat- vijos ir Estijos atstatymas, kaip Vilsonas savo 14 punkt buvo trauk s nepriklausomos Lenki- jos atstatym " .

Šitam tikslui visi veiksniai tu- r t sudaryti viening politin santalk , šitam tikslui kaip tik ir yra sik rusi Amerikos Balt Laisv s Lyga, kuri talkon anga- žavo taking "vieš j santyki " firm , Hannaford kompanij . Vy- riausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto užduotis b t santalk stiprinti, nereikalaujant subordi- nacijos ir kiekvien sveik ini- ciatyv skatinti ir koordinuoti, o ne prieš j kovoti. Tai yra vie- nintelis realus kelias lietuviškai vienybei atstatyti ir laisvinimo veiklai sustiprinti.

Myl kim tad savo T vyn ne žodžiais, bet darbais.
Tai pareikalaus iš m s daug savitvardos, j g tem- pimo, nes didis dalykas veltui neduodamas — j reikia savo prakaitu ir krauju išpirkti.

Tik didžios dvasios b dami, išvengsime nutautimo,
nugal sim visas kli tis ir, sigij vidin laisv , pa- sieksim ir išorin .

Aidas

"Nelaisv je gim s k dikis"

Lietuvos pasiuntinys s Nepriklausomyb s Švent s pri mime vasario 16 d. valstyb s sekretoriaus pad j jas Elliott Abrams (viduryje) pak l tost už Lietuvos nepriklausomyb .

Nuotraukoje (iš kair s) LB ryšininkas Washingtono su JAV valdzios staigomis Viktoras Nakas, LB Washingtono apyl. pirm. Skirmant Kundro-tien , Elliot Abrams, LB ryšininkas su kit valstybi misijomis Washingtono Algimantas Cureckas ir Algis Avižienis iš valstyb s departamento.

“LKB KRONIKOS” NAUDA

Jeigu tikintieji neb t jut “LKB Kronikos” pozityvios takos dabartiniame Lietuvos tikin i j gyvenime, tai ji neb t tapusi tokia populiari ir takinga. Tiesa, ji nepadars stebuklo, bet daug kur prievarta tapo atsargesn ir ženg žingsn atgal. Tod l neper-d tai galime teigti, kad “LKB Kronika” drauge su kitais veiksniais prisid jo, kad šiuo metu Lietuvos tikintieji yra s moningesni, o gerieji kunigai vieningesni, o kolaborantai — nevaikšto išk l galvas, kaip tai buvo per kelis pirmuosius pokario dešimtme ius.

LKB Kronika Nr. 51
1982 m. kovo 19

NAUJI LEIDINIAI

Aloyzas Baronas. TRISDEŠIMT ISTORIJ SUAUGUSIEMS. Novel s. Viršelis Nijol s Palubinskiem s. 176 psl. 1981 m. Lietuviškos knygos klubo, 4545 W. 63 Street, Chicago, IL. 60629, leidinys. Kaina \$8.00. Gaunama pas leid j ir pas platintojus.

Tai 1980 m. rugs jo 7 d. mirusio vieno produktyviausi išeivijos rašytoj pomirtinis noveli rinkinys.

Aloyzo Barono literat rinis palikimas yra imponantiškas: 18 beletristini k rini , iš kuri du romanai išversti angl kalb — "Lieptai ir bedugn s" (Footbridges and Abysses), "Tre ioji moteris" (Third Woman) ir trys novel s išspausdintos "Lithuanian Quartet" antologijoje; trys romanai išversti latvi kalb ; vaik literat ra praturt jo dviem jo knygelmis, išleisti trys jo humoristini eil raš i rinkiniai ir dvi istorijos — biografijos knygos.

Aloyzas Baronas yra laim j s šias premijas: už "Lieptai ir bedugn s" (Draugo, 1961), "Tre ioji moteris" (Giedros korpl, 1966), "V jas lekia lyguma" (Lietuvos Atgimimo s j džio, 1973), ir "Abraomas ir s nus" (Draugo, 1973).

Apie. "Trisdešimt istorij suaugusiems" leid j recenzentas rašo; "— Kiekviena sutiktu gyvenimo menkyst Jam paslap ia kalb jo apie kur nors žmogiškojo gyvenimo nuotyk su pilnu tamos intryga ir su pozityvia jos atomazga. Tarp daikt ir gyvenimo Baronas mat aišk s ryš . Ir obuoliai ant senos obelies, ir žmogaus gyvenimas jam ženklino vienas kit . Šito žvalgumo žmogišk j gyvenimo aplink d ka Baronas sugeb jo supinti vis eil piln tamp

roman . Bet, berods, dar labiau jam sava buvo trumpa novel , kurioje Barono sugeb jimas visk apimti vienu žvilgsniu tur jo dar geresn s progos apsireikšti".

NELAISV JE GIM S K DIKIS. Sibiras — 1955, vasario 16. (An infant born in Bondage). Kazachstano lageri lietuvi kalini mintys Vasario 16-jai.

Spaudai paruoš ir angl kalb išvert Kazimieras Pugevi ius. Jam talkino Gint Damušt ir Marian Skabeikis. Lietuvi Katalik Religin s Šalpos, 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, leidinys. Didelio formato (8 1/2 x 11) 199 puslapi . Knygos išleidim finansavo Sofija Brazauskien savo vyro atminimui. Spaud Franciscan Press.

Dedikuojama: M s svajoni , l kes i ir vil i pyn , skirta 1955 m. Vasario 16-jai atminti. Kazachstano lageri lietuviui kaliniai. Pavadinome: Nelaisv je gim s k dikis".

Tai 44 kalini mintys, pareikštos Vasario 16-sios proga. Knygos žangoje, pavadintoje "Nepal žusios širdys", J. K. rašo: "Šiuo b du pamin ti Vasario 16-j kažkam kilusi mintis tur jo b ti vykdyta konspiraciniu b du, nes autoriai ne iš vienos stovyklos. Vis medžiag reik jo sutelkti vien viet ir paskui slapta perduoti moter stovyklas. Rinkinys išsaugotas, ir surastas b das išsi sti j Vakarus.

Vyr kalini pasisakymai skirti "lietuva it mas, kovos ses ms". Netekt abejoti, kad šiuo originaliu Vasario 16-sios min jimu vyrai kaliniai tur jo tiksl pauguosti ir padr sinti rus kankinamas lietuves kalines. Bet jas rado tvirtas, dr -

sias ir nepal žusi širdži , kaip ir jie patys”.

Leidinio anglišk j pratarm paraš K. P. Atspausdinti originalieji ranka rašytieji tekstai, spaustuv je surinktieji ir vertimai angl kalb .

Knyga graži ir vertinga dovana visiems ir visomis progomis.

ATOGR Ž SAUL . Ispan Amerikos naujosios poezijos antalogija. Sudar ir išvert Povilas Gau ys. Redagavo Stasys Goštautas. Aplankas Vytauto O. Virkau. 591 psl. Išleido "R ta". Gaunama pas vert j , 835 S. Grant St., Hilsdale, IL 60521 ir spaudos platintojus. Kaina nepažym ta.

Ši pla ios apimties antalogija reprezentuoja Argentinos, Bolivijos, il s, Dominikon respublikos, Ekvadoro Gvatemalos, Hond ro, Kolumbijos, Kosta Rikos, Kubos, Meksikos, Nikaragvos, Panamos, Paragvajaus, Peru, Portoriko, Salvadoro, Urugvajaus ir Venecuelos poetus. Ji apima k r jus nuo XIX šimtme io pabaigos, nuo taip vadinamo "modernist " s j džio pradžios. Sis "s j dis tapo originaliu ir universaliu s j džiu Ispan Amerikoje”.

Antalogijos redaktorius Stasys Goštautas žangin se pastabose "Vieton vado" apie t k rybos - poezijos naujov rašo: "Tai buvo nepaprasto šviežumo poetinis s j dis, pilnas laisv s, spalv , gyvyb s ir grožio. Modernizmas atmet didaktin literat r ir neoklasin diktat r , visai atsiduodamas grožio ieškojimui, "grožis grožiui" buvo jo visuotinis š kis". "Modernizmas, savo agresyvumu atnaujino visa, kas buvo pasen ir nuvalkiota senos retorikos”.

"Ši antologija, sudaryta iš stipriausi Ispan Amerikos poet , bando pažodžiui perduoti poeto žod visai svetima kalba ir labai skirtinga kult ra ir poetine tradicija. Ta iau steb tina, kad tarp turtin-gos ispan kalbos ir jaunos lietuvi literat ros žodži turtingumas ir tam tikra prasme kalbos dvasis n ra taip jau sve-tima, kaip iš sykio atrodyt ”.

Pla ios apimties egzotiškosios Ame-rikos k r j poezijos rinkinys yra didel dovana lietuviui: ne tik k r jui - poetui bei kult rininkui, bet ir visai visuome-nei, kuri nori prapl sti savo akirat nau-jaus poetiniais laim jimais ir pažinti t taut k rybin gali ir grož .

Skaitytojas reikš didel d kingum ver-t jui, redaktoriui ir leid jui. Povilas Gau-ys — uolusis ispan literat ros vert -jas lietuvi kalbon, be šios antalogijos mums yra padovanoj s keturi roman , noveli rinkinio, noveli antalogijos ver-timus ir dar turi kelis vertimus rankraš-ty. "Nemažas yra vert jo menas ir tam tikra prasme prilygsta poetui-k r jui”, sa-ko Stasys Goštautas.

Antolog joje atrinkti k rybiniai perlai skaitytojui suteiks daug maloni skaity-bos valand .

T VYN S SARGAS, Nr. 2 (49) 1981. 96 psl. Leidžia Popiežiaus Leono XIII literat rinis fondas. Redaktorius: Petras Maldeikis. Spausdina Pranciškon spaus-tuv , Brooklyn, N.Y. Administratorius An-tanas Bal ytis, 6819 S. Washtenaw ave, Chicago, Ill. 60629. Kaina 3 dol. Turiny: Prieš keturiasdešimt met . Pasaulio poli-tikos trikampis. Prieš keturiasdešimt me-t buvo prad ta lietuvi tautžudyst . Kas yra Soviet S junga, Ateitininkams 70 met , A.A. Stas L š prisimenant, Kur-sai Vilniuje, Kas yra Liberalizmas, Nusi-vylimas liberalizmu Amerikoje, Totalizmo anatomija. Vilkas ir PLB Politin tary-ba, Sukaktys, vykiai ir problemos. Nau-jos knygos.

Birut P kelevi i t . DEVINTAS LA-PAS. Premijuotas romanas. Viršelis dail. Kazio Veselkos. 472 psl. Išleido Lietu-viškos knygos klubas, 4545 W. 63rd Street, Chicago, IL 60629. Kaina \$12.00 Romanas gaunamas pas leid j ir pla-tintojus.

Tai ketvirtasis rašytojos romanas, ku-ris, kaip ir trys ankstyvesnieji. Draugo romano 1981 met konkurse laim jo dvie-

j t kstan i doleri premij . Du jos romanai — "Rugs jo Šeštadienis" ir "Aštuni lapai" yra išversti latvi kalb .

Birut P kelevi i t su savo poezija, romanais, scenos veikalais, knygomis vaikams ir oper vertimais sirikiuoja m - s literat ros iškili j k r j gretas.

Rašytojas ir poetas Balys Gaidži nas. 31-jo Draugo romano jury komisijos, kuri "Devint lap " iš devyni konkursui atsi st roman pripažino geriausiu, pirmininkas. sako: "Konkursui atsi stus romanus perskai ius nebuvo sunku apsi-

spr sti, už k reikia balsuoti. Tai pokario išgyvenim pasibais tina skaudi tikrov s drama, neabejotinai su stipriais biografiniais bruožais. Gera kompozicija. Gera lietuvi kalba. Trumpas ir skambus sakiny s. "Devintas lapas" tur t išeiti angl , o gal ir kitomis kalbomis. Jis daugeliui prapl št akis, kod l komunistin pabaisa mus var , o dabar kitus varo ieškoti laisv s. Pamatyt ir tariamo sovietinio nugal tojo tikrovin , komunistin s sistemos baisiai sužalot dvasin menkyst ".

KRONIKOS BALSAS

Nr. 1

1982 M. KOVO / BALANDŽIO M N.

Dvim nesinis žurnalas, leidžiamas Lietuvos Kronikos S Jungos. Visus raštus ir aukas si sti šiuo adresu: Kronikos Balsas.6825 So. T alma n Ave. Chiago. IL 60629. USA

REDAKCIJOS ŽODIS

Lietuvos Kronikos s-ga, pasiryžusi skleisti laisvajame pasaulyje gaunamas iš Lietuvos L.K.B. Kronikas vairiomis kalbomis knyg forma, jau yra atlikusi dideli darb šioje srityje.

Susiprat lietuviui patriotai. sijung šl organizacij , talkina kas darbu, kas savo aukomis kronikos knyg leidimo užmojuose. Ir valdyba ir visi talkininkai dirba savanoriškai. negaudami n mažiausio atlyginimo.

Net patys skai lai parodo to darbo apimties platumu. Juk vien lietuvi kalba kronik išleista 5 tomai, kiekvieno po 5.000 egzempliori — bus 25.000 knyg , ispan kalba 3.000 knyg ir angl kalba 10.000 egzempliori . li viso susidaro net 38.000 knyg , kuri didesn dalis išplatinta visame pasaulyje.

Dabar jau išversti ir surinkti yra ispan kalba II tomas ir pranc z kalba I tomas (jau renkamas), o ir lietuvi kalba VI tomas jau surinktas. Šios trys Kronikos knygos pasirodys dar šiais metais.

Tad šio žurnalo redakcija ir nor t pla iau painformuoti visuomen apie šio sunkaus ir svarbaus darbo eig bei su juo susijusius r pes ius. O yra kuo r pintis. Pirmiausia valdyba nor t prie šio darbo pritraukti kuo didesn skai i žmoni , kurie gal t nors kelias valandas paskirti kronik leidimo bei platinimo darbai. Antras r pestis — I š telkimas.

„Kronikos Balsas“ skelbs m s pagarbos vertus aukotojus, kad tuo pa iu paskatint ir kitus pasekti j pavyzdžiu.

Kadangi Lietuvoje Kronikos leid jai yra nežinomi pagrindžio veik jai, tad ir ia jiems talkinantieji nesireiklamuoja ir savo žygiais nesigiria, o elna an sen j knygneši pramintais keliais — dirba ir aukojasi, bet nesigarsina. Tod li ir laikrai lai nedaug apie mus terašo.

Žurnalas eis kas du m nesiai, jei susilauksime talkos iš skyri , pranešant apie j nuveiktus darbus ir planuojamus užmojus.

Jie kovoja už s žin s ir tautos laisv ! Ar j didel auka ne pareigoja ir m s ?

VYTAUTAS SKUODIS

geologas; 7 m. griežto režimo
lagerio, 5 tremties

ANASTAZAS JANULIS

vargonininkas; 3.5 m. griežto re-
žimo lagerio

GEMMA-JADVYGASTANELYT

sekretor ; 3 m. bendro režimo
lagerio

JULIUS SASNAUSKAS

sargas; 1.5 m. griežto režimo la-
gerio, 5 tremties

ME ISLOVAS JUREVI IUS

darbininkas; 3 m. griežto režimo
lagerio

VIKTORAS PETKUS

literatas; 3 m. kal jimo, 7 m.
griežto režimo lagerio, 5 tremties

ONA VITKAUSKAIT

technolog ; 1.5 m. bendro režimo
lagerio

POVILAS PE ELI NAS

lietuvi kalbos mokytojas; 3 m.
griežto režimo lagerio, 5 tremties

BALYS GAJAUSKAS

elektrikas; 10 m. specialaus reži-
mo lagerio, 5 tremties

ANTANAS TERLECKAS

ekonomistas; 3 m. griežto režimo
lagerio, 5 tremties

VYTAUTAS VAI I NAS

inžinierius; 2.5 m. bendro režimo
lagerio

GENOVAIT NAVICKAIT

gail. sesuo; 2 m. bendro režimo
lagerio

ALGIRDAS STATKEVI IUS

medicinos daktaras; uždarytas psi-
chiatrin j ligonin j

Teisyb s! Viešpatie ... — Tautoms taikos ir laisv s!
Taikos, tiesos ir laisv s m s šventajai T vynei,
R pintoj li Motinai ir kankinei m s' kraujo!

Bernardas Brazdžionis
"Credo"

HEROJIŠKOSIOS SPAUDOS DEŠIMTMETIS

1972 m. kovo 19 d. pasirod pirmasis "Lietuvos Katalik Bažnyios Kronikos" numeris. Vakart pasauli iki šiol jau yra pasiek 50 jos numeri. Penkiasdešimtas numeris, tur s 1981 m. gruodžio 8 dienos dat, skiriamas "Geram Kristaus kariui ir Lietuviškosios Helsinkio grup s nariui, paaukojusiam savo gyvenim ir gyvyb už Bažnyios ir T vyn s ateit a. a. kun. Broniui Laurinavi iui".

Kronika, kukliai ir atsargiai prad jusi savo misij — b ti kovojan ios tautos ir Bažny ios balsu, per dešimtmet tapo vienu iš pagrindini dabartin s pavergtos Lietuvos tikrov s liudytoju. Ir šis sukaktuvinis LKBK numeris Lietuvi Informacijos Centro d ka jau yra pasiek s ir pla i j skaitan i visuomen laisvajam pasauly.

Pasipriešinimas okupanto režimui, tikr j tikin i j sunkaus gyvenimo fakt rinkimas, tautos herojiškos dr sos kovotoj pristatymas, j nesibaigiantys teismai, su mimai, tardymai, Helsin-

kio paktio žmogaus teisi grub s laužymai, tautos negerovi, susiformavusi okupacijos s lygose, k limas — yra sukaktuvinink s Kronikos puslapi dr si kalba. Pogrindžio spauda išeina su tiesos žodžiu, kurio nerandama vienos krypties — ateizmo — komunizmo persunktoje pavergtos Lietuvos spaudoje.

LKBK dav impulso ir kitiems pogrindžio leidiniams. Pogrindžio spauda ne tik informuoja, bet ir formuoja jaun j lietuvi kart Krašte, padr sina imtis toki žygi, kurie stebina ir laisvajame pasauly gyvenančiuosius. Tokia spauda padeda augti naujajai kartai, kuri atlaikys okupacijos nedali ir paruos taut laisv s rytojui.

M s periodika laisvajame pasauly ištisai ar dalinai perspausdina Kronikos ir kitos pogrindžio spaudos žinias, nes iš tikr j ji yra nelaimingosios Lietuvos tikrov s veidrodis. Kokia skurdi b t m s spaudos ir radijo informacija apie Lietuv be LKBK ir kit pogrindžio leidini !

Kronikos balsas, prasiveržs iš pagrindžio ir nugalės geležinį uždangos klišės, kalba ne tik mums, bet kitam plačiam pasauliui. "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoms leisti s junga" ir Lietuvių Informacijos centras nusipleno didesnę padangą ir nuolatiniams paramos tuos leidiniams paruošiant svetimomis kalbomis. Lietuvos pagrindis prabyla anglų, prancūzų, ispanų, vokiečių ir kitomis kalbomis. Tuo būdu Kronikos tiesioginiai jungiasi vis tauri j lietuvi ir j draug svetimtaui kov už Lietuvos laisvą .

Nežinome redaktorių, leidėjų, bendradarbių bei talkininkų pavardžių, išskyrus tuos, kurie jau yra skaudžiai nukentėję, sėdėję kalėjimuose ir dar tebevargsta nežmoniškose kalėjimuose, ištrimimo, stovyklų s lygose. Ir visokios žiauriausios priemonės herojų neišgėdina, ir Kronikos ir toliau prasiskverbia laisvą .

Lenkiame galvas prieš visus, kuri dka ši okupantui akis badanti tiesa pasiekia skaitytojų .

Ar ši pagrindžio spaudos darbuotojų drąsa, idealizmas, herojiškumas, ištvėrimas ir auka nereikalauja daugiau iš mūsų negu nuostabos pareiškimas? LKKB tapo laidas tarp pagrindinių kovojančių Lietuvos ir mūsų laisvajame pasaulyje gyvenančių. Tas nyšys turi būti ne tik išlaikytas, bet ir sustiprintas, ateinant talkininkams šiame krašte ir kitur realia finansine parama bei jungiantis platinant tinkle visame laisvajame pasaulyje. Tegu Lietuvos pagrindžio balsas būna kuo plačiausiai išgirstas. Iš kitos pusės, mes žinome, kiek šiais laikais kaštuoja spausdinto žodžio išleidimas ir jo kelias skaitytojų. Kad ta pagalba būtų reali, reikia ir realios visokeriopos aukos.

Tai būtų mažas gestas tiems dvasios galioms Krašte, jie galėtų pajusti ir mūsų nors mažos atsakomybės ir meilės jausmo dėlei nepriklausomos Lietuvos ir tikinčiųjų s žinios laisvą silgesio kovoje. Tegu Aukščiausias laimina ir saugo Kronikos leidėjus!

“ LAISV ” 1981 METAIS AUKOJO:

Mecenatai: A. A. St. Barzdukas — 100 dol.; Dr. V. A. Dambra — 100 dol.; Dr. J. Uleckas (Kanada) — 100 dol.; A. Pladys — 70 dol.

Garb s prenumeratoriai: Po 50 dol.: A. Grinien , A. Mažiulis Dr. M. L. Namikas, Dr. A. Razma, Dr. B. Znotinas. J. Mikonis — 40 dol. Kun. S. Mork nas — 32 dol. Po 30 dol.: V. Akelaitis, J. Damušis. Po 25 dol.: K. Bružas, Dr. J. Kižys, J. Kojelis, Dr. V. E. Majauskas, K. Ra i nas, M. Sodonis. Po 20 dol.: J. Ambrizas, Dr. G. K. Batukas, J. Baužys, R. Bureikien , kun. M. Gyvas, Pr. Karalius, V. Kazlauskas, St. Kungys, E. Milkauskas, A. Pargauskas, V. Roci nas, J. Vidmantas, J. Žilionis.

R m jai: Po 10 dol.: Kun. J. Pragulbickas. Po 9 dol.: K. Barzdukas, . Kuras, E. Pakulien . Po 8 dol.: Kun. V. Dabušis, Vyt. Ge as, kun. M. Kirkilas, prof. J. Kuprionis, J. Mikeli nas, Dr. Z. Pr sas, I. Ra i nas, St. Vilinskas. Po 7 dol.: Dr. K. Kaniauskas, kun. K. Sakalauskas, S. Sužied lis. Po 6 dol.:

A. Balsys, Vyt. Barisas, Dr. S. epas, VI. Gyvas, A. Gaigalien , A. Grigaitis, J. Salys, B. Užemis, A. Valiuška, J. Veblaitis. Po 5 dol.: K. Gimžauskas, Dr. J. Norkaitis, J. Norkaitis. Po 4 dol.: A. Bumbulis, H. Kalad , A. Kareiva, J. V. Roland. V. Salk nas. J. Stelmokas, R. Stirbys, A. Vaitek nas, VI. Valonis. Po 3 dol.: A. Alkaitis, I. ArStikis, Dr. S. Baltnik nas, L. Barauskas. D. Benedict, Dr. A. L. epulis, K. Do kus, B. Gaidelien , A. Giniotis, Pr. Gustas, kun. St. Yla, Z. Juras, P. Juška, V. Kamantus, I. Kazlauskas, R. Krasauskas, kun. V. Kriš i nevi ius, A. Kulnys, V. Kuzmickas, A. Maskoli nas, V. Milukas, B. Neverauskas, V. Palubinskas, V. Palonas, Dr. P. Pamataitis, J. Palovis, J. Pažem nas, kun. V. Pikturna, P. Puronas, B. Raugas, A. Reventas, J. Rugelis, St. Rudis, A. Simutis, A. Sirutis, J. Šiau i nas, V. Skladaitis, St. Skripkus, A. Sku as, I. Straukas, J. V bra, kun. J. Velutis, VI. Vidži nien , A. Viliušis, B. Vitkus. Po 3 dol.: J. Žadeikis, M. Žymantien . Po 2 dol.: P. Malzinskas, A. Radzivanien , E. Ribokien . Po 1 dol.: A. Kairys, A. V. Stepanas, C. Surdokas.

Aukotojai Venezueloje: Dr. Angel S. de Martinez, kun. A. Perkumas, Dr. V. A. Dambra, Gyd. P. Dambra, inž. Br. Deveikis, E. Gutauskien , P. Krikš i nas, J. Menkeli nas, G. Orentas, Br. Šimukonis, inž. A. Šulcas.

ADMINISTRACIJA
NUOŠIRDŽIAI D KOJA

Šio numerio kaina 3.00 dol.

